

Ruhnu hoiuala kaitsekorralduskava 2016–2025

Keskkonnaamet 2015

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. ÜLDOSA	7
1.1. ALA ISELOOMUSTUS	7
1.2. MAAKASUTUS	9
1.3. HUVIGRUPID	12
1.4. KAITSEKORD	12
1.4.1. Ruhnu hoiuala kaitsekord	12
1.4.2. Norrkeldi valge sirmiku püsielupaiga kaitsekord	13
1.4.3. Ruhnu merikotka püsielupaiga kaitsekord	13
1.5. UURITUS	13
1.5.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud	13
1.5.2. Seire	14
1.5.3. Inventuuride ja uuringute vajadus	15
1.5.3.1. Metsa haudelinnuliikide inventuur	15
1.5.3.2. Haudelinnustiku kordusinventuur	16
1.5.3.3. Kaitstavate taimeliikide inventuur	16
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	17
2.1. ELUSTIK	17
2.1.1. Taimed	17
2.1.2. Samblad	18
2.1.2.1. Roheline hiidkupar (<i>Buxbaumia viridis</i>)	19
2.1.3. Samblikud	19
2.1.4. Putukad	20
2.1.5. Seened	20
2.1.5.1. Valge sirmik (<i>Leucoagaricus nympharum</i>)	20
2.1.6. Kahepaiksed	21
2.1.6.1. Kõre (<i>Bufo calamita</i>)	21
2.1.7. Linnud	22
2.1.7.1. Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	24
2.1.7.2. Niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>)	25
2.1.7.3. Herilaseviu (<i>Pernis apivorus</i>)	25
2.1.7.4. Raudkull (<i>Accipiter nisus</i>)	26
2.1.7.5. Hiireviu (<i>Buteo buteo</i>)	26
2.1.7.6. Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	27
2.1.7.7. Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	27
2.2. ELUPAIGAD	28
2.2.1. Rannikulõukad (1150*)	37
2.2.2. Laiad madalad lähed (1160)	37
2.2.3. Merele avatud pankrannad (1230)	37
2.2.4. Väikesaared ning laiud (1620)	38
2.2.5. Rannaniidud (1630*)	38
2.2.6. Püsitaimestuga liivarannad (1640)	39
2.2.7. Eelluited (2110)	39
2.2.8. Valged luited (liikuvad rannikuluited – 2120)	39
2.2.9. Hallid luited (kinnistunud rannikuluited – 2130*)	40
2.2.10. Metsastunud luited (2180)	40
2.2.11. Kadastikud (5130)	41

2.2.12. Kuivad niidud lubjarikkal mullal (olulised orhideede kasvualad – 6210*)	41
2.2.13. Lubjavaesel mullal liigirikkad niidud (6270*).....	42
2.2.14. Liivakivipaljandid (8220)	42
2.2.15. Vanad loodusmetsad (9010*)	42
2.2.16. Vanad laialehised metsad (9020*)	43
2.2.17. Rohunditerikkad kuusikud (9050)	44
2.2.18. Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)	44
2.2.19. Siirdesoo- ja rabametsad (91D0*)	45
2.3. MUUD VÄÄRTUSED	45
2.3.1. Maastikud	45
2.3.2. Muinsuskaitsetud väärtused	46
3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS	48
3.1. KÜLASTUSTARISTU	48
3.1.1. Matkarada	48
3.1.2. Tähisted	50
3.1.3. Infostendid, programmid, trükised.....	50
4. ALAGA SEOTUD PLANEERINGUD	51
5. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE	53
5.1. TEGEVUSTE KIRJELDUS	53
5.1.1. Inventuurid, seired, uuringud.....	53
5.1.1.1. Riiklik seire.....	53
5.1.1.2. Metsa haudelinnuliikide inventuur	53
5.1.1.3. Haudelinnustiku kordusinventuur	53
5.1.1.4. Kaitstavate taimeliikide inventuur	53
5.1.2. Elupaigatüüpide hooldus- ja taastamistööd	55
5.1.2.1. Poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine	55
5.1.2.2. Metsade kaitse korraldamine	59
5.1.2.3. Kuivendussüsteemide hoolduspõhimõtted.....	61
5.1.3. Taristu	61
5.1.3.1. Infotahvlite paigaldamine	61
5.1.3.2. Infotahvlite hooldamine	61
5.1.3.3. Kaitstava ala tähistamine ja piiritähiste hooldus	61
5.1.3.4. Matkaraja loomine	63
5.1.3.5. Kariloomade soetamine poollooduslike koosluste hooldamiseks	63
5.1.3.6. Tehnika ostmine loomade transpordiks	63
5.1.3.7. Ligipääsutee hooldamine	63
5.1.4. Kaitseala tutvustamine ja keskkonnaharidus	65
5.1.4.1. Ruhnu hoiuala tutvustava voldiku väljaandmine	65
5.1.5. Kavad, eeskirjad	65
5.1.5.1. Kaitsekorra uuendamine	65
5.1.5.2. Vahehindamine ja järgmise perioodi kava koostamine	66
5.2. EELARVE	67
6. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	70
KASUTATUD ALLIKAD	73
Lisa 1. Väljavõtte hoiuala määrusest ja looduskaitseadusest.....	77
Lisa 2. Püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri	79
Lisa 3. Ruhnu kaitstavad alad	82
Lisa 4. Kaitsekorralduskava avalikustamise materjalid	83
Lisa 5. Väärtuste koondtabel	86
Lisa 6. Ruhnu hoiuala linnustiku arvukushinnangud (2014. aasta kaardistusala)	90

SISSEJUHATUS

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava kaitstava loodusobjekti alapõhise kaitse korraldamise aluseks.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Ruhnu hoiuala kaitsekorralduskava (edaspidi *KKK*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi *ala*) – selle kaitsekorrast, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke, määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaitsekorralduskava koostamisel korraldati avalikkusele suunatud kaasamiskoosolek 31.10.2014 Ruhnu Rahvamajas. Kuulutus kaitsekorralduskava avalikustamiskoosoleku toimumise kohta avaldati 17.10.2014 ajalehes Saarte Hääl. Toimunud koosoleku protokoll on esitatud lisas 4. Teade kaitsekorralduskava avalikustamiskoosoleku toimumise kohta avaldati Keskkonnaameti veebilehel 16.10.2014.

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni kaitse planeerimise spetsialist Kadri Paomees (tel: 452 7764, e-post: kadri.paomees@keskkonnaamet.ee).

Kava koostasid OÜ Consultare spetsialistid Mari Raidla ja Kristo Kiiker (tel: 452 4995, e-post: info@consultare.ee). Kava koostamisel on arvestatud Keskkonnaameti ettepanekute ja suunistega.

Kaitsekorralduskava on valminud „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013” ja sellest tuleneva „Elukeskkonna arendamise rakenduskava” prioriteetse suuna „Säästva keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine” meetme „Kaitsekorralduskavade ja liikide tegevuskavade koostamine looduse mitmekesisuse säilitamiseks” programmi alusel Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest.

Kaitsekorralduskavas kasutatavad lühendid:

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem

ELF – Eestimaa Looduse Fond

HA – hoiuala

KeA – Keskkonnaamet

kat – kaitsekategooria

KAUR – Keskkonnaagentuur

KIK – Keskkonnainvesteeringute keskus

KKK – kaitsekorralduskava

KR – Keskkonnaregister

LiD – linnudirektiiv

LoA – loodusala

LoD – loodusdirektiiv

PLK – poollooduslik kooslus

PEP – püsielupaik

EPN – Eesti ohustatud liikide punane nimestik

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

VEP – vääriselupaik

1. ÜLDOSA

1.1. ALA ISELOOMUSTUS

Ruhnu saar asub Liivi lahes, lähim punkt mandril on Kolka neem Kuramaal (Läti Vabariigis). Kaugus Kuressaarest – maakonna keskusest on 70 km ja Pärnust 96 km (joonis 1). Ruhnu saare pindala on 1187,6 ha. Saarel eristub selgelt kaks erinevat maastikulist allrajooni – saare lääneossa jääv Madal-Ruhnu ja idaosas olev Kõrg-Ruhnu. Kui saare idaosas valitseb luiteline metsamaastik (Ratas, 2003), siis lääneosa on tasandikulise pinnamoega, kus levivad niidud ja kohati kasvab sanglepikuid.

Ruhnu hoiuala moodustati 27.07.2006 vastu võetud määrusega nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” (RT I 2006, 37, 277) elupaigatüüpide ning kaitsealuste linnuliikide elupaikade kaitseks. Ruhnu hoiuala pindala on 848,7 ha.

Hoiuala kirdeservas asub Norrkeldi valge sirmiku püsielupaik, mis moodustati keskkonnaministri 17.04.2006 määrusega nr 28 „Kaitsealuste seeneliikide püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” (RTL 2006, 36, 623).

Hoiuala piirneb Ruhnu merikotka püsielupaigaga, mis moodustati keskkonnaministri 21.07.2010 määrusega nr 33 „Merikotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” (RT I 2010, 51, 319).

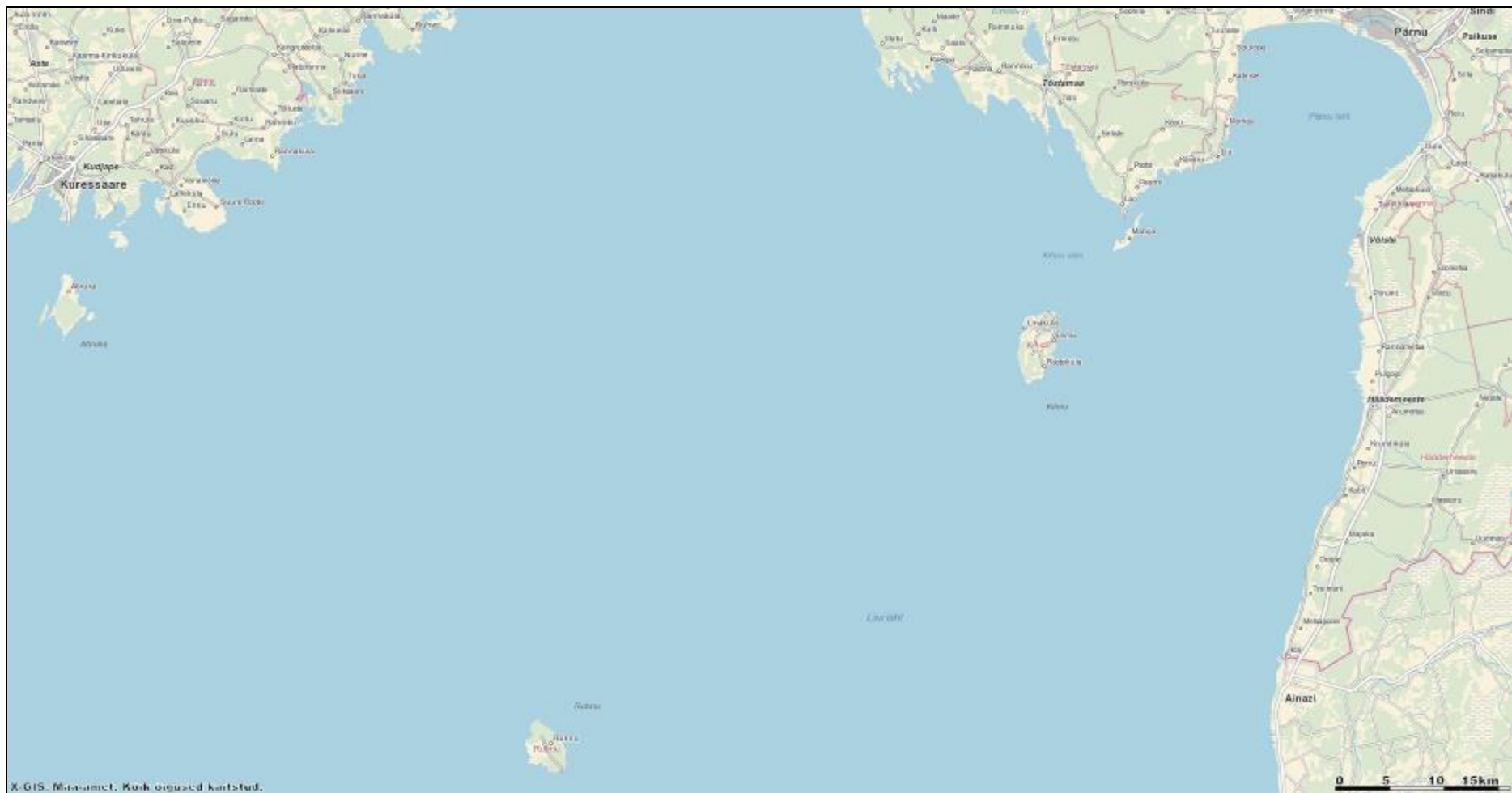
Hoiuala koos piirneva Ruhnu merikotka püsielupaigaga kuulub üle-euroopalisse Natura 2000 võrgustikku Ruhnu loodusalana (pindala 872,6 ha). Kogu hoiuala territoorium jääb Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealale (RAH0000611), mille pindala on 1 518 309,7 ha.

Hoiualal kaitstakse 14 elupaigatüüpi, mis on nimetatud EÜ nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) (edaspidi ka *loodusdirektiiv*) I lisas: laiad madalad lähed (1160¹), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), eelluited (2110), valged luited ehk liikuvad rannikuluited (2120), hallid luited ehk kinnistunud rannikuluited (2130*), metsastunud luited (2180), kadastikud (5130), lubjarikkal mullal kuivad niidud (6210*), liivakivipaljandid (8220), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soolehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Ruhnu loodusala kaitse-eesmärk on lisaks merele avatud pankrandade (1230) ja püsitaimestuga liivarandade (1640) kaitse. Loodusdirektiivi elupaigatüübid hõlmavad 85% ehk 721,3 ha hoiuala territooriumist.

Hoiuala on väärtuslik linnustiku poolest. Hoiualal kaitstakse I kaitsekategooria linnuliigi niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) ja III kaitsekategooria linnuliikide herilaseviu (*Pernis apivorus*), raudkulli (*Accipiter nisus*), hiireviu (*Buteo buteo*), rukkiräägu (*Crex crex*) ja liivatulli (*Charadrius hiaticula*) elupaiku. Hoiuala on oluline merikotka (*Haliaeetus albicilla*) elupaigana.

---

¹ Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

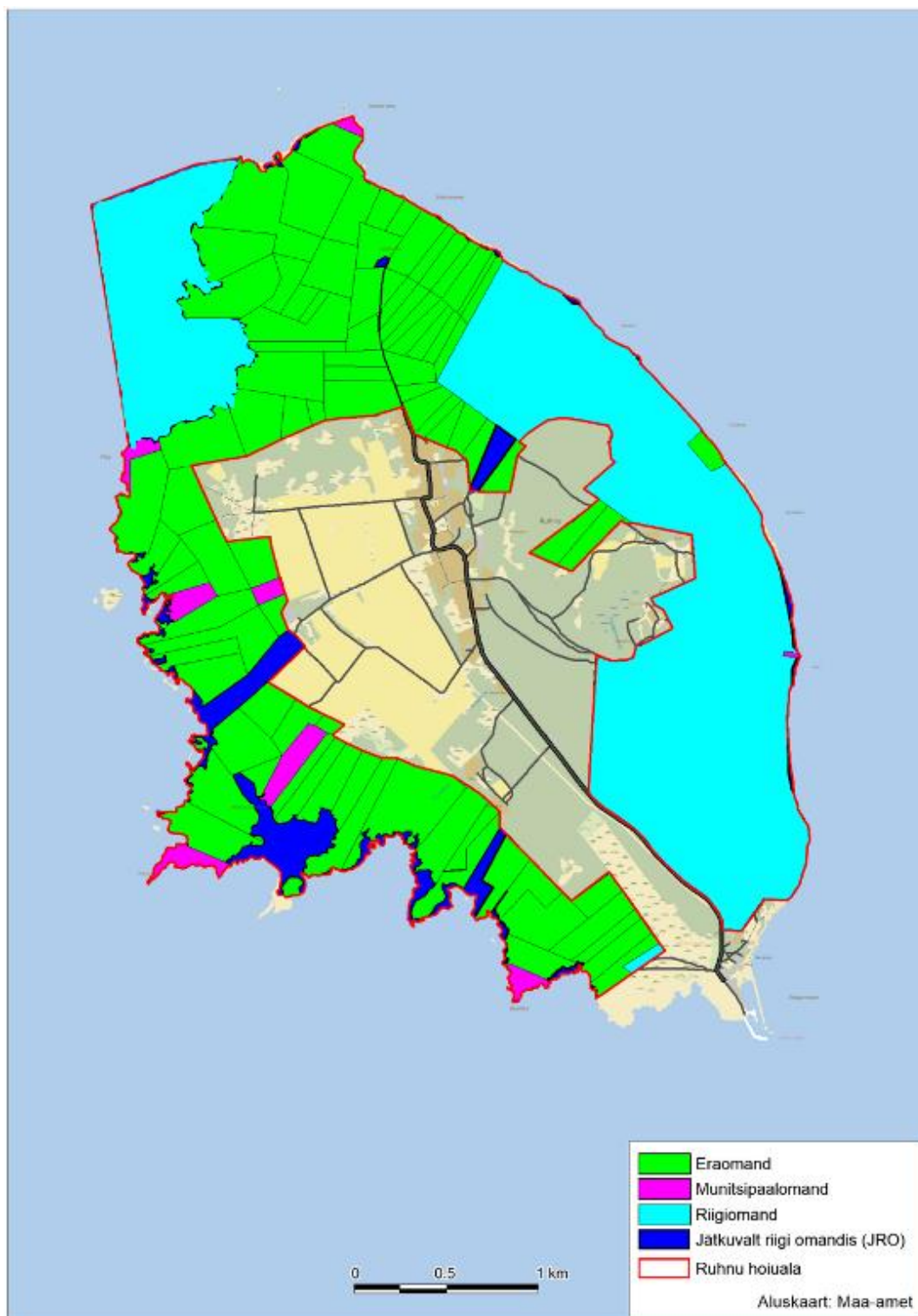

Joonis 1. Ruhnu saare paiknemine (Maa-amet, 2015).

1.2. MAAKASUTUS

Ruhnu hoiuala pindala on 848,7 ha, millest eramaid 91 katastriüksusel kogupindalaga 421,9 ha, riigimaid kolmel katastriüksusel (lisaks ka mereala) kogupindalaga ligi 370 ha, jätkuvalt riigi omandis maid on ligi 38,5 ha ning munitsipaalmaid 8 katastriüksusel pindalaga 18,5 ha. Arvesse on võetud katastriüksused, mille pindala hoiuala piires on vähemalt 0,05 ha. Maaomandi jaotust iseloomustab joonis 2.

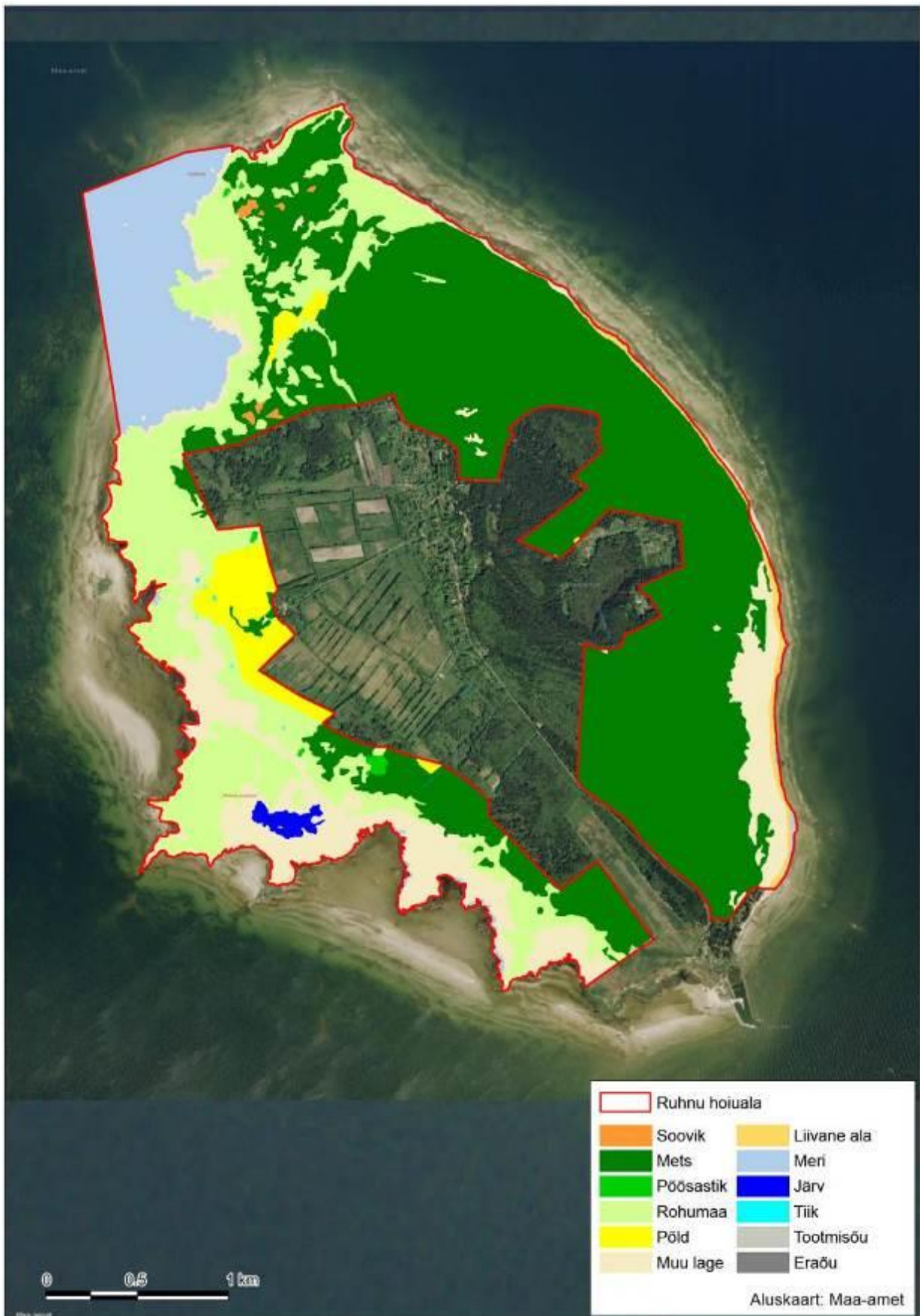

Joonis 2. Maaomandi jaotus Ruhnu hoiualal.

Põhikaardi kõlvikulise jaotuse alusel on hoiuala 50,1% ehk 432,1 ha ulatuses mets, rohumaid on 20,3% ehk 172,6 ha, muid lagedaid alasid 13,1% ehk 111,4 ha ning meri hõlmab 10,4% ehk 87,8 ha. Väiksemal pindalal leidub veel põlde, liivaseid lagedaid alasid, järvi, põõsastikke ja soovikuid (tabel 1, joonis 3).

Tabel 1. Kõlvikuline jaotus Ruhnu hoiualal.

Kõlvik	Pindala (ha)	Osakaal HA pindalast %
Meri	87,84	10,4
Järv	4,24	0,5
Eraõu	0,05	0,0
Liivane ala	8,10	1,0
Mets	432,05	50,9
Muu lage	111,36	13,1
Põld	28,78	3,4
Põõsastik	1,54	0,2
Tootmisõu	0,12	0,0
Tiik	0,15	0,0
Soovik	1,81	0,2
Rohumaa	172,62	20,3
KOKKU	848,7	100,0

Joonis 3. Kõlvikuline jaotus Ruhnu hoiualal.

1.3. HUVIGRUPID

- **Keskkonnaamet** – kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
- **RMK** – praktiliste looduskaitsetööde teostamine riigimaadel ja ala külastuse korraldamine kaitseala väärtuste soodsa seisundi säilitamiseks ning tutvustamiseks.
- **Keskkonnainspeksioon** – eesmärk on avastada ja ennetada keskkonnarikkumisi.
- **Muinsuskaitseamet** – eesmärk on tagada arheoloogiamälestiste väärtustamine ning säilimine.
- **Ruhnu vallavalitsus** – eesmärk on piirkonna tasakaalustatud arengu tagamine ja loodusväärtuste säilimine.
- **Maaomanikud** – on huvitatud maaomandi kasutamisest, maaomandi tuludest ja korrastatud maastikest.
- **Külastajad, turistid** – on huvitatud puhta looduskeskkonna ja hooldatud maastike säilimisest ja saare külastamisest.
- **Kohalikud elanikud, jahimehed** – eesmärk on metsa säästlik majandamine, PLK-del karjatamine, jahipidamine ja saare loodusväärtuste säilitamine. Ruhnu saar jääb Kaavi jahipiirkonda.
- **Loodushuvilised, teadlased ja looduskaitseorganisatsioonid** – huvitatud Ruhnu saare maastike, loodus- ja kultuurikeskkonna säilimisest ning uurimisest.

1.4. KAITSEKORD

1.4.1. RUHNU HOIUALA KAITSEKORD

Hoiuala kaitsekord tuleneb looduskaitseaduse § 4 lõikest 3, mille järgi on hoiuala elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused. Sama seaduse § 32 lg 2 järgi on hoiualal keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi (väljavõte looduskaitseaduse paragrahvidest 14 ja 32 on esitatud lisas 1).

Hoiualal ei ole ilma valitseja nõusolekuta lubatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlviku sihtotstarvet; koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid; kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut; lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda; anda projekteerimistingimusi; anda ehitusluba; rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist; jahiulukeid lisasööta.

Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist. Metsaseaduse kohase metsateatise menetlemisel arvestatakse hoiuala kehtestamise eesmärki, mille alusel võib valitseja kohustada tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal ning kasutama kavandatava raie korral

kindlaks määratud tehnoloogiat. Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või looduskaitseaduse §-s 33 sätestatud korras.

1.4.2. NORRKELDI VALGE SIRMIKU PÜSIELUPAIGA KAITSEKORD

Norrkeldi valge sirmiku püsielupaiga kaitsekord tuleneb looduskaitseadusest ning määruses „Kaitsealuste seeneliikide püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” (RTL 2006, 36, 623) sätestatud erisustest. Määrus on esitatud lisas 2.

Püsielupaiga maa-ala kuulub sihtkaitsevööndisse, kus on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, välja arvatud kaitse-eeskirjaga lubatud tegevused. Püsielupaigas on lubatud inimeste viibimine. Seejuures on füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal viibimine lubatud arvestades looduskaitseaduses sätestatud. Lubatud on ka marjade korjamine, kalapüük, jahipidamine, olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd valitseja nõusolekul, sõidukiga sõitmine teedel ning puidu kokku- ja väljavedu külmunud pinnaselt.

1.4.3. RUHNU MERIKOTKA PÜSIELUPAIGA KAITSEKORD

Ruhnu looduslal on kaks merikotka püsielupaika, millest üks registreeriti 2014. aastal ning see jääb valdavas osas hoiuala territooriumile. Ruhnu merikotka püsielupaiga maa-ala kuulub vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele sihtkaitsevööndisse ja piiranguvööndisse (2014. aastal moodustatud püsielupaiga maa-ala kuulub ainult sihtkaitsevööndisse). Püsielupaigas kehtib looduskaitseaduses sätestatud kaitsekord määruses „Merikotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” (RT I 2010, 51, 319) sätestatud erisustega.

Püsielupaigas on lubatud jahipidamine ja kalapüük ning püsielupaika läbivatel teedel inimeste viibimine ning sõidukitega sõitmine. Sihtkaitsevööndis on lubatud inimeste viibimine ning marjade ja seente korjamine 1. augustist 14. veebruarini, muul ajal on inimeste viibimine sihtkaitsevööndis lubatud järelevalve- ja päästetöödel, loodusobjekti valitsemise ja korraldamisega seotud tegevuse korral ning püsielupaiga valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Valitseja nõusolekul on lubatud poollooduslike koosluste ilme säilimiseks vajalik tegevus.

Püsielupaiga valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja veerežiimi taastamine ning kaitstavate liikide isendite elutingimuste säilimiseks ja parandamiseks vajaliku tegevusena alusmetsa, järelkasvu ja puistu teise rinde harvendamine 1. augustist 14. veebruarini.

Püsielupaiga piiranguvööndis on raied lubatud 1. augustist 14. veebruarini. Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud aegjärgne ja häilraie tingimusel, et langi suurus ei ületa 2 ha. Piiranguvööndis on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmunud pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu kui pinnas seda võimaldab.

1.5. UURITUS

1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD

Läbi aegade on Ruhnu saart külastanud loodusuurijad väga erinevatest valdkondadest. Nende vaatluste ja uurimistööde tulemused on talletatud enam kui kolmekümnes Ruhnu saare loodusele

pühendatud trükises. Ülevaade mõningatest Ruhnul läbiviidud uuringutest on avaldatud kogumikuna Eesti Looduseuurijate Seltsi aastaraamatu 73. köites (Talvi, 1993).

Järgnevalt on toodud ülevaade uuematest inventuuridest Ruhnu hoiualal.

Elupaikade inventuurid

Loodusdirektiivi elupaigatüüpe inventeerisid Rein Kuresoo ja Elle Roosalu 1994. aastal ELF-i inventuuri raames. 1997. aasta inventuuriga kaardistati rannaniit hoiuala loodeosas. Andmed inventuuri teostaja kohta puuduvad. Elupaiku määrati ka 2001. aasta Natura 2000 inventuuriga. Samuti kaardistas elupaiku põhikaardi alusel Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakond. Niiduelupaiku inventeeris Elle Roosalu 2001. aastal.

2002.–2003. aastal koostas Tartu Ülikooli Botaanika ja Ökoloogia instituut elupaikade inventuuri ja eksperthinnangu, mille alusel oli Ruhnu looduskaitsealalt väärtuslike elupaikade pindala 725 ha.

Kaitsekorralduskava koostamise raames 2014. aastal tegi Sirje Azarov elupaigatüüpide inventuuri Ruhnu hoiuala maismaaosas 766 ha-l.

Vääriselupaiku kaardistas Urmas Lambut 2001. aastal. Hoiualal on kaardistatud 20 vääriselupaika, kaardistatud VEP-id on saare idaosa metsades.

Liikide inventuurid

Ruhnu seenestikku on uurinud Erast Parmasto. Andmed on avaldatud ajakirjas Eesti Loodus 1991. aastal (väljaanne 6) ning väljaandes Estonia Maritima 7 2005. aastal.

Putukaid on uurinud Tõnu Talvi ja Jaan Luig. Andmed on avaldatud Eesti Loodusuurijate Seltsi aastaraamatus 1993. aastal (köide 73).

Samblaid on uurinud Mare Leis. Andmed on avaldatud Eesti Loodusuurijate aastaraamatus 1993. aastal (köide 73).

Kaitsekorralduskava koostamise raames tegid Margus Ellermaa ja Andrea Maier kaitstavate haudelinnuliikide inventuuri ühekordsel territooriumide kaardistamise meetodil. Välitööde käigus piiritleti liikide pesitsuspaigad kaardil ning kontrolliti varem inventeeritud pesitsuspaikade asukoha vastavust tegelikkusele. Lisaks anti kaitsekorralduslikud soovitusel kaitstavate haudelinnuliikide populatsioonide soodsa seisundi säilitamiseks. Lindude kaardistusala hõlmas maismaal umbes 400 hektarit (valdavalt niidualad). Kaardistusega kaeti lisaks ranniku ulatuslikud joomad ja liivamadaldad, kus enamik kaitsekorralduslikult olulistest liikidest pidevalt toituvad või puhkasid (kurvitsad, pardid), osa ka pesitses (kalakajakas).

Muud inventuurid

Pärandkultuuriobjekte inventeeris Kersti Siim 2011. aastal inventuuri „Pärandkultuuriobjektid metsas” raames. Alal kaardistati 17 objekti.

1.5.2. SEIRE

Keskkonnaregistri andmetel tehakse Ruhnu hoiualal riiklikku seiret nelja programmi raames. Alal on 11 mõõtekohta ja seireala. Varasemalt viidi seiret läbi ka programmi „Haruldaste ja ohustatud taimekoosluste seire” raames, käesoleval ajal on programm arhiveeritud.

1. **Mererannikute seire**, SJA1222007, SJA1222013, SJA1222012, SJA1222008, SJA1222011, SJA1222010, SJA1222009. Vaetus läheduses, kuid hoiualast väljaspool on veel kuus sama programmi mõõtekohta. Seire eesmärgiks on looduslike ja antropogeensete faktorite mõjul intensiivselt toimivate rannaprotsesside (kulutus ja kuhjumine) jälgimine ja arengutendentside selgitamine. Seiretöödega selgitatakse erinevate rannikupiirkondade võimalik areng (vajalik sadamate, ehitiste ja teede rajamisel, puhkemajanduse planeerimisel) ning antakse kogu ranniku arengu prognoos (Riiklik keskkonnaseire programm, 2014).

Ruhnu seireala paikneb saare kagurannikul liivarannal, mida tormid kõrgveega intensiivselt ümber kujundavad. Seireala lähetele (sellest lõunasse) jääb Ruhnu sadam, mille muul on kunstlikuks takistuseks liivade liikumisele. Põhjast kuni idast puhuvate tuulte ja nende poolt tekitatud lainetuse mõjul liiguvad liivad piki randa lõuna suunas, jäädes muuli taha lõksu. Veepealne rannaosa laieneb siin pidevalt. Samas on seireala piires liivade liikumine väga ulatuslik. Tugevad lõunakaare tuuled liigutavad liiva põhjapoolle ja põhjakaare tuuled jälle lõuna suunas (Suuroja *et al.*, 2012). Viimati tehti alal mõõtmisi 2008. ja 2011. aastal.

2. **Meteoroloogiline seire**, SJA8552000. Meteoroloogilise seire ülesanne on eelkõige teiste seire allprogrammide ja -projektide raames kogutud informatsiooni analüüsil täheldatud muutuste ning trendide kliima- ja ilmastikuteguritega seostamiseks vajaliku meteoroloogilise informatsiooni kogumine ja selle kättesaadavuse tagamine. Seire käigus kogutakse andmeid õhutemperatuuri, sademete, tuule suuna ja tugevuse kohta. Mõõtmised toimuvad riikliku seireprogrammi raames alates 1994. aastast (Riiklik keskkonnaseire programm, 2014).
3. **Ohustatud soontaimede ja samblaliigid**, SJA9415000. Programmi eesmärk on koguda järjepidevat informatsiooni Eestis haruldaste ja ohustatud taime- ning samblaliikide populatsioonide seisundi ja toimunud muutuste kohta. Seiratavaks liigiks on balti sõrmkäpp. Seire toimus 2003. aastal. Populatsioon koosnes 800 isendist, millest 60% olid generatiivsed ja 40% vegetatiivsed taimed. Leiukoha suurus oli 2 ha, inimõju oli nõrk, liigi elujõulisus hea.
4. **Rannikumaastikud**, SJA6975001, SJA6975002. Hoiualast väljaspool on ka kolmas sama programmi mõõtekoht. Seiratakse maakasutust (hinnatakse erinevate maakasutusüksuste osakaalu), maastiku paigastelise struktuuri, mida kirjeldatakse taimkatte üksuste kaudu ning antakse maastikuprofiili kirjeldus, sh soontaimede, sammalde ja samblike liiginimekirjad. Rannikumaastike seire aitab välja selgitada Eesti maastike mitmekesisust, optimaalseid kasutusviise ja kaitsevajakadusi. Ruhnu saarel tehti seiret 2003. aastal. Seireala asub saare idaosas.

1.5.3. INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS

1.5.3.1. METSA HADELINNULIIKIDE INVENTUUR

Ruhnu hoiualal tuleb läbi viia kaitstavate haudelinnuliikide inventuur 2014. aastal kaardistamata aladel – eelkõige saare idaosas metsades. Käesoleval ajal puuduvad täpsed andmed mitmete kaitse-eesmärgina nimetatud liikide kohta, nt herilaseviu, raudkull ja hiireviu. Andmeid kogutakse ka teiste kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide kohta.

1.5.3.2. HAUDELINNUSTIKU KORDUSINVENTUUR

Käesoleva kaitsekorralduskava rakendamise perioodi lõpus (2024. aastal) tuleb korrata haudelinnustiku inventuuri/tulemusseire, et hinnata alal toimunud liikide seisundite muutusi. Inventuur on vajalik kaitse tulemuslikkuse hindamiseks (niidurüdi, rukkirääk, liivatüll). Haudelinnustiku kordusinventuur tehakse samas ulatuses nagu 2014. aastal teostatud inventuur.

1.5.3.3. KAITSTAVATE TAIMELIIKIDE INVENTUUR

Ruhnu hoiualal puuduvad ajakohased andmed kaitstavate taimeliikide kohta. Olemasolevad andmed on sageli puudulikud ning vananenud. Kaitsekorraldusperioodil tuleb läbi viia kaitstavate taimeliikide inventuur pool-looduslikel kooslustel, luitealadel ja väärtuslikemates metsaelupaikades. Inventuuri käigus kontrollitakse ja täpsustatakse ka kõikide keskkonnaregistrisse kantud taimede leiukohtade andmed.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1. ELUSTIK

Ruhnu flooras on registreeritud üle 600 liigi, viimastel aastakümnetel on leitud neist ligi 400 liiki. Levinumad on korvöielised ja kõrrelised. Soontaimede hulgas esineb 23 haruldast ja kaitstavat liiki. Samblikest esines saarel 1990-ndate alguses 115 liiki, lisaks 103 liiki lehtsamblaid ja 32 liiki maksasamblaid. Ruhnu saarel on teadaolevalt registreeritud üle 100 linnuliigi (Ratas, 2003).

2.1.1. TAIMED

Ruhnu saare taimestikku hakati teadaolevalt uurima juba umbes 150 aastat tagasi. Aastate jooksul on Ruhnu flooras kokku leitud 614 liiki kõrgemaid taimi (v.a samblad), mis jagunevad 85 sugukonna vahel. Kahtlemata ei ole see nimestik lõplik, kuid annab ülevaate Ruhnu taimeliikide rohkusest. Ruhnu käpalisi iseloomustab suur varieeruvus ja hübriidide rohkus (Kukk, 1993).

Taimeliikide kaitset ei ole hoiuala kaitse-eesmärgina nimetatud ning konkreetseid liike pole välja toodud. Ruhnu hoiualal on keskkonnaregistrisse kantud 12 kaitstava taimeliigi kasvukohad, millest rand-orashein ja loim-vesipaunikas kuuluvad II kaitsekategooriasse ning teised on III kaitsekategooria liigid. Alal registreeritud liigid on kirjeldatud tabelis 2.

Tabel 2. Kaitsealused taimeliigid Ruhnu hoiualal (EELIS, 2014).

Liik		Registreeritud leiukohad KKRis	Kaitsekat	HA eesmärk	LoD lisa	LoA eesmärk	EPN kategooria
Eesti k.	Ladina k.						
rand-orashein	<i>Elymus farctus</i>	1	II	Ei	Ei	Ei	ohualdis
loim-vesipaunikas	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	1	II	Ei	Ei	Ei	ohustatud
balti sõrmkäpp	<i>Dactylorhiza baltica</i>	11	III	Ei	Ei	Ei	ohuväline
võõthuul-sõrmkäpp	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	2	III	Ei	Ei	Ei	ohuväline
kahkjaspunane sõrmkäpp	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	3	III	Ei	Ei	Ei	ohuväline
kuradi-sõrmkäpp	<i>Dactylorhiza maculata</i>	1	III	Ei	Ei	Ei	ohulähedane
tumepunane neiuvaip	<i>Epipactis atrorubens</i>	1	III	Ei	Ei	Ei	ohuväline
suur käöpõll	<i>Listera ovata</i>	5	III	Ei	Ei	Ei	ohuväline
pruunikas pesajuur	<i>Neottia nidus-avis</i>	1	III	Ei	Ei	Ei	ohuväline
kahelehine käokeel	<i>Platanthera bifolia</i>	8	III	Ei	Ei	Ei	ohuväline
rohekas käokeel	<i>Platanthera chlorantha</i>	1	III	Ei	Ei	Ei	ohuväline
künnapuu	<i>Ulmus laevis</i>	1	III	Ei	Ei	Ei	ohulähedane

Rand-orasheina leiukoha kaardistas Ülle Kukk 1986. aastal saare põhjaranniku rannavallil kivisel künkal. Liiki leidis 5,5 m * 2,5 m suurusel alal mitme kogumikuna.

Loim-vesipaunika leiukoha registreeris Ülle Kukk 1987. aastal saare keskosa lodumetsas. Liiki leidis 13 m * 4 m suurusel alal sadakond isendit.

Rand-orasheina ja loim-vesipaunikat ei seata hoiuala kaitse-eesmärgiks, kuna puuduvad ajakohased andmed liikide esinemise ning populatsiooni seisundi ja arvukuse kohta hoiualal. Olemasolevad andmed pärinevad ligi 25 aasta tagusest ajast. Kuna Ruhnu hoiuala taimestiku andmed on puudulikud või vananenud, siis tuleb alal läbi viia kaitstavate taimeliikide inventuur. Inventuur hõlmab eelkõige pool-looduslikke kooslusi, luitealasid ja väärtuslikumaid metsaelupaiku. Inventuuri käigus kontrollitakse ja täpsustatakse muuseas ka kõikide keskkonnaregistrisse kantud taimede leiukohtade andmed.

2.1.2. SAMBLAD

Ruhnu idarannik on Eestis ainus ala, kus devoni liivakivid alluvad nüüdisajal lainete abrasioonile. Astangut, mille ülaosas esinevad kvaternaarsed setted, iseloomustab rikkalik samblafloora, kus 2003. aastal registreeriti 14 erinevat liiki samblaid: kännuvildik (*Aulacomnium androgynum*), Milde lühikupar (*Brachythecium mildeanum*), lodu-lühikupar (*B. rivulare*), pugu-kaksikhambake (*Dicranella cerviculata*), harilik kaksikhammas (*Dicranum scoparium*), harilik hellik (*Funaria hygrometrica*; liivakivil), harilik laanik (*Hylocomium splendens*), läikulmik (*Hypnum cupressiforme*), väike saletipik (*Leptobryum pyriforme*; liivakivil), hammas-tähtsammal (*Mnium hornum*), harilik palusammal (*Pleurozium schreberi*), klintpirnik (*Pohlia melanodon*; liivakivil), *P. nutans*, oja-viltvars (*Rhizomnium punctatum*) ja metsakäharik (*Rhytidiadelphus triquetrus*) (Ratas, 2003).

Sammalde kaitset ei ole hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärgina nimetatud. Ruhnu hoiualal on kahes leiukohas registreeritud I kaitsekategooriasse kuuluv roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*). Liigi kaitseks tuleb moodustada püsielupaik või nimetada liik hoiuala kaitse-eesmärgina (täpsemalt ptk-s 2.1.2.1).

Saare idaosa litemännikutes leidub ohtralt III kaitsekategooriasse kuuluvat harilikku valvikut (*Leucobryum glaucum*).

Harilik valvik on kantud loodusdirektiivi V lisasse ning kuulub Eesti ohustatud liikide punase nimestiku ohuvälisesse kategooriasse. Kaksikhambaliste sugukonda kuuluvast valviku perekonnast on Eestis seni teada vaid üks liik. Valvik on levinud hajusalt, eelistades merelisema kliimaga Lääne-Eesti ja saarte soostuvaid okas- ja segametsi, kuid liik võib kasvada ka kuivades palumännikutes või hoopis märgades lodulepikutes (Vellak, 2004). Valvikumätaste erakordset rohkust Ruhnu saarel on täheldanud paljud uurijad. Reeglina kasvab valvik männimetsades luitenõlvadel ning vähekäidavatel metsateedel. Valvikumätaste rohkust Ruhnus ja teistel Lääne-Eesti saartel on ilmselt soodustanud mereline kliima – suur õhuniiskus ning suhteliselt kõrge keskmine õhutemperatuur. Liigi kaitseks tuleb vältida habraste luitenõlvade liigset tallamist (Roosaluste, 1993).

Väariselupaikade inventuuri käigus 2001. aastal registreeriti lisaks veel VEPI tunnusliigid kännukatik (*Nowellia curvifolia*), roomav soomik (*Lepidozia reptans*), Helli ebatähtlehik (*Anastrophyllum hellerianum*), harilik säbrik (*Ulota crispa*) ja harilik kariksammal (*Frullania dilatata*).

Võrreldes mõnede teiste Eesti saartega, on Ruhnu samblafloora mõnevõrra liigivaesem, samas on see mitmes mõttes huvitav ja hoidmist väärt, eelkõige, kuna alal kasvab palju haruldasi liike. Teiseks võib siin näha massiliselt kasvamas liike, mis muudes piirkondades on suhteliselt vähe levinud (Leis, 1993). Eelkõige tuleb kaitsealuste liikide elupaiganõudlusega arvestada kaitse korraldamisel (hooldus-, raie- ja külastuskorralduslike tööde planeerimisel ja läbiviimisel).

2.1.2.1. ROHELINE HIIDKUPAR (*BUXBAUMIA VIRIDIS*)

- I kat, LoD – II, KE – ei, LA – ei, EPN – ohualdis

Roheline hiidkupar kuulub loodusdirektiivi II lisasse ning on EPN ohualdis liik. Liik kasvab vanades niisketes kuuse-segametsades mahalangenud jämedatel tüvedel või kändudel. Kirjanduse andmetel on rohelist hiidkupart Ruhnust leitud juba 1930. aastatel. 2012. aastal registreeriti rohelist hiidkupart Ruhnus uuesti pärast 80 aastat.

Liik on haruldane terves Euroopas, sest metsatööstuse laienedes jääb vanade looduslike metsade pindala üha väiksemaks ning säilinud metsaosad paiknevad kildudena nooremate metsade vahel. Nii jääb üha vähemaks ka kitsalt kohastunud sambla kasvuks sobivaid kõdutüvesid ning liigil kaob võimalus levida (Vellak, 2003).

Leiukohad on saare idaosas. 3,7 ha suuruses leiukohas registreeriti 2012. aastal 137 eoskupart kokku viiel lamatüvel. 8,1 ha suuruses leiukohas oli 43 eoskupart kokku kolme kuuse tüükal ja ühel lamatüvel.

Liigi kaitset korraldatakse tegevuskava alusel. Tegevuskava eelnõu alusel ei võimalda hoiuala režiim tagada liigi elupaiga säilimist ning on antud soovitus püsielupaiga moodustamiseks roheline hiidkupra leiukohtades. Juhul kui püsielupaika ei moodustata, tuleb liik nimetada hoiuala kaitse-eesmärkide hulgas.

Liigi kasvukohtades tuleb välistada metsaraie ja kuivendustööd, mis muudavad metsa struktuuri, selle liigilist koosseisu ja/või muudavad kasvukohakoosluse kuivemaks. Metsast ei tohi välja vedada lamatüvesid (Vellak, 2011). Tegevuskava alusel tuleb liigi kasvukohad jätta looduslikule arengule.

Kavandamisel on kaitstavate samblaliikide seirekava koostamine, mis täpsustab edasist kaitstavate sammalde seire korraldust Eestis. Liigi kaitse tegevuskava alusel tuleb Ruhnu saarel riiklikku seiresse vähemalt üks leiukoht. Kaitsekorralduskavaga täiendavat seiret ette ei nähta.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Ruhnu hoiualal on säilinud roheline hiidkupra kasvukoht 11,8 ha-l ja esineb vähemalt 150 eoskupart.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Ruhnu hoiualal on säilinud roheline hiidkupra kasvukoht 11,8 ha-l ja esineb vähemalt 150 eoskupart.

- Mõjutegurid ja meetmed

+ Koostamisel on liigi kaitse tegevuskava.

– Metsaraie

Meetmed

- ❖ Püsielupaiga moodustamine roheline hiidkupra kasvukohtade kaitseks või liigi nimetamine hoiuala kaitse-eesmärgina, elupaiga loodusliku arengu tagamine.

2.1.3. SAMBLIKUD

Kaitsealuseid samblikuliike ei ole Ruhnu hoiualal registreeritud. Vääriselupaikade inventuuri käigus 2001. aastal registreeriti VEPi tunnusliik kuuse-nublusamblik (*Lecanactis abietina*).

Ruhnu palumetsade samblikufloora ei ole kuigi liigirikas. Enamik siin levivatest samblikest on üsna tavalised liigid kogu Eestis. Huvitavamad on lodumetsade laigud saare kesk- ja lõunaosas. Sangleppadel kasvav samblike floora on küllalt mitmekesine, nt on siit leitud pisisamblike hulka kuuluv *Thelotrema lepadium*, mis on lõunapoolse levikuga ja huvitava ökoloogiaga liik. Kõige haruldasemaid samblikke on leitud Ruhnu rannikult. Näiteks subokeaanilised pisisamblikud *Lecanora helicopsis* ja *Rinodina gennarii* (leitud rannaäärsetel kividel) ning *Cyphelium tigillare* ja *Cliostomum graniforme* (kasvasid randa uhitud ajupuidul; Randlane, 1991).

Limo liivarand on lihenoloogilisest seisukohast Ruhnu kõige väärtuslikum osa. 1991. aasta andmetel oli rannaluidetelt leitud 40 liiki samblikke. Samblikud, eriti pisisamblikud, kasvavad väga aeglaselt ning nende esmakooslused (rannikuluided) on väga tundlikud tallamise ja muude mõjutuste suhtes. Limo rand saare idarannikul väärib kaitset nii maastikulise elemendina kui ka samblike tähelepanuväärse kasvukohana (Randlane, 1991).

Eraldi eesmärged samblikuliikide kaitseks ei seata. Ohustatud või haruldaste liikide elupaiganõudlusega tuleb arvestada kaitse korraldamisel (hooldus-, raie- ja külastuskorralduslike tööde planeerimisel ja läbiviimisel).

2.1.4. PUTUKAD

Aegade jooksul on Ruhnu saarel registreeritud enam kui 1000 putukaliigi olemasolu, mis kuuluvad peamiselt järgmistesse rühmadesse: kiililised, sihktiivalised, mardikalised, kiletiivalised, kahetiivalised, liblikalised, mainitud on rohkete kirpude ja kimalaste leidumist saarel (Luig ja Talvi, 1993).

Kaitsealuseid putukaid ei ole hoiualal registreeritud. Vääriselupaikade inventuuriga registreeriti 2001. aastal VEPI tunnusliik *Nothorhina punctata*.

2.1.5. SEENED

Seeneliikide kaitset ei ole nimetatud hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärkide hulgas. Ruhnu hoiualal on registreeritud II kaitsekategooriasse kuuluva valge sirmiku (*Leucoagaricus nympharum*) leiukoht. Leiukoha kaitseks on loodud püsielupaik.

2.1.5.1. VALGE SIRMIK (*LEUCOAGARICUS NYMPHARUM*)

- II kat, KE – ei², LA – ei, EPN – ohulähedane

Liigi kaitseks on moodustatud Norrkeldi valge sirmiku püsielupaik. Kogu püsielupaik on tsoneeritud sihtkaitsevööndisse (PEP-is kehtivat kaitsekorda on kirjeldatud ptk-s 1.4.2).

Liigi andmed on keskkonnaregistris punktobjektina, viimane vaatlus toimus 2004. aastal, kuid liigi arvukus ei ole teada. Valge sirmik on oma kasvukoha suhtes üsna nõudlik ning keskkonnaregistri andmetel on Eestis registreeritud seitse leiukohta. Ruhnu hoiualal paiknev leiukoht on vanas loodusmetsas saare kirdeosas. Liigile on peamine ohutegur lageraie. Arvukus Eestis on stabiilne.

Alal tuleb säilitada püsielupaiga kaitsekord, kuna hoiuala kaitsekord ei välista raietegevust ning pole piisav elupaiga säilimiseks. Püsielupaiga territoorium tuleb hoiualast välja arvata.

---

² Valge sirmik ei ole nimetatud Ruhnu hoiuala ega Ruhnu loodusala kaitse-eesmärkide hulgas. Valge sirmiku Norrkeldi püsielupaiga eesmärk on liigi kasvukohtade kaitse.

- Mõjutegurid ja meetmed
  - Metsaraie
    - Meetmed
      - ❖ Elupaiga loodusliku arengu tagamine.
    - Andmed arvukuse kohta on puudulikud
      - Meetmed
        - ❖ Valge sirmiku inventuur püsielupaigas.

2.1.6. KAHEPAIKSED

Keskkonnaregistrisse on kantud I kaitsekategooriasse kuuluva kõre (*Bufo calamita*) neli leiukohta (saare lääne- ja põhjaosas). Kahepaiksete kaitset ei ole nimetatud hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärkide hulgas. Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek kõre nimetamiseks hoiuala kaitse-eesmärgina (täpsemalt ptk-s 2.1.6.1).

2.1.6.1. KÕRE (*BUFO CALAMITA*)

- I kat, LoD – IV, KE – ei, LA – ei, EPN – ohustatud

Liik on arvatud loodusdirektiivi IV lisasse, Berni konventsiooni II lisasse ning kuulub EPN ohustatud liikide kategooriasse.

Kõre on küllaltki piiratud levilaga kärnkonnaliik, kes elab avatud maastikel, kus leidub sobivat pinnast kaevumiseks ning madalaid veekogusid kudemiseks. Eestis on kõre ajalooliselt asustanud liivaseid ranniku- ja luitealaid ning rannaniite, mida on traditsiooniliselt kasutatud karja- ja heinamaadena. Käesoleval ajal asustab aga enamik Eesti kõre asurkondi teiseseid elupaiku, nagu liiva- ja kruusakarjääre ning vanu mahajäetud kalatiike. Kõrele vajalike tingimuste poolest on need elupaigad lähedased looduslikele (Rannap *et al.*, 2009).

Liigi kaitse tegevuskava alusel ohustab kõre eelkõige maismaaelupaikade kvaliteedi halvenemine, elupaikade ja kudemisveekogude hävimine traditsioonilise maakasutuse muutumise tõttu, elupaigakompleksi hävimine, kudemisveekogude kuivamisest tulenev kulleste suremus ning lähiristumissurutis (Rannap *et al.*, 2009).

Üksikuid kõresid on Ruhnus nähtud igal aastal. 2002. aastal taastati alal kudemisveekogusid. Liigi kaitseks vajalikud konkreetsed tegevused on kavandatud liigi kaitse tegevuskavaga (Rannap *et al.*, 2009), mis koostati aastateks 2010–2015. Tegevuste eesmärk on kindlustada kõre säilimine Ruhnus. Kuna kõre Ruhnu asurkond on äärmiselt väikesearvuline ja väljasuremisohus, siis on liigi kaitse tegevuskavas kavandatud ka meetmed kõrekulleste võimalikuks kasvatamiseks tehistingimustes.

Vastavalt liigi kaitse tegevuskavale on Ruhnus vajalik luua sobivaid kudemisveekogusid külalähedasse liivakarjääri ning saare põhjatipus asuvasse kruusakarjääri. Oluline on tõsta rannaniitude karjatamiskoormust, eriti taastatud sigimisveekogude ümbruses. Vajalik on tagada kõrede vaba liikumine rannaniidult talude ja kiviaedadeni, mis on potentsiaalsed talvitumiskohad. Asurkonna madala loomuliku taastootmise kompenseerimiseks võib olla vajalik selgitada kevadisel kudemisajal välja täpsed kudemiskohad, osa kudust kasvatada üles veevannides ja võrkkastides ning moonde läbinud kõred Ruhnu tagasi tuua, et tagada võimalikult kõrge kulleste ellujäämus ja moonde läbinud kõrede arv. Kõik kirjeldatud tegevused (sh asurkonna seisund ja arvukuse hindamine) kavandatakse ning viiakse ellu liigi kaitse tegevuskava alusel ning käesoleva kaitsekorralduskavaga täiendavalt tegevusi ei planeerita ning ressursse ette ei nähta.

Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek kõre nimetamiseks hoiuala kaitse-eesmärgina. Tegemist on I kaitsekategooria, loodusdirektiivi IV lisa ning EPN ohustatud liigiga. Alal on taastatud liigile sobivaid elupaiku. Liigi kaitse tegevuskavaga planeeritakse töid elupaikade taastamiseks, kaitsekorralduskavaga planeeritav PLK-de taastamine ja hooldamine on kõre elupaikadele sobiv tugihoidus.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Ruhnu hoiualal on säilinud kõre elupaigad. Säilitada olemasolevad rannaniidu- ja rannikuasurkonnad Ruhnus ning tagada asurkonna arvukuse tõus vähemalt 50–100 täiskasvanud isendini elupaikade pideva hooldamise ja taastamisega.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Ruhnu hoiualal on säilinud kõre elupaigad. Säilitada olemasolevad rannaniidu- ja rannikuasurkonnad Ruhnus ning tagada asurkonna arvukuse tõus vähemalt 50–100 täiskasvanud isendini elupaikade pideva hooldamise ja taastamisega.

- Mõjutegurid ja meetmed

+ Liigi kaitset korraldatakse tegevuskava alusel.

– Rannaniitude kinni kasvamine

Meetmed

❖ Elupaikadeks olevate poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine.

– Kõre ei ole nimetatud ala kaitse-eesmärkide hulgas.

Meetmed

❖ Kõre nimetamine Ruhnu HA ja Ruhnu loodusala kaitse-eesmärgina.

2.1.7. LINNUD

Ruhnu saarel on teadaolevalt registreeritud üle 100 linnuliigi (Ratas, 2003). 2014. aastal viisid Margus Ellermaa ja Andrea Maier läbi haudelinnuliikide inventuuri, mis hõlmas valdavalt niiduelupaiku. Registreeriti 40 haudelinnuliiki, sh 26 linnudirektiivi lisades nimetatud liiki. Lisaks registreeriti arvukalt läbirändajaid. Kõik 2014. aastal registreeritud linnuliigid on väljatoodud lisas 6.

Ruhnu hoiuala kaitse-eesmärk on I kaitsekategooriasse kuuluva niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) ja III kaitsekategooriasse kuuluvate herilaseviu (*Pernis apivorus*), raudkulli (*Accipiter nisus*), hiireviu (*Buteo buteo*), rukkiräägu (*Crex crex*) ja liivatülli (*Charadrius hiaticula*) elupaikade kaitse. Ülevaade Keskkonnaregistrisse kantud kaitstavatest liikidest on tabelis 3.

Tabel 3. Ruhnu hoiualal pesitsevad kaitstavad linnuliigid (EELIS, 05.03.2015).

Liik		Kaitsekat	HA eesmärk	LiD lisa	EPN kategooria
Eesti k.	Ladina k.				
niidurüdi	<i>Calidris alpina schinzii</i>	I	jah	I	ohualdis (EPN 98 alusel)
merikotkas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	I	ei	I	ohulähedane
ristpart	<i>Tadorna tadorna</i>	III	ei	ei	ohuväline
rooruik	<i>Rallus aquaticus</i>	III	ei	II/1	ohuväline
väiketüll	<i>Charadrius dubius</i>	III	ei	ei	ohuväline
randtiir	<i>Sterna paradisaea</i>	III	ei	I	ohuväline
väänkael	<i>Jynx torquilla</i>	III	ei	ei	ohuväline

vööt-põõsalind	<i>Sylvia nisoria</i>	III	ei	I	ohuväline
punajalg-tilder	<i>Tringa totanus</i>	III	ei	II/1	ohuväline
väike-kärbsenäpp	<i>Ficedula parva</i>	III	ei	I	ohuväline
punaselg-õgija	<i>Lanius collurio</i>	III	ei	I	ohuväline
sookurg	<i>Grus grus</i>	III	ei	I	ohuväline
rukkirääk	<i>Crex crex</i>	III	ei	I	ohuväline

Kaitsekorra muutmisel tuleks täiendavalt kaaluda tõmmukajaka, laululuige ja ristparti nimetamist hoiuala kaitse-eesmärgina, kuna ristpart on alal suhteliselt arvukas. Samas laululuik ja tõmmukajakas on suhteliselt haruldased liigid (peatuvad hoiualal).

Vastavalt 2014. aastal läbi viidud haudelinnuliikide inventuurile on kaitstavate liikide elupaikade osas suur defitsiit niisketest madala taimestikuga rannaniitudest (praeguseks roostunud) ja täiesti madalmurustest kuivematest rannaniitudest. Madalmurused kuivemad niidud on pesapaigaks mitmetele kurvitsalistele (niidurüdi, kiivitaja, liivatüll) ja niiskeid madala taimestikuga niite kasutavad toitumiseks enamik partlastest ja kurvitsalistest (ka kiivitaja ja niidurüdi). Praeguses konditsioonis pole kurvitsalistel oma pesakondi kuhugi viia, sest pea kõik püsivalt märjad lohud on roostunud. Punajalg-tildrid on liikunud avamere ja roostiku piirile, mis ei ole neile optimaalne biotoop.

Sobivate elupaikade puudumise tulemusena on kaitsekorralduslikult olulised liigid alalt kadumas või juba kadunud. Esmatähtis on alustada koheselt võimalikult suure koormusega (1,5–2 lü/ha) karjatamist, kuid tuleb arvestada, et ohustatud liikide (eeskätt rüdi) esinemisalal võib kõrgema koormusega (üle 1 lü/ha) karjatada alles alates 15. juunist. See on enamikes poollooduslikes kooslustes täiesti piisav hooldusmeetod. Alal on veiste arvu kahel viimasel aastal suurendatud, kuid optimaalne karjatamiskoormus oleks vähemalt kaks korda suurem.

Ala on praeguses konditsioonis (koos kaitsealast välja jäänud joomade ja liivamadalatega) esinduslik ristpardile, rääkspardile, punajalg-tildrile, punaselg-õgijale ja vööt-põõsalinnule.

I ja II kaitsekategooria liikidest võiks ala asustada lisaks merikotkale ja niidurüdile veel rohunepp, kes on võimalik haudelind keskmiselt hooldatud rannaniitudel. Ala võiks sobida tugeva hoolduse korral ka väiketiiru üksikpaaridele.

Ruhnu rannikul on suur tähtsus tõmmukajaka (II kat) sulgimis- ja peatusalana. Liiki kohati inventuuri käigus päeviti 5–10 isendit. Vastaval perioodil on liiki üldse raske kohata mujal Eestis. Enamus lindudest olid immatuursed, 3–4. kalendriaasta linnud.

Suluspesitsejatel jääkosklal ja ristpardil on saarel suur puudus pesapaikadest. Neile võib asetada pesakaste ja tehispesi. Ristpardile pole tehispesi Eestis ilmselt eriti rajatud. Need tuleks seada nii, et rebane ligi ei pääseks.

EELIS-sse varem kantud linnuliike inventuuril ei kohatud. Väljaspool kaardistusala kohati ainult vööt-põõsalinde. Ruhnu saarel on tuuletallaja (EELIS ID 724339188) pesitsusterritorium, kuid see paikneb väljaspool 2014. aasta kaardistusala.

2.1.7.1. MERIKOTKAS (*HALIAEETUS ALBICILLA*)

- I kat, LiD – I, KE – ei³, LA – ei, EPN – ohulähedane

Merikotkas kuulub Euroopa Liidu Linnudirektiivi I lisasse ning Berni, Bonni ja CITES-i konventsioonide II lisasse. Eestis kuulub ta I kategooria kaitsealuste liikide hulka.

Merikotkas eelistab pesapaigana peamiselt vanu ja võrdlemisi hõredaid männienamusega (loo-) metsi (eriti Lääne-Eestis), niiskeid kuuse-segametsi, metsastuvaid puisniite ja rabastuvaid männikuid. Enamasti on kusagil lähikonnas ka jahialaks sobiv veekogu. Pesapuuna kasutatakse peamiselt mändi, harvem haaba, sangleppa ja erandjuhul kaske, tamme või kuuske (Nellis & Volke, 2003).

Hoiuala piirneb Ruhnu merikotka püsielupaigaga, mis moodustati 2010. aastal. 2014. aastal registreeriti uus merikotka pesa hoiuala territooriumil ning moodustati looduskaitsealuse alusel uus püsielupaik. Vana pesakoht saare idaküljel (püsielupaigas) oli asustamata.

Peamisteks ohuteguriteks, mis võivad tulevikus merikotka arvukust vähendada, peetakse Eestis pesapuude nappust ning üha suurenevat pesitsusaegset häirimist. Merikotka pesa piirkonnas külästustaristu puudub. Matkaraja marsruudi kavandamisel ja külästajate suunamisel tuleb arvestada merikotka pesa paiknemisega, lubada ei tohi liiki häirivaid tegevusi soovitatavalt 500 m raadiuses.

Püsielupaigas on seatud kitsendused inimeste viibimisele ja tegevustele merikotka pesast 200 m raadiuses 15. veebruarist 31. juulini. Ruhnu merikotka pesa piirkonnas on soovitatav 500 meetri raadiuses teha töid vahemikus 15. august – 31. jaanuar. Lisaks on soovitatav merikotka kaitsega 500 meetri raadiuses arvestada, kui parandatakse või ehitatakse karjaaedasid. Merikotkal on saarel olnud regulaarselt poegi ja toidubaas paistab olevat piisav, kuna hõbekokre ja rändlindu on saarel piisavalt. Liigi seisund on soodne.

Vajalik on jätkata riiklikku seiret liigi seisundi hindamiseks. Liigi kaitset korraldatakse tegevuskava alusel.

Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek merikotka nimetamiseks hoiuala kaitse-eesmärgina, kuna merikotkas on I kaitsekategooriasse kuuluv ning linnudirektiivi I lisa liik.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Ruhnu saarel pesitseb 1 paar merikotkaid.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Ruhnu saarel pesitseb 1 paar merikotkaid.

- Mõjutegurid ja meetmed

+ Liigi kaitseks on koostatud tegevuskava.

– Pesitsusaegne häirimine

Meetmed

- ❖ Külästusobjekte ei rajata ja külästajaid ei suunata merikotka pesa piirkonda (500 meetri raadiuses).

---

³ Merikotkas ei ole nimetatud Ruhnu hoiuala kaitse-eesmärkide hulgas. Merikotka kaitseks moodustatud püsielupaikade eesmärk on merikotka elupaikade kaitse.

- ❖ Peetakse kinni liikumispiirangu ajast ja tsoonist. Võimalusel tehakse pesast 500 meetri raadiuses töid vahemikus 15. augustist – 31. jaanuarini.
- Merikotkas ei ole nimetatud Ruhnu hoiuala kaitse-eesmärgina.
- ❖ Lisada merikotkas Ruhnu hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.

2.1.7.2. NIIDURÜDI (*CALIDRIS ALPINA SCHINZII*)

- I kat, LiD – I, KE – jah, EPN – ohualdis

Niidurüdi on soorüdi alamliik, kelle populatsioon Läänemere ääres ja ka Eestis on kiiresti kahanemas. Liik eelistab väga madala taimestikuga avatud märga niitu. Liigi kaitset korraldatakse tegevuskava alusel (käesoleval ajal kehtiv tegevuskava puudub).

Keskkonnaregistrisse on kantud üks leiukoht saare lääneosas Ruhnu-Holma rannaniidul. Leiukoht on kaardistatud punktobjektina ning arvukuse ja seisundi kohta hinnangud puuduvad. Varasemalt on tõenäolist niidurüdi pesitsust märkinud Kaarel Lauk ELF-i 1991. aasta inventuuriga.

2014. aasta haudelinnuliikide inventuuri raames niidurüdi saarel ei kohatud – üks soorüdi (*C. alpina ssp*) jäi alamliigini määratlemata, tõenäoliselt oli tegemist tundrarüdiga.

Niidurüdi elupaikade säilimine on sõltuvuses inimtegevusest – niitudel loomade karjatamisest ja heina niitmisest (Erit *et al.*, 2008). Kuivendus ja nõrk karjatamiskoormus on Ruhnu hoiuala elupaigad viinud ebasoodsa seisundini (kuivendusest täpsemalt ptk-s 2.2). Niidurüdi on varasemast elupaigast rannaniidul tõenäoliselt kadunud just hooldamise ebapiisava kvaliteedi tõttu – liiga madal karjatamiskoormus, roostikuribad veepiiril jms. Liigi elupaikade taastamine on võimalik vaid kõrge karjatamiskoormuse taastamisel.

Elupaiga kvaliteedi taastumisel võib hoiualal pesitseda kuni 4 paari niidurüdisid. Liigi seisund on käesoleval ajal ebasoodne.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Ruhnu hoiualal pesitseb vähemalt neli paari niidurüdisid, liigile sobivat elupaika on vähemalt 249 ha.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Ruhnu hoiualal on taastatud niidurüdi elupaigad 249 ha-l.

- Mõjutegurid ja meetmed
  - + Liigi kaitseks on koostatud tegevuskava.
  - Ebapiisav karjatamiskoormus poollooduslike koosluste hooldamisel.

Meetmed

- ❖ Poollooduslike koosluste karjatamine kõrge koormusega (1,5–2 lü/ha) 122,8 ha-l ning keskmise koormusega (1–1,5 lü/ha) 91,4 ha-l. Tuleb arvestada, et kui niidurüdi hakkab alal taas pesitsema, peab karjatamiskoormus pesitusterritooriumil pesitsuse kõrgajal, st vähemalt 15. juunini, olema kuni 1 lü/ha.

2.1.7.3. HERILASEVIU (*PERNIS APIVORUS*)

- III kat, LiD – I, KE – jah, EPN – ohuväline

Liigi elupaiku ei ole keskkonnaregistrisse kantud. 2014. aasta inventuuri raames kohati paikseid linde kaardistusala piiril. Ruhnu saare metsades leidub sobivaid biotoope liigi pesitsuseks,

täpsemad andmed herilaseviu elupaikade kohta puuduvad, vastavaid inventuure ei ole tehtud. Kuna liik on nimetatud kaitse-eesmärgina, siis tuleb selgitada ning kanda keskkonnaregistrisse liigi elupaik, anda arvukuse ja seisundi hinnangud. Eesmärgiks seatakse ühe paari pesitsemine alal.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Ruhnu hoiualal pesitseb üks paar herilaseviusid.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Ruhnu hoiualal pesitseb üks paar herilaseviusid.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Puudulikud andmed

Meetmed

- ❖ Viia läbi inventuur – selgitada liigi elupaik, seisund ja arvukus Ruhnu hoiualal. Kanda andmed keskkonnaregistrisse.

2.1.7.4. RAUDKULL (*ACCIPITER NISUS*)

- III kat, LiD – ei, KE – jah, EPN – ohuväline

Raudkulli elupaiku ei ole keskkonnaregistrisse kantud. 2014. aastal vaatlesid Margus Ellermaa ja Andrea Maier ühte ülelennul olevat lindu (ei tuvastatud, kas lind oli rändel või paikne, kuid alal esineb liigile sobivaid elupaiku). Lisaks vaatles Seppo Aspelund ühte rändel isendit 2012. aastal (eElurikkuse andmebaasi andmed).

Olemasolevate andmete põhjal ei ole võimalik kaitse-eesmärke seada. Kuna liik on nimetatud kaitse-eesmärgina, siis tuleb selgitada ning kanda keskkonnaregistrisse liigi elupaik, anda arvukuse ja seisundi hinnangud.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Raudkulli elupaik Ruhnu hoiualal on säilinud, liigi arvukus on säilinud vähemalt kaitsekorraldusperioodil selgitatud tasemel.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Liigi arvukus ja seisund on selgitatud.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Puudulikud andmed

Meetmed

- ❖ Viia läbi inventuur – selgitada liigi elupaik, seisund ja arvukus Ruhnu hoiualal. Kanda andmed keskkonnaregistrisse.

2.1.7.5. HIIREVIU (*BUTEO BUTEO*)

- III kat, LiD – ei, KE – jah, EPN – ohuväline

Hiireviu elupaiku ei ole keskkonnaregistrisse kantud. 2012. aastal vaatles Leho Luigujõe ühte ülelennul olevat lindu (ei tuvastatud, kas lind oli rändel või paikne, kuid alal esineb liigile sobivaid elupaiku; eElurikkuse andmebaasi andmed).

Olemasolevate andmete põhjal ei ole võimalik kaitse-eesmärke seada. Kuna liik on nimetatud kaitse-eesmärgina, siis tuleb selgitada ning kanda keskkonnaregistrisse liigi elupaik, anda arvukuse ja seisundi hinnangud.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Hiireviu elupaik Ruhnu hoiualal on säilinud, liigi arvukus on säilinud vähemalt kaitsekorraldusperioodil selgitatud tasemel.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Liigi arvukus ja seisund on selgitatud.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Puudulikud andmed

Meetmed

- ❖ Viia läbi inventuur – selgitada liigi elupaik, seisund ja arvukus Ruhnu hoiualal. Kanda andmed keskkonnaregistrisse.

2.1.7.6. RUKKIRÄÄK (*CREX CREX*)

- III kat, LiD – I, KE – jah, EPN – ohuväline

Eestis on rukkirääk avamaastikel laialt levinud haudelind ning ta puudub üksnes paikadest, kus valdavad suured metsamassiivid. Rukkirääk pesitseb mitmesugustel, eelistatult niisketel rohumaadel (EELIS, 2014). 2014. aasta inventuuri raames loendati Ruhnu hoiualal 18 pesitsusterritooriumi.

Rukkiräägule on peamiseks ohuteguriteks rohumaade majandamise intensiivistumine koos varajase heina koristamisega ning sellest tulenev kõrge tibude suremus, aga ka põldude jäämine sööti, mistõttu taimestik muutub pikapeale liigile sobimatuks (EELIS, 2014).

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Alal pesitseb vähemalt 18 paari rukkirääku.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Alal pesitseb vähemalt 18 paari rukkirääku.

- Mõjutegurid ja meetmed

Otsesed mõjutegurid puuduvad.

2.1.7.7. LIIVATÜLL (*CHARADRIUS HIATICULA*)

- III kat, LiD – ei, KE – jah, EPN – ohulähedane

Liivatülli pesitsusalad on Eestis selgelt koondunud mereranniku lähedale. Eestis on liivatülli elupaigaks eelkõige laiud ja rannaniidud. Viimastel kümnenditel on pesitsevate liivatüllide arvukus kogu Euroopas püsinud üsna stabiilne, arvukust hinnatakse 120 000 – 220 000 paarile. Ometi on Eestis, aga ka Soomes ja Poolas nende arvukus vähenenud (Pehlak, 2012). Viimaste arvukushinnangute järgi on Eesti haudeasurkonna suurus 1000–2000 paari (Elts *et al*, 2013).

Rannikul pesitsevaid liivatülle ohustab häirimine inimeste poolt, röövlomad ning rannaalade hoolduse puudumine või selle madal kvaliteet. Toetuste toel on majandatavate rannaalade pindala Eestis suurenenud, kuid senisest enam tuleb tähelepanu pöörata hooldustööde

kvaliteedile niidukahlajate ja teiste ohustatud liikide seisukohast – peaaegu kõigil Eesti majandatavatel rannaniitudel on karjatamiskoormus madalmuruste elupaikade hoidmiseks liiga väike (Pehlak, 2012).

Liigi elupaiku ei ole kantud keskkonnaregistrisse. 2014. aastal registreeriti alal 25 peatuvat isendit. Pesitsejaid ei registreeritud.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Ruhnu hoiualal on säilinud liivatüllil elupaigad vähemalt 153 ha-l, liik pesitseb hoiualal.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Ruhnu hoiualal on taastatud liivatüllil elupaigad 153 ha-l.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Majandamise puudumine ja ebapiisav karjatamiskoormus poollooduslike koosluste hooldamisel.

Meetmed

- ❖ Poollooduslike koosluste karjatamine kõrge koormusega (1,5–2 lü/ha) 122,8 ha-l.

2.2. ELUPAIGAD

Ruhnu hoiuala eesmärk on järgmiste loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide kaitse: laiad madalad lahed (1160), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), eelluited (2110), valged luited ehk liikuvad rannikuluited (2120), hallid luited ehk kinnistunud rannikuluited (2130*), metsastunud luited (2180), kadastikud (5130), lubjarikkal mullal kuivad niidud (6210*), liivakivipaljandid (8220), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*).

Ruhnu loodusala eesmärk on lisaks järgmiste elupaigatüüpide kaitse: merele avatud pankrannad (1230) ja püsitaimestuga liivarannad (1640). Hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärgid tuleb ühtlustada.

Ruhnu loodusalaal on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpe inventeeritud 721,3 ha, mis moodustab 85% hoiuala kogupindalast. Lisaks on potentsiaalseid elupaiku 12,1 ha-l.

Ruhnu mereline kliima ja eripärane muld on kujundanud omalaadse metsaökosüsteemi, mis erineb oluliselt mujal Eestis esinevaist. Kaitset korraldades tuleb silmas pidada, et ei kahjustataks luiteliiva katvat kõdukihti. Taimejuurtega tihedasti läbi põimunud viltja vaibana liiva kattes hoiab see maapinda tuule- ja vee-erosiooni eest, säilitab taimedele vajalikku niiskust ning takistab toiteelementide väljauhtumist. Metsakõdu hävimine põlengute, liigse tallamise vms tagajärjel toob kaasa olulisi mõjusid kogu ökosüsteemile (Lõhmus, 1991).

Loodusalaal inventeeritud loodusdirektiivi elupaigatüübid on esitatud tabelis 4. Ala kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüübid on märgitud tumedas trükis. Tabelis 4 toodud hinnangud tähistavad loodusliku elupaigatüübi esinduslikkuse astet antud alal, kus A tähistab väga esinduslikke, B esinduslikke, C keskmise, arvestatava esinduslikkusega ning D väheesinduslikke kooslusi. Eesmärgid on seatud A, B ja C esinduslikkusega elupaikade kohta. D-esinduslikkusega elupaigad on määratletud potentsiaalsetena (p). Esinduslikkus näitab, kuivõrd vastab elupaik Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamatus kirjeldatud elupaigatüübi tunnustele, sealhulgas

kasvukohatüübi tunnustele (Paal, 2007). Koosluste täpne paiknemine on esitatud joonistel 4 ja 4.1.

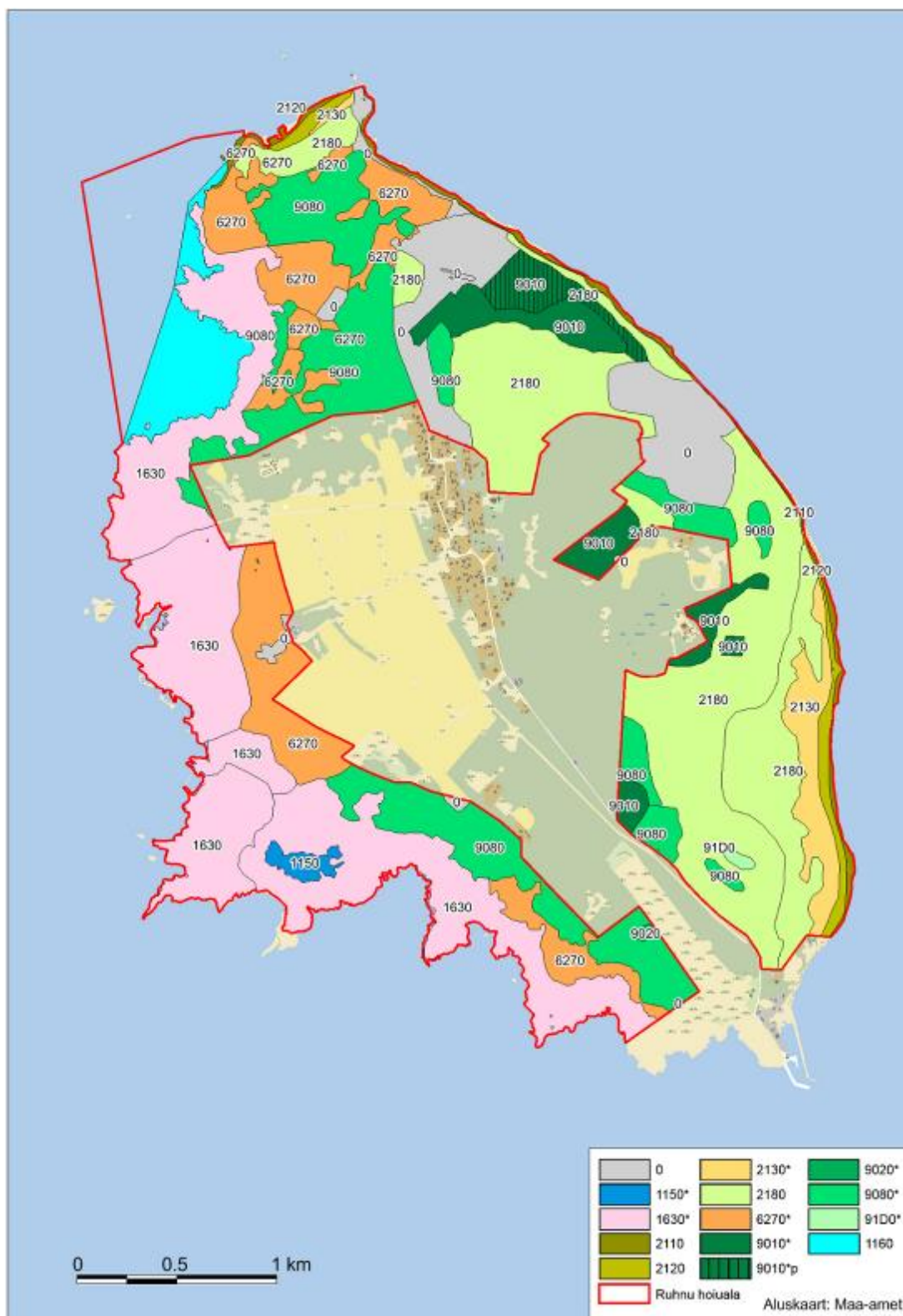
0-elupaigad on kooslused, mis ei vasta loodusdirektiivi elupaigatüübi tunnustele. Enamasti on tegu ühtlase vanusega palu- ja soovikumetsadega, mis on tugevasti inimese poolt mõjutatud – peamiselt raie ja kuivendamise tulemusel. Kaitse korraldamisel metsades tuleb lähtuda põhimõttest, et lubatavad tegevused peavad tagama väärtuste säilimise, kuid samas võimaldama tarbepuude kättesaadavust kohalikele elanikele. Kvaliteetset tarbepuitu (eelkõige küttepuid) saab lubada raiuda 0-elupaikades. Täpsemalt on metsade kaitse korraldamisest juttu peatükis 5.1.2.2.

Maaparandus on avaldanud saare loodusele olulist mõju. Juba 20. sajandi alguses kuivendati Basskiärrre järv. Sama saatus on tabanud ka teisi järvekesi. 1980-ndate aastate lõpu maaparanduse tulemusena muutus saare veerežiimi veelgi enam. Selle tulemusena kuivasid ka enamike kahepaiksete sigimisveekogud (Talvi, 1991).

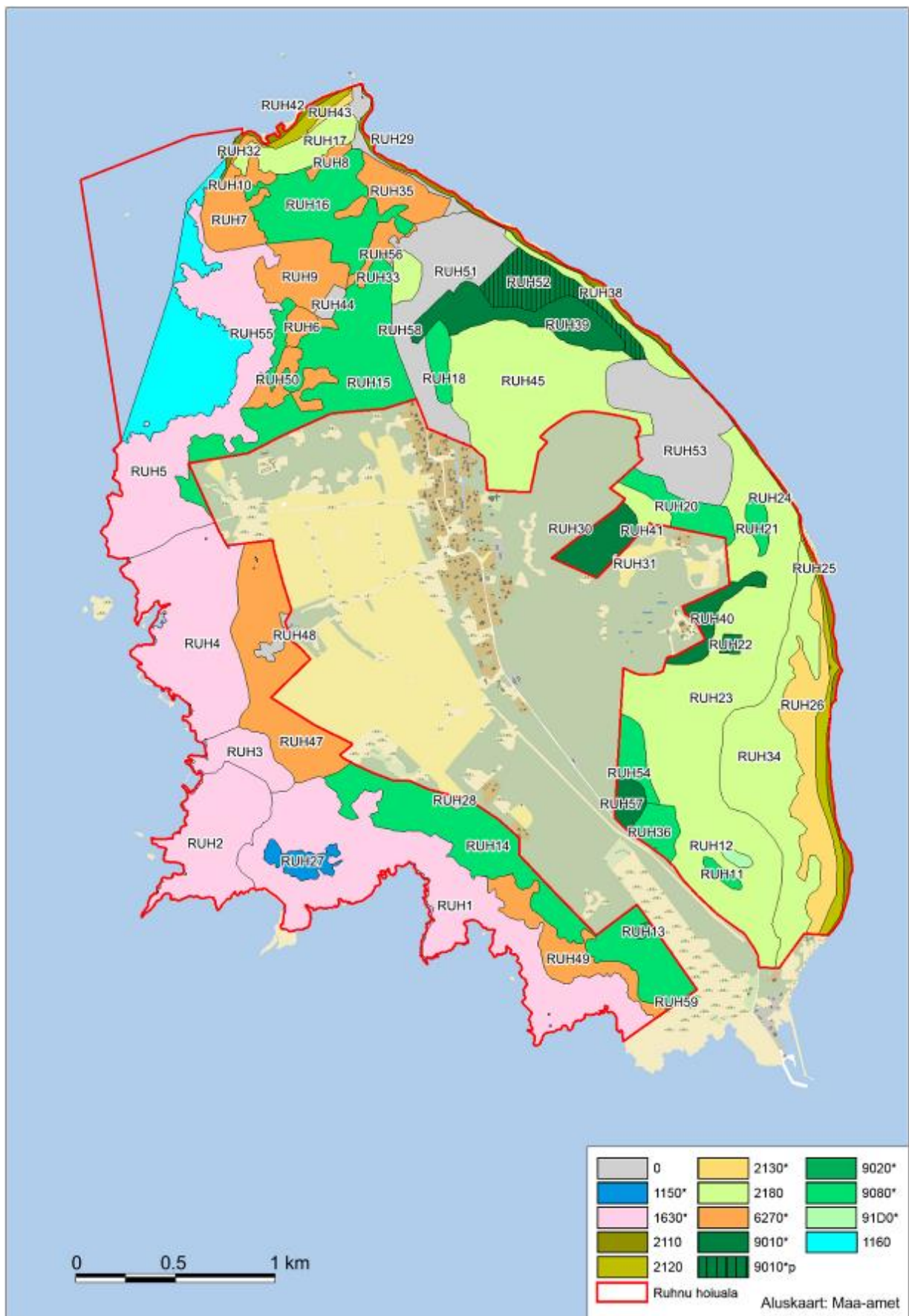
Käesoleval ajal on kuivenduskraavide mõju märgadele lohkudele mõnevõrra säilinud ning kraavid juhivad talvise üleujutusvee liiga kiiresti ära. Ka läänekaldal paiknevast sonnist kulgeb lõuna suunas vana kraav, kuid meri on selle ilmselt ummistanud ning käesoleval ajal see ei funktsioneer. Kraavide täiendavat sulgemist kaitsekorralduskavaga ette ei nähta, kuna peamised kooslusi mõjutavad kraavid on maaparandussüsteemide eesvooluks ning juhivad ära väljaspool hoiuala kulgevate kraavide liigvee. Eesvoolud peavad säilima, et tagada kuivendussüsteemide funktsioneerimine väljaspool hoiuala. Lubada võib nende kraavide hooldust, mis mõjutavad väljaspool hoiuala paiknevaid maid või tagavad ligipääsu alale. Muid hoiuala territooriumil paiknevaid kraave ei tohi edaspidi hooldada ning need tuleb jätta looduslikule kinnikasvamisele (joonis 10).

Järgnevates alapeatükkides on elupaigatüüpide seisundihinnangute aluseks võetud 2014. aastal tehtud loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri (OÜ Consultare, Sirje Azarov) andmed. Inventuur hõlmas maismaaelupaiku. Mereelupaikade osas on kasutatud EELIS-e andmeid 2014. aasta septembri seisuga.

Hoiualal on kaardistatud 20 vääriselupaika, täpsemalt endist vääriselupaika, kuna vääriselupaigad kaitstavatel aladel kaotati. Kõik VEP-id on saare idapoolsetes metsades. Vääriselupaigad kuuluvad järgmistesse tüüpidesse: nõmme-männikud ja männi segametsad, palu-kuusikud ja kuuse segametsad, üksikud suured puud, rabastunud metsad, lodu-lepikud, lodumetsad ja muud kaldaäärsed metsad.

Joonis 4. Loodusdirektiivi elupaigatüübid Ruhnu hoiualal.

Joonis 4.1. 2014. aastal inventeeritud alad inventuuri ID alusel.

Tabel 4. Loodusdirektiivi elupaigatüübid Ruhnu looduslal.

Kood	Elupaigatüüp	Loodusala eesmärgid					Pindala ja esinduslikkus 2014. aasta seisuga (ha)							Märkused
		Pindala (ha)	Esinduslikkus	Struktuuri säilimine	Looduskaitse-line seisund	Üldhinnang	A	B	C	D	Hinnanguta	KOKKU	Potentsiaalne	
1150*	Rannikulõukad						0	0	4.3	0	0	4,3	Registreeriti esmakordselt 2014. aastal. Nimetada elupaigatüüp HA kaitse-eesmärgina.	
1160	Laiad madalad lahed	29	B	C	B	B	0	0	0	0	30,0	30,0	Pindala erisus on tingitud piiride kameraalsest täpsustamisest kaitsekorralduskava koostamise raames 2014. aastal.	
1230	Merele avatud pankrannad	0,8	B	C	B	B	0	0	0	0	0	0	2014. aasta inventuuri põhjal ei leidu alal merele avatud pankrandu. Kaitsekorralduskavas tehakse ettepanek mitte nimetada elupaigatüüpi loodusala kaitse-eesmärkide hulgas.	
1620	Väikesaared ning laiud	0,4	B	C	B	B	0	0	0	0	0	0,4	Elupaigatüüp piiritleti kameraalselt.	
1630*	Rannaniidud	225	B	C	B	A	0	43.8	143.3	8.5	0	195.5	Pindalade erisus on tingitud sellest, et varasemalt rannaniiduna määratletud alad on 2014. aastal osaliselt ümber hinnatud lubjavaesel mullal liigirikaste niitude (6270*) elupaigatüüpi.	

Kood	Elupaigatüüp	Loodusala eesmärgid					Pindala ja esinduslikkus 2014. aasta seisuga (ha)							Märkused
		Pindala (ha)	Esinduslikkus	Struktuuri säilimine	Looduskaitse-line seisund	Üldhinnang	A	B	C	D	Hinnanguta	KOKKU	Potentsiaalne	
1640	Püsitaimestuga liivarannad	3,1	A	C	A	A	0	0	0	0	0	0	0	2014. aasta inventuuri põhjal ei leidu alal seda elupaigatüüpi. Kaitsekorralduskavas tehakse ettepanek mitte nimetada elupaigatüüpi loodusala kaitse-eesmärkide hulgas.
2110	Eelluited	8,3	B	B	B	B	10,8	0	0	0	0	10,8	Pindala erisus on tingitud piiride täpsustamisest inventuuri raames 2014. aastal.	
2120	Valged luited (liikuvad rannikuluited)	10,5	A	B	A	A	10,6	0	0	0	0	10,6		
2130*	Hallid luited (kinnistunud rannikuluited)	24	A	C	A	A	0	21,2	0	0	0	21,2		
2180	Metsastunud luited	296	A	C	A	A	47,2	28,2	122,9	0	0	198,3	Varasemalt määratud alad on osaliselt 2014. aastal ümber määratud soostuvateks ja soolehtmetsadeks (9080*), vanadeks loodusmetsadeks (9010*) ning 0-elupaikadeks.	
5130	Kadastikud	9	C	C	B	A	0	0	0	0	0	0	2014. aastal inventuuriga kadastikke alal ei kaardistatud. Varem määratud esinemisaladel on tegu pigem kadakasse kasvanud rohumaadega, mis kuuluvad tüüpi 6270 (lubjavaesel mullal liigirikkad niidud). 10% ulatuses on kaasnevaks elupaigaks	

Kood	Elupaigatüüp	Loodusala eesmärgid					Pindala ja esinduslikkus 2014. aasta seisuga (ha)							Märkused	
		Pindala (ha)	Esinduslikkus	Struktuuri säilimine	Looduskaitse-line seisund	Üldhinnang	A	B	C	D	Hinnanguta	KOKKU	Potentsiaalne		
															kadastikud. Elupaigatüüp säilitatakse kaitse-eesmärgina, kuna seda leidub kaasneva elupaigana.
6210	Kuivad niidud lubjarikkal mullal	20,4	C	C	B	B	0	0	0	0	0	0	0		2014. aastal inventuuri põhjal lubjarikkal mullal kuivi niite alal ei leidu. Varem määratud esinemisaladel on tegu pigem lubjavaesel mullal liigirikaste niitudega (6270). Osaliselt on niitude servaalad metsastunud ning kuuluvad tüüpi 9080* (soostuvad ja soo-lehtmetsad). Elupaigatüüp tuleks välja arvata hoiuala ja loodusala eesmärkidest.
6270*	Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal						0	53,3	20,8	13,5	0	87,5			Elupaigatüüp inventeeriti esmakordselt 2014. aastal. Varasemalt olid need alad valdavalt määratletud rannaniitude, kadastike ja lubjarikkal mullal kuivade niitadena. Elupaigatüüp tuleb nimetada hoiuala ja loodusala eesmärgina.
8220	Liivakivipaljandid						0	0	0	0		0			2014. aasta inventuuri põhjal ei leidu alal seda elupaigatüüpi. Kaitsekorralduskavas tehakse ettepanek mitte nimetada elupaigatüüpi hoiuala kaitse-

Kood	Elupaigatüüp	Loodusala eesmärgid					Pindala ja esinduslikkus 2014. aasta seisuga (ha)							Märkused	
		Pindala (ha)	Esinduslikkus	Struktuuri säilimine	Looduskaitse-line seisund	Üldhinnang	A	B	C	D	Hinnanguta	KOKKU	Potentsiaalne		
															eesmärkide hulgas.
9010*	Vanad loodusmetsad						0	33,2	0	0	0	33,2	12,1	Elupaigatüüp inventeeriti esmakordselt 2014. aastal. Varasemalt oli kooslus määratud metsastunud luidete (2180), osaliselt soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) elupaigatüüpi. Tuleb nimetada hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärgina.	
9020*	Vanad laialehised metsad	0,4	B	C	B	B	0	0	0,6	0	0	0,6		Pindala erisus on tingitud piiride täpsustamisest inventuuri raames 2014. aastal.	
9050	Rohunditerikkad kuusikud	5,3	A	C	B	A	0	0	0	0	0	0		2014. aasta andmete põhjal ei leidu Ruhnu HA-l elupaigatüübi tunnustele vastavaid alasid. Varem määratud aladel on tegemist 9010* ja 2180 elupaigatüüpidega. Elupaigatüüp tuleks välja arvata loodusala ja hoiuala kaitse-eesmärkidest.	
9080*	Soostuvad ja soo-lehtmetsad	87	A	C	A	A	0	56,9	71,5	0	0	128,4		Pindala erisus on tingitud piiride täpsustamisest inventuuri raames 2014.	

Kood	Elupaigatüüp	Loodusala eesmärgid					Pindala ja esinduslikkus 2014. aasta seisuga (ha)						Märkused	
		Pindala (ha)	Esinduslikkus	Struktuuri säilimine	Looduskaitse-line seisund	Üldhinnang	A	B	C	D	Hinnanguta	KOKKU		Potentsiaalne
														aastal.
91D0*	Siirdesoo- ja rabametsad	0,7	B	C	B	B	0	0	0,9	0	0	0,9		Pindala erisus on tingitud piiride täpsustamisest inventuuri raames 2014. aastal.
KOKKU:		719,9					68,6	267,6	333,3	22	30,0	721,3	12,1	

2.2.1. RANNIKULÕUKAD (1150*)

Rannikulõukad on madalad, merest suhteliselt hiljuti eraldunud või sellega veel ajutiselt ühenduses olevad rannikujärved ja rannikulõukad, mille vees leidub rohkesti kloriide ja sulfaate. Põhja katab tüse mändvetikatega (*Chara* spp.) kaetud mudakiht. Levinud Lääne-Eesti halotroofsete järvede rajoonis (näiteks Käomardi laht, Oessaare laht, Mullutu laht, Sutlepa meri) (Paal, 2007).

Elupaigatüüp ei ole nimetatud loodusala ega hoiuala kaitse-eesmärgina ning registreeriti alal esmakordselt 2014. aastal. Elupaiga pindala on 4,3 ha ning seisund C.

Elupaigatüüp tuleb nimetada Ruhnu hoiuala kaitse-eesmärgina. Olulised mõjutegurid puuduvad ning täiendavaid meetmeid ei rakendata. Tuleb vältida elupaigatüübile ehitamist, süvendamist jm elupaika negatiivselt mõjutada võivaid tegevusi.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 4,3 ha-l seisundiga B.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 4,3 ha-l seisundiga C.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Elupaigatüüp ei ole nimetatud Ruhnu HA kaitse-eesmärgina.

Meetmed

- ❖ Elupaigatüübi nimetamine Ruhnu HA ja Ruhnu loodusala kaitse-eesmärgina.

2.2.2. LAIAD MADALAD LAHED (1160)

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 29 ha. Elupaigatüüp on kaardistatud 30 ha-l, pindala erisus on tingitud piiride kameraalsest täpsustamisest kaitsekorralduskava koostamise raames 2014. aastal. Laiad madalad lahed levivad saare loodeküljel. Elupaigatüübi seisundi hinnangud puuduvad. Otseseid mõjutegureid ei määratleta ning täiendavaid kaitsemeetmeid ette ei nähta. Tuleb vältida elupaigatüübile ehitamist, kaadamist, süvendamist jm elupaika negatiivselt mõjutada võivaid tegevusi. Eesmärgiks seatakse elupaigatüübi säilimine Natura ala eesmärgiks seatud pindala ulatuses.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 29 ha-l seisundiga B.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 29 ha-l seisundiga B.

2.2.3. MERELE AVATUD PANKRANNAD (1230)

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 0,8 ha. 2014. aasta inventuuri põhjal ei leidu alal merele avatud pankrandu. Kaitsekorralduskavas tehakse ettepanek mitte nimetada elupaigatüüpi loodusala kaitse-eesmärkide hulgas.

2.2.4. VÄIKESAARED NING LAIUD (1620)

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslalal 0,4 ha. Elupaigatüübi esinemisalad on hoiuala loodeosas. Laidude puhul on eesmärk säilitada nende looduslikkus.

Eesmärgiks seatakse elupaigatüübi säilimine Natura ala eesmärgiks seatud pindala ulatuses.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 0,4 ha-l.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 0,4 ha-l.

Teadaolevad mõjutegurid elupaigatüübile puuduvad.

2.2.5. RANNANIIDUD (1630*)

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslalal 225 ha. 2014. aastal kaardistati elupaigatüüp 195,5 ha-l. Sellest 43,8 ha esinduslikkusega B, 143,3 ha C ning 8,5 ha D. Varasemalt rannaniiduna määratletud alad on osaliselt ümber hinnatud lubjaveesel mullal liigirikaste niitude (6270*) elupaigatüüpi.

Rannaniidud levivad saare läänerannikul. Suurem osa rannaniitudest on hooldamata.

2013. aastal alustati KIK-i rahastusel ja MTÜ Seos eesvõttel projekti „Holma ja Sjustaka rannaniidu taastamine Ruhnus”. Toetust saadi ka PRIA-lt. Projekti eesmärk on taastada 113 hektarit rannaniite. Taastamistöedena niideti pilliroogu, raiuti võsa ja ehitati aedu. 2014. aastal karjatati Ruhnu poollooduslikel kooslustel ligikaudu 160 veist ja 60 lammast. Karjatatavad alad on valdavalt lääneranniku keskosas (foto 1).

Aladel, kus karjatamine toimub, on elupaiga seisund parem kui ümbritsevatel aladel, kuid ka seal ei ole karjatamiskoormus piisav. Sellest annab tunnistust kulukiht suuremal osal alast ning kõrgroostu levik (fotod 2 ja 3). Majandamisest välja jäetud alad on roostunud, mida kohati soodustavad alale kaevatud kraavid (nt Nygordi maaüksust läbiv ja Roosi maaüksusele suunduv kraav). Valdavas osas kuivendus rannaniitudele olulist mõju ei avalda. Osaliselt on kraavid madalad ja kinni kasvamas. Edaspidi ei tohi lubada uute kraavide rajamist hoiuala territooriumile ning kõikjal, kus võimalik, lasta kraavid looduslikult kinni kasvada. Lubada tuleb eesvoolude hooldamist (täpsemalt on lubatavad tegevused näidatud joonisel 10).

RUH4 ja RUH5 (inventeeritud elupaikade ID-d vastavalt 2014. aasta inventuurile, joonis 4.1) vahel olev kraav takistab loomade liikumist ühelt alalt teisele (foto 4), tegemist on maaparandusehitise eesvooluga, seetõttu ei saa ette näha selle sulgemist. Võimalik lahendus on kraavile truubi paigaldamine.

Lõunapoolsetel võsastunud aladel on tehtud taastamistöid – eemaldatud on põõsaid ja puid (RUH 1, foto 5), et alustada karjatamist. Osa alasid vajavad eeltööna ka pilliroo eemaldamist (RUH3 ja RUH1, osaliselt RUH2 ning RUH5 merepoolses osas).

Rannaniidu servades leidub ohtralt balti sõrmkäppa (foto 6). Liigi täpsed elupaigad kaardistatakse kaitstavate taimeliikide inventuuriga.

Rannaniidud säilivad vaid järjepideva hoolduse tulemusena. Optimaalse koormusega karjatatud niidud on elupaigaks paljudele linnuliikidele ning pakuvad elupaiku

kahepaiksetele. Valdavas osas on olemas juurdepääsuteed rannaniitudele. RUH 5-le suunduv tee vajab veidi taastamist, võsa eemaldamist kohati.

Kaitse-eesmärgiks seatakse rannaniitude säilimine 2014. aastal kaardistatud ulatuses, esmatahtis on alustada kõikide rannaniitude karjatamist optimaalse koormusega (vt ptk 5.1.2.1).

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 43,8 ha-l seisundiga A, 143,3 ha-l B ning 8,5 ha-l C.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 43,8 ha-l seisundiga B, 143,3 ha-l C ning 8,5 ha-l potentsiaalsete elupaikadena.

- Mõjutegurid ja meetmed
  - Elupaiga kulustumine ja kinnikasvamine majandamise või piisava karjatamiskoormuse puudumisel.

Meetmed

- ❖ Poollooduslike koosluste karjatamine kõrge koormusega (1,5–2 lü/ha) 103,0 ha-l, keskmise koormusega (1–1,5 lü/ha) 68,7 ha-l ning keskmise-madala hoolduskoormusega (0,7–1,2 lü/ha) 23,9 ha-l.

2.2.6. PÜSITAIMESTUGA LIIVARANNAD (1640)

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 3,1 ha. 2014. aasta inventuuri põhjal ei leidu alal püsitaimestuga liivarandu. Kaitsekorralduskavas tehakse ettepanek mitte nimetada elupaigatüüpi loodusala kaitse-eesmärkide hulgas.

2.2.7. EELLUITED (2110)

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 8,3 ha. 2014. aastal kaardistati A-esinduslikkusega elupaik 10,8 ha-l. Luiteline rannik ääristab randa ligikaudu 7 km pikkuses saare loodeosast kuni kaguosani välja.

Eesmärk on säilitada elupaigatüübi looduslikkus ning väga hea seisund, elupaigatüübile ei või rajada ehitisi.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 10,8 ha-l seisundiga A.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 10,8 ha-l seisundiga A.

- Mõjutegurid ja meetmed
  - Liigne külastuskoormus, tallamine

Meetmed

- ❖ Alal välditakse külastuskoormuse olulist suurenemist. Külastusobjekte ei rajata elupaigatüübile, kuid hoiuala tarbeks on see lubatud (näiteks laudteed, et suunata inimesi ja vältida nende suvalist liikumist).

2.2.8. VALGED LUITED (LIIKUVAD RANNIKULUITED – 2120)

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 10,5 ha. 2014. aastal kaardistati A-esinduslikkusega elupaik 10,6 ha-l.

Liikuvatel luidetel kasvab kogu alal villane katkujuur (foto 7), mis on EPN ohulähedane liik. Liigi täpsed kasvukohad kaardistatakse kaitstavate taimeliikide inventuuriga. Tallamine on luidetele oluline mõjutegur, kuid käesoleval ajal on luided väga heas seisundis. Eesmärk on säilitada elupaigatüübi looduslikkus ning väga hea seisund, elupaigatüübile ei või rajada ehitisi.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 10,5 ha-l seisundiga A.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 10,5 ha-l seisundiga A.

- Mõjutegurid ja meetmed
– Liigne külastuskoormus, tallamine

Meetmed

- ❖ Alal välditakse külastuskoormuse olulist suurenemist. Külastusobjekte ei rajata elupaigatüübile, kuid hoiuala tarbeks on see lubatud (näiteks laudteed, et suunata inimesi ja vältida nende suvalist liikumist).

2.2.9. HALLID LUITED (KINNISTUNUD RANNIKULUITED – 2130*)

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 24 ha. 2014. aastal kaardistati B-esinduslikkusega elupaik 21,2 ha-l. Taimedega kinnistunud rannikuluided on laiemalt levinud loode- ja kaguosas (foto 8). Tallamine on luidetele oluline mõjutegur. Eesmärk on säilitada elupaigatüübi looduslikkus ning hea seisund, elupaigatüübile ei või rajada ehitisi.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 21,2 ha-l seisundiga A.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 21,2 ha-l seisundiga B.

- Mõjutegurid ja meetmed
– Liigne külastuskoormus, tallamine

Meetmed

- ❖ Alal välditakse külastuskoormuse olulist suurenemist. Külastusobjekte ei rajata elupaigatüübile, kuid hoiuala tarbeks on see lubatud (näiteks laudteed, et suunata inimesi ja vältida nende suvalist liikumist).

2.2.10. METSASTUNUD LUITED (2180)

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad looduslikud või poollooduslikud (ammu rajatud) hästi väljakujunenud puurinde struktuuriga ning iseloomuliku alustaimestiku koosseisuga metsad rannikuluidetel (Paal, 2007, foto 9).

Ruhnu litemännikute silmatorkavaks eripäraks on mustika domineerimine alustaimestus. Maapinna reljeef ja mulla lähtekivim (luiteliiv) eeldaks nõmmemetsadele omast samblike, kanarbiku või pohla enamust (Lõhmus, 1991).

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 296 ha. 2014. aastal kaardistati elupaik 198,3 ha-l, millest 47,2 ha esinduslikkusega A, 28,2 ha B ning 122,9 ha C. Varasemalt määratud alad on osaliselt ümber määratud soostuvateks ja soolehtmetsadeks (9080*), vanadeks loodusmetsadeks (9010*) ning 0-elupaikadeks.

Selleks, et tagada pideva metsakatte püsimine, on elupaigas kohati lubatud väikesemahulised kujundusraied (vanuselise struktuuri mitmekesistamine). Muus osas tuleb metsaelupaigas tagada looduslik areng. Lubatud tegevused on toodud peatükis 5.1.2.2. ja joonisel 8.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 75,4 ha-l seisundiga A ning 122,9 ha-l B.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 47,2 ha seisundiga A, 28,2 ha B ning 122,9 ha C.

- Mõjutegurid ja meetmed
  - Liigne külastuskoormus, tallamine

Meetmed

- ❖ Alal välditakse külastuskoormuse olulist suurenemist. Külastusobjekte ei rajata elupaigatüübile, kuid hoiuala tarbeks on see lubatud (näiteks laudteed, et suunata inimesi ja vältida nende suvalist liikumist).
  - Liigsed raied, ebasobivad raievõtted.

Meetmed

- ❖ Lubada osaliselt väikesemahulisi kujundusraieid püsiva metsakatte säilimise ja metsastruktuuri mitmekesistamise eesmärgil.

2.2.11. KADASTIKUD (5130)

Kadastikud kasvavad karbonaatsetel muldadel, mis on kujunenud massiivsel pael või selle murenemisel tekkinud rähal. Lookadastike levik Eestis on väga selgepiiriline, hõlmates Saaremaad ning Loode- ja Põhja-Eesti paealaid (Paal, 2007). Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 9 ha. 2014. aastal inventuuriga kadastikke põhielupaigatüübina ei kaardistatud (kaardistati kaasneva elupaigatüübina). Varem määratud esinemisaladel on tegu pigem kadakasse kasvanud rohumaadega, mis kuuluvad tüüpi 6270* (lubjavaesel mullal liigirikkad niidud). Põhielupaiga pindala on 13,5 ha, millest 10% ulatuses on kaasnevaks elupaigaks kadastikud. Vajalikud tegevused määratletakse põhielupaigatüübi säilimiseks ptk-s 2.2.13. Kadastikest võib vajadusel kujundada esmatahtsat elupaigatüüpi 6270*.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine kaasneva elupaigatüübina 1,3 ha-l seisundiga C.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine kaasneva elupaigatüübina 1,3 ha-l seisundiga D.

2.2.12. KUIVAD NIIDUD LUBJARIKKAL MULLAL (OLULISED ORHIDEEDE KASVUALAD – 6210*)

Siia elupaigatüüpi kuuluvad poollooduslikud (kultuuristamata) pärisaruniidud karbonadirikkal mullal, samuti sürjaniidud. Kuivade pärisaruniitide pinnamood on tasane või nõrgalt lainjas. Muld on enamasti kuiv või taimekasvatuse seisukohast parasniiske.

Elupaigatüüp levib peamiselt Lääne-Eesti madalikul ja läänesaartel, samuti Põhja-Eesti lavamaal (Paal, 2007).

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 20,4 ha. 2014. aastal inventuuri põhjal lubjarikkal mullal kuivi niite alal ei leidu. Varem määratud esinemisaladel on tegu pigem lubjavaesel mullal liigirikaste niitudega (6270*). Osaliselt on niitude servaalad metsastunud ning kuuluvad tüüpi 9080* (soostuvad ja soo-lehtmetsad).

Eesmärgid ja meetmeid elupaigatüübi kaitseks ei seata. Elupaigatüüp tuleb välja arvata hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärkidest.

2.2.13. LUBJAVAESSEL MULLAL LIIGIRIKKAD NIIDUD (6270*)

Lubjavaesel mullal liigirikaid niite ei ole nimetatud hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärgina. Elupaigatüüp inventeeriti esmakordselt 2014. aastal. Varasemalt olid need alad valdavalt määratletud rannaniitude, kadastike ja lubjarikkal mullal kuivade niitudena.

Elupaigatüübi esinemisalad paiknevad 12 lahustükina 87,5 ha-l, millest 53,3 ha esinduslikkus on B, 20,8 ha C ning 13,5 ha D. Niidud tuleb nimetada hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärkide hulgas.

Tegemist on varasemalt niidetavate aladega, mis väärivad kindlasti taastamist. Niidud on veel suhteliselt lagedad. Ilmselt on tegu kunagiste põldudega, samas on looduslik taimkate taastunud. Hooldusmeetmena on eelistatav niitmine (alad ei ole liialt mätastunud), karjatamine on sobiv aladel, mis piirnevad suuremate karjatavate aladega. Alad on käesoleval ajal osaliselt hooldatud.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 53,3 ha-l seisundiga A, 20,8 ha-l B ning 13,5 ha-l C.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 53,3 ha-l seisundiga B, 20,8 ha-l C ning 13,5 ha-l potentsiaalsete elupaikadena.

- Mõjutegurid ja meetmed
  - Elupaiga kinni kasvamine majandamise puudumisel.
- Meetmed
  - ❖ Poollooduslike koosluste niitmine või karjatamine 87,5 ha-l.
    - Elupaigatüüp ei ole nimetatud hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärgina.
- Meetmed
  - ❖ Elupaigatüübi nimetamine hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärgina.

2.2.14. LIIVAKIVIPALJANDID (8220)

2014. aasta inventuuriga elupaigatüüpi alal ei kaardistatud. Kaitsekorralduskavas tehakse ettepanek mitte nimetada elupaigatüüpi hoiuala kaitse-eesmärkide hulgas.

2.2.15. VANAD LOODUSMETSAD (9010*)

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad looduslikud vanad metsad, mis esindavad vähese inimõjuga või üldse igasuguse inimõjuta kliimakskooslusi. Vanad loodusmetsad on elupaigaks paljudele ohustatud liikidele, eriti sammaltaimedele, seentele ja selgrootutele loomadele, peamiselt mardikatele (Paal, 2007).

Vanu loodusmetsi ei ole nimetatud hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärgina. Elupaigatüüp inventeeriti esmakordselt 2014. aastal 33,2 ha-l (foto 11), lisaks on potentsiaalseid elupaiku 12,1 ha-l, mis sobiva kaitsereežiimi korral (metsamajandusliku tegevuse puudumisel) kujunevad 30 aasta perspektiivis elupaigatüübi tunnustele vastavateks aladeks.

Elupaiga esinduslikkus on hea (B). Varasemalt oli kooslus määratud metsastunud luidete (2180), osaliselt soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) elupaigatüüpi. Tegemist on männi puistuga, kus kasvab mitmeid kaitstavaid taimeliike – pruunikas pesajuur, rohekas käokeel ja suur käöpõll. Taimeliikide levikualad täpsustatakse kaitstavate taimeliikide inventuuriga. Elupaik tuleb jätta looduslikule arengule.

Elupaigatüüp tuleb nimetada hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärkide hulgas.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 33,2 ha-l seisundiga A ja 12,1 ha-l C.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 33,2 ha-l seisundiga B ja 12,1 ha-l potentsiaalsete elupaikadena.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Metsaraie

Meetmed

- ❖ Elupaik tuleb jätta looduslikule arengule, mitte lubada metsa majandamist.

– Elupaigatüüp ei ole nimetatud hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärgina.

Meetmed

- ❖ Elupaigatüübi nimetamine hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärgina.

2.2.16. VANAD LAIALEHISED METSAD (9020*)

Hemiboreaalsed looduslikud laialehised metsad moodustavad ülemineku läänetaiga ja nemoraalsete metsade vahel. Iseloomulik on metsakoosluse pikaajaline kasvamine samas paigas, surnud puude rohkus, samblike, seente, putukate ja mullafauna suur liigirikkus (Paal, 2007).

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 0,4 ha. 2014. aastal kaardistati elupaik ühe lahustükina 0,6 ha-l. Elupaik on arvestatava (C) esinduslikkusega.

Tegemist on väikesepindalalise saarepuistuga hoiuala lõunaosas (foto 10). Teistest laialehistest puudest kasvab servas ka pärna, mis võib olla alale istutatud. Metsatukk koos ümbritseva sanglepa metsaga tuleb jätta looduslikule arengule.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 0,6 ha-l seisundiga B.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 0,6 ha-l seisundiga C.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Metsaraie

Meetmed

- ❖ Elupaik tuleb jätta looduslikule arengule, mitte lubada metsa majandamist.

2.2.17. ROHUNDITERIKKAD KUUSIKUD (9050)

See kasvukohatüüp esineb peeneteralistel, hea veevarustusega, toiterikastel ning pehme huumusega metsamuldadel, sageli reljeefi madalamates osades, jäärakutes ja nõlvade jalamil. Puistu suksessioonilise arengu käigus muutub valitsevaks kuusk, kuid laialehiste liikide osatähtsus võib olla küllaltki suur. Rohurindes domineerivad kõrgekasvulised rohundid, kuid liigiline koosseis on varieeruv. Metsadele on iseloomulik hästi väljakujunenud rindeline struktuur (Paal, 2007).

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 5,3 ha. 2014. aasta andmete põhjal ei leidu Ruhnu HA-l elupaigatüübi tunnustele vastavaid alasid. Varem määratud aladel on tegemist 9010* ja 2180 elupaigatüüpidega. Elupaigatüüp tuleb välja arvata loodusala ja hoiuala kaitse-eesmärkidest.

2.2.18. SOOSTUVAD JA SOO-LEHTMETSAD (9080*)

Sellesse tüüpi kuuluvad metsad on pinnavee pideva mõju all ja tavaliselt igal aastal üle ujutatud (fotod 12 ja 13). Seega on need metsad niisked või märjad, kujunenud on turbakiht, mis on reeglina üsna õhuke (kuni 30 cm). Niisuguseid kooslusi leidub sooäärsetel tasastel aladel. Puurindes valitsevad enamasti sanglepp (*Alnus glutinosa*) või sookask (*Betula pubescens*), siiski võib männi ja/või kuuse (*Picea abies*) osalus mõnedes kooslustes olla küllaltki suur. Alustaimestu ilme määrab sageli ühe või teise tarnaliigi domineerimine (Paal, 2007).

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 87 ha. 2014. aastal kaardistati metsad 10 lahustükina 128,4 ha-l, millest 56,9 ha esinduslikkusega B ning 71,5 ha C.

Valdavalt on tegemist sanglepikutega. Metsad piirnevad osaliselt poollooduslike aladega. Vajadusel on PLK-dega vahetult piirnevates metsades (karjaaia parema rajamise eesmärgil) lubatav loomade karjatamine. Elupaigas on hoiuala valitseja nõusolekul lubatud väikesemahulised kujundusraied (nt küttepuude varumise eesmärgil), kuna elupaigatüüp uueneb looduslikult samade puuliikidega. Ettevaatlik peab olema veerežiimi rikkumise ja pinnase kahjustamisega (raiuda ainult külmunud pinnaselt). Eriti väärtuslikud on sõnajala-sanglepikud, mis peaksid jääma looduslikule arengule. Lubatud tegevused on joonisel 8.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 56,9 ha-l seisundiga A ning 71,5 ha-l B.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 56,9 ha-l seisundiga B ning 71,5 ha-l C.

- Mõjutegurid ja meetmed

– Kuivendus

Meetmed

- ❖ Jätta elupaika mõjutavad kraavid looduslikule kinnikasvamisele, mitte lubada uute kraavide rajamist.
- Kujundusraie
- ❖ Lubada vaid väikesemahulisi kujundusraieid (puistu keskmise kõrguse läbimõõduga raieid häiludena või ribadena või puistu väikesemahuline harvendamine).

2.2.19. SIIRDESOO- JA RABAMETSAD (91D0*)

Selle tüübi metsade puurinde võrade liituvus on vähemalt 0,3 ning puude keskmine kõrgus on üle nelja meetri (Paal, 2007).

Natura standardandmebaasi andmetel on elupaigatüübi pindala Ruhnu looduslal 0,7 ha. 2014. aasta andmetel esineb elupaik hoiuala lõunaosa metsades 0,9 ha suuruse lahustükina. Elupaik on arvestatava (C) esinduslikkusega. Pindala erinevus tuleneb piiride täpsustamisest. Rabastuvad metsad on tekkinud luitevahelistesse lohkudesse, kus nad on tekkinud peamiselt mustika kasvukohatüübi rabastumise tagajärjel (Roosaluste, 1993).

Elupaigas tuleb tagada looduslik areng.

Kaitse-eesmärk

- *Pikaajaline kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 0,9 ha-l seisundiga B.

- *Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk*

Elupaigatüübi säilimine 0,9 ha-l seisundiga C.

- Mõjutegurid ja meetmed
  - Metsade majandamine ja kuivendamine
- Meetmed
  - ❖ Tagada elupaiga looduslik areng.

2.3. MUUD VÄÄRTUSED

2.3.1. MAASTIKUD

Ruhnu saar moodustab Liivi lahe keskosas asuva loode-kagu-suunalise aluspõhjalise seljandiku kõige kõrgema, veepealse osa. Seljandik on liustikulise tekkega voorelaadne moodustis (Ruhnu valla üldplaneering, 2002). See tekkis mandrijää poolt vormitud aluspõhjalise künnise lael, mida katavad kvaternaarsed setted. Saare aluspõhjaks on devoni liivakivi ja pinnakattes valitsevad merelise päritoluga liivad (Ratas, 2003). Iseloomulik on seljandiku asümmeetrilisus oma pikitelje suhtes – läänenõlv on laugem kui idanõlv, mis on olnud oluline ka Ruhnu saare arengu ja nüüdisilme kujunemise seisukohalt (Ruhnu valla üldplaneering, 2002).

E. Varepi Eesti maastikulise rajoneeringu alusel moodustab Ruhnu omaette maastikurajooni. E. Varep on käsitletud vahel Ruhnut koos teiste Liivi lahe saartega (Kihnu ja seda ümbritsevad väiksemad saared), eristades Liivi lahe saarte maastikurajooni (Ratas, 2003).

Ruhnu saare floora ja taimekatte kujunemist ning arengut on peamiselt mõjutanud järgmised tingimused (Roosaluste, 1993):

- Kaugus teistest maismaaosadest, mistõttu saarele levikuks on olnud eelis anemo-, ornito- ja hüdrohoorsetel liikidel.
- Niiske mereline kliima, mis ilmselt on soosinud mõnede taimeliikide ohtrat esinemist saarel (nt harilik valvik, võnkvars, loim-vesipaunikas, mets-harakkuljus jt.)
- Karbonaadivaesel lähtekivimil kujunenud vaesed mullad.

- Avatus meretuultele (tugevate tormide tagajärjel on mets korduvalt hävinud – viimastel sajanditel 1749., 1810., 1836., 1910. ja 1969. aastal).
- Maatõus saare lääne- ja edelarannikul, tuulte ja lainete kulutav tegevus idarannikul.
- Erineva intensiivsusega inimtegevus mitmete sajandite jooksul.

Metsad moodustavad saare pindalast ligikaudu 50%. Enamasti on Ruhnu metsad loodusliku päritoluga, kultuurpuistute osa jääb 10% piiresse. Lääneossa jäävad vanad põllumaad ja niidud, sh rannaniidud. Looduslikud veekogud puuduvad, varem saare keskosa läbinud oja on kuivanud. Mõnedes endistes järvedes esineb vett vaid ajutiselt (Ratas, 2003).

Saarel eristub selgelt kaks erinevat maastikulist allrajooni, nn. saare lääneossa jääv Madal – Ruhnu ja idaosas olev Kõrg-Ruhnu. Kui saare idaosas valitseb luiteline maastik (Ratas, 2003, foto 14), siis lääneosa on tasandikulise pinnamoega, kus kohati kasvab sanglepikuid, suuremalt jaolt on aga kasutuses põllumajandusliku maana (Ruhnu valla üldplaneering, 2002).

Ala on olnud 20. sajandil valdavalt metsamaa, kus on kasvanud peamiselt männimets. Olulise nihke metsamaa struktuuri tõi 1969. aastal toimunud torm. 2. novembril oli tuule tugevus 30 m/sek ning see murdis maha u 30 000 tm metsa. 7. novembril tugevnes tuul uuesti, tuues katastroofilisele tormimurrule lisa. Kokku ulatus tormi- ja sellele järgnenud üraski kahjustus 39 000 tm-ni, mis moodustas ligikaudu 70% Ruhnu saare üle 60 aasta vanuste metsade tagavarast (Ratas, 2003).

Ligi 30 aastaga on toimunud nende alade kattumine metsadega. Tänapäeva maakatte struktuuri iseloomustab metsamaa osatähtsus ning küllaltki suur liivikute osatähtsus. Taimkatteta ala ja roostiku vähenemine on toimunud peamiselt aktiivsete rannaprotsesside arvel. Kogu saare idarannikut iseloomustab intensiivne liivade liikumine. Seejuures on liivade toiteala, s.o kulutuspiirkond saare põhjarannik, transiitalaks saare idaranna keskosa ja kuhjealaks saare kagurand. Liivade liikumisel rannavööndis on olulise tähtsusega tormide ajal valitsevad tuulesuunad. Liivade liikumine Ruhnu idarannikul oli olulise tähtsusega sadama rajamisel ja selle korrashoiul (Ratas, 2003).

2.3.2. MUINSUSKAITSELISED VÄÄRTUSED

Ruhnu hoiualal on neli muinsuskaitsealust asulakohta (tabel 5), mis on arheoloogiamälestistena kaitse all. Asulakohtadeks nimetatakse paiku, kus on kompaktselt säilinud otsesele elutegevusele viitav arheoloogiline kultuurkiht: ehitiste ja kollete jäänused, esemed, toidujäänused jne. Objektide väärtuseks on teaduslikku informatsiooni sisaldav arheoloogiline kultuurkiht.

Tabel 5. Muinsuskaitsealused objektid Ruhnu hoiualal.

Reg. nr	Nimi	Tüüp	Omavalitsus	Aadress	Liik
28333	Asulakoht tuletorni varemetega	K ⁴	Ruhnu vald	Ruhnu küla Pärsi lauter, Ruhnu küla Ullis (2)	arheoloogiamälestis
28331	Asulakoht	K	Ruhnu vald	Ruhnu küla Kuressaare metskond 50	arheoloogiamälestis
28330	Asulakoht	K	Ruhnu vald	Ruhnu küla Kuressaare metskond 50, Ruhnu küla Ruhnu kordon (2)	arheoloogiamälestis

⁴Kultuurmaastiku kujunemisega seotud objektid

Reg. nr	Nimi	Tüüp	Omavalitsus	Aadress	Liik
28329	Asulakoht	K	Ruhnu vald	Ruhnu küla Kuressaare metskond 50, Ruhnu küla Lorentz, Ruhnu küla Mäetaguse (3)	arheoloogiamälestis

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Hoiualal on suurima puhkeväärtusega saare idaosa männimetsad ning liivane mererand. Peamised saare külastusobjektid jäävad väljapoole hoiuala territooriumi.

Elupaikade ja liikide puhul võib probleemiks osutada liigne või halvasti korraldatud külastus. Luited ja liivadel kasvavad männikud on väikese koormustaluvusega ja tundlikud tallamise suhtes. Tallamine luitealal ohustab kohati samblikumännikute alustaimestikku ning valgete ja hallide luidete taimestikku, muutes liivad liikuvaks. Tallamisest on eelkõige mõjutatud Limo randa suunduvad teeärsed alad (fotod 15 ja 16). Kuna suvel kasvab saare elanikkond mitmekordseks, on selgelt täheldatav ka suvitajate-matkajate mõju luitelisele maastikule.

Ruhnu hoiualal puuduvad RMK külastusrajatised ning hoiuala tutvustavad infotahvlid. Kohalikul initsiatiivil on paigaldanud külastusobjektide juurde suunavaid viitasid (foto 17). Hoiualast väljaspool külas on infostend, mis tutvustab Ruhnu peamisi vaatamisväärsusi ning sisaldab kontakte saare turismiettevõtjate kohta. Paigaldatud on mitmeid prügikaste peamiste vaatamisväärsuste juurde.

Visioon ja eesmärk

- *Visioon*

Ruhnu hoiuala külastuskoormus on hoitud ala väärtuste säilimist tagavates piirides.

- *Eesmärk*

Ruhnu hoiuala ja loodusala väärtusi tutvustatakse infotahvilil ning voldikute kaudu. Tundlikesse piirkondadesse ei rajata olulisi külastusobjekte.

3.1. KÜLASTUSTARISTU

3.1.1. MATKARADA

2014. aastal puuduvad hoiualal matkamarsruudid, samas on paigaldatud mitmeid viitasid külastajate suunamiseks.

Ruhnu saare ja sealsete väärtuste tutvustamisele, kogukonna ja saare külastajate keskkonnateadlikkuse tõstmisele aitab kaasa matkaraja loomine. Raja ligikaudne marsruut on joonisel 5. Rada hõlmab kogu saart ning kulgeb nii rannaniitudel, kui erinevates metsaelupaikades. Rajal tutvustatakse lisaks looduslikele väärtustele ka saare elu ja kujunemislugu, muuhulgas läbitakse vanu tõrvaajamise kohti, võrgukuure ja muid pärandkultuuri objekte. Raja täpne marsruut ning kõik rajatavad objektid kooskõlastatakse Keskkonnaametiga, seejuures ei tohi rajal liikumine põhjustada häiringuid kaitstavatele liikidele (eelkõige merikotkas, aga ka kurvitsalised) ning põhjustada negatiivseid mõjusid kaitstavatele elupaigatüüpidele (eelkõige luidetega seotud elupaigatüübid, mis on tundlikud tallamise suhtes).

Saare elanikud on avaldanud soovi linnuvaatlustorni rajamiseks matkarajale. Ornitoloogilisest aspektist puudub torniks oluline vajadus (puuduvad olulised kohad, kus torn annaks lisaväärtuse võrreldes maapinnalt vaatlemisega), siiski võib torni rajamist kaaluda. Ornitoloogilisest aspektist lähtudes on tornile sobilik asukoht märgitud joonisel 5. Nimetatud

kohalt paistab rannikulõugas, mida mujalt on keeruline vaadelda ja samas on ligidal ka rannaniidud ning linnurikas lahesopp. Torni ligipääs tuleb organiseerida metsapoolsest osast, et tornis käijad ei segaks oluliselt linnustikku. Ligipääs läbib karjamaad.

Meetmed:

- ❖ *Ruhnu saare matkaraja loomine.*

Joonis 5. Ruhnu matkaraja ligikaudne marsruut ja vaatlustorni võimalik asukoht.

3.1.2. TÄHISED

2014. aasta seisuga on Ruhnu hoiualale paigaldatud 32 piiritähist tekstiga „Ruhnu hoiuala” (foto 18). Kõik tähised on keskmise suurusega ning valdavalt heas seisundis. Keskkonnaametilt saadud info (RMK andmed tähiste asukohtade kohta) kontrollimisel ei suudetud tähiseid leida viies punktis. Lisaks paiknes neli tähist teadaolevast pisut erinevas asukohas.

Nelja tähise asukohta tuleb muuta, et kaitstava ala paiknemine oleks külastajale arusaadavam. Üksikud tähised vajavad hooldust, võsa ja puude varju jäävad tähised tuleb vajadusel ümber tõsta või võsa lõigata.

Valdavas osas on hoiuala tähistus piisav – piiritähised on paigaldatud peamiste alale suunduvate teede, radade ja sihtide ning käänupunktide juurde. Oluline on tähiste järjepidev hooldamine peamiste liikumisteede juures. Täiendavate punktide tähistamine ei ole vajalik.

Meetmed:

- ❖ *Nelja tähise ümberpaigutamine, ühe tähise asendamine, 28 tähise hooldamine (joonis 9).*

3.1.3. INFOTENDID, PROGRAMMID, TRÜKISED

Infotahvel

Ruhnu hoiuala territooriumil puuduvad hoiuala ja loodusala tutvustavad infotahvlid. Saarele on paigaldatud turismiteemalisi infotahvleid.

Ruhnu hoiualale paigaldatakse 3–4 info- või teabetahvli. Infotahvlid tuleb paigaldada sadamasse ja külla, lisaks sõltuvalt vajadusest kavandatavale matkarajale peamiste külastusobjektide juurde. Tahvlite asukohad täpsustatakse koostöös Ruhnu vallavalitsuse, matkaraja arendaja, Keskkonnaameti ja Muinsuskaitseametiga.

Tahvel peab sisaldama teavet kaitstava ala eesmärkide, loodusväärtuste ja kujunemisloo, Natura loodusalasse kuulumise, paiknemise, külastusobjektide ning -korralduse ning muinsuskaitsealuste väärtuste kohta.

Meetmed:

- ❖ *Hoiualale 3–4 infotahvli paigaldamine ja hooldamine.*

Trükised

Ruhnu hoiuala ja loodusala tutvustavaid voldikuid ei ole koostatud. Kaitsekorraldusperioodil antakse välja voldik (ka digitaalne versioon), kus tutvustatakse hoiuala ja loodusala väärtusi ning antakse ülevaade külastuskorraldusest ja külastusobjektidest.

Meetmed:

- ❖ *Ruhnu hoiuala ja loodusala tutvustava voldiku väljaandmine.*

4. ALAGA SEOTUD PLANEERINGUD

Ruhnu valla üldplaneering

Ruhnu valla üldplaneeringu lahendus on konservatiivne ning keskendub olemasolevate väärtuste (looduslikud, sotsiaal-kultuurilised, majanduslik potentsiaal) säilitamisele, kaitsele ning arendamisele.

Saare keskkonnale olulisemad tänased ja võimalikud tuleviku negatiivsed keskkonnamõjud on ülemäärane ja halvasti korraldatud turism, maade vähene kasutamine põllumajanduses (põllumajandusliku, sh poolloodusliku maa võsastumine ning kaasnev kahju liigilisele mitmekesisusele ja maastiku esteetilisele väärtusele), jäätme- ja veemajanduse probleemid (tulenevalt paljuski turismi arendamisest), jääkreostus (kütusehoidla, endised sõjaväeobjektid) ning diiselelektril baseeruv energeetika. Probleemide absoluutsed suurused on madalad, kuna üldist inimsurvet Ruhnu looduskeskkonnale tuleb pidada tagasihoidlikuks.

Käesoleva kaitsekorralduskavaga kavandatavad tegevused on kooskõlas Ruhnu valla üldplaneeringuga.

Ruhnu valla arengukava 2013–2017

Arengukava ptk 4.8. „Ettevõtlus” alusel:

4.8.3. Toetatakse põllumajanduslikku tegevust (loomakasvatus, taimekasvatus, mesindus jm). Tagatakse abi põllumajanduslike maade rentimisel, masinapargi hooldusel, põllumajandustoodangu väljaveol. Tagatakse seni majandatavate metsade edasine majandamise võimalus vastavalt Ruhnu valla üldplaneeringule. Looduskaitsetised piirangud ei tohi piirata seni majandatavate alade, ka metsade majandamist.

4.8.5. Toetatakse turismi kui ühe ettevõtlusharu arengut.

Ptk 4.9. Turismikorralduse osas on muuhulgas järgmised eesmärgid:

4.9.2. Arendada informatsiooni kättesaadavust (kodulehekülge internetis, teadetetahvlid sadamas, lennuväljal ja külas).

Saare maakonnaplaneering

Saare maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” alusel on Ruhnu saar potentsiaalse riikliku tähtsusega maastik (ptk 2.3). Ptk 3.2.9 põhjal annavad Ruhnu saarele väärtuse:

- Saarelisus
- Pärand rootsi kultuurist
- Hästi säilinud struktuuriga saare ainus (sumb)küla. Korsi talu on arvatavalt vanim taluhoone Eestis, pärineb 17. sajandist. Kultuurimälestisena on kaitse all Korsi talu, Hollingersi talu, Buldersi talu ja Duskase talu
- Maarja-Magdaleena kirik – vanim säilinud puitehitis Eestis
- Metsad, rannaniidud ja luited, mis moodustavad Ruhnu hoiuala
- Laulvate liivadega rannad (Limo)

- Tule torn Houbjerre mäel, ehitatud 1877. a Prantsusmaal Le Havre'is valmistatud detailidest

Väärtuse püsimiseks vajalikud tegevused on pühasustuse säilimine ja kasv, arvestades samas küla ajaloolist struktuuri ning külastatavuse reguleerimine.

5. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

5.1. TEGEVUSTE KIRJELDUS

5.1.1. INVENTUURID, SEIRED, UURINGUD

5.1.1.1. RIIKLIK SEIRE

Ruhnu hoiualal jätkatakse riikliku seire läbiviimist järgmiste programmide raames: Mererannikute seire, meteoroloogiline seire, ohustatud soontaimede ja samblaliigid ja rannikumaastikud.

Riiklik seire on I prioriteedi tegevus, mida korraldab Keskkonnaagentuur. Seire läbiviija sõltub programmist.

5.1.1.2. METSA HADELINNULIIKIDE INVENTUUR

Ruhnu hoiualal tuleb läbi viia kaitstavate haudelinnuliikide inventuur 2014. aastal kaardistamata aladel – eelkõige saare idaosa metsades (joonis 6). Käesoleval ajal puuduvad täpsed andmed mitmete kaitse-eesmärgina nimetatud liikide kohta, nt herilaseviu, raudkull ja hiireviu. Andmeid kogutakse ka teiste kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide kohta.

Tegevus kuulub II prioriteeti, seda korraldab Keskkonnaamet 2018. aastal. Tegevuse maksumus on 1000 eur.

5.1.1.3. HADELINNUSTIKU KORDUSINVENTUUR

Käesoleva kaitsekorralduskava rakendamise perioodi lõpus (2024. aastal) tuleb korrata haudelinnustiku inventuuri/tulemusseire, et hinnata alal toimunud liikide seisundite muutusi. Inventuur on vajalik kaitse tulemuslikkuse hindamiseks (niidurüdi, rukkirääk, liivatüll). Haudelinnustiku kordusinventuur tehakse samas ulatuses nagu 2014. aastal teostatud inventuur (joonis 6).

Tegevust viib ellu Keskkonnaamet 2024. aastal. Töö kuulub II prioriteeti.

5.1.1.4. KAITSTAVATE TAIMELIIKIDE INVENTUUR

Ruhnu hoiualal puuduvad ajakohased andmed kaitstavate taimeliikide kohta. Olemasolevad andmed on sageli puudulikud ning vananenud. Kaitsekorraldusperioodil tuleb läbi viia kaitstavate taimeliikide inventuur pool-looduslikel kooslustel, luitealadel ja väärtuslikemates metsaelupaikades. Inventuuri käigus kontrollitakse ja täpsustatakse ka kõikide keskkonnaregistrisse kantud taimede leiukohtade andmed (joonis 6).

Tegevust viib ellu Keskkonnaamet 2018. aastal. Töö kuulub III prioriteeti.

5.1.2. ELUPAIGATÜÜPIDE HOOLDUS- JA TAASTAMISTÖÖD

5.1.2.1. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE TAASTAMINE JA HOOLDAMINE

Ruhnu hoiuala eesmärk on muuhulgas poollooduslike koosluste ja kaitstavate linnuliikide elupaikade kaitse. Senise traditsioonilise niitmise ja karjatamise lakkamisele järgnev võsastumine, kadastumine ja roostumine on olulisim niidukoosluste elurikkust ohustav tegur.

Kaitsekorralduskava alusel taastatavate ja hooldatavate alade valikul on lähtutud kaitse-eesmärkidest ning kaitsekorralduskava koostamisel läbi viidud loodusdirektiivi elupaigatüüpide inventuuri ja niitude haudelinnustiku inventuuri tulemustest.

Poollooduslike koosluste tegevuskava aastateks 2014–2020 alusel on suure osa Ruhnu hoiualal paiknevate niitude hooldus I prioriteedi tegevus. Käesoleval ajal roostunud ja osalt kinni kasvanud niite ei ole PLK tegevuskavas käsitletud.

Ala ei niideta ja seetõttu on otstarbekas kogu ala karjatada. 2014. aastal karjatati Ruhnu poollooduslikel kooslustel ligi 160 veist ja 60 lammast. Poollooduslike koosluste hooldamine, eriti karjatamiskoormuse tõstmine on vajalik elupaigatüüpide hea seisundi saavutamiseks, kaitstavate lindude elupaikade säilimiseks ja taastamiseks, kõre elupaikade säilimiseks ja taastamiseks ning üldise elustiku liigirikkuse suurenemiseks.

Olemasoleva karjatamiskoormuse korral ja eelkõige karjatamiskoormuse suurendamisel vajab lahendamist loomade talvise sööda küsimus. Osaliselt on võimalik seda koguda masinatega ligipääsetavatelt niitudelt ja põldudelt, kuid saadav kogus ei ole piisav, seda eriti karjatamiskoormuse tõstmisel. Lisaks võiks üle niita osa karjatatavatest aladest (osaliselt karjatamise järgset ädalat), seejuures on soovitatav seda teha võimalikult hilja, kuid suve edenedes heina toiteväärtus väheneb. Osaliselt sobib hooldusmeetmena ka ainult niitmine, kui suudetakse tagada selle järjepidevus ja kvaliteet. Vajadusel tuleb talvist lisaööta täiendavalt transportida. Teine lahendus on täiendavate loomade transportimine karjatamisperioodi ajaks (täpsemalt 5.1.3.5 ja 5.1.3.6).

Lisaks madalale hoolduskoormusele ja talvise lisaööda vähesusele on probleemiks ka maaomanike vahetumine – omanikud ei soovi end lepingutega siduda ning seetõttu on raskendatud tööde elluviimine.

Kaitsekorraldusperioodi lõpuks on eesmärk hooldada 283,1 ha poollooduslikke kooslusi (joonis 7), millest:

- 195,6 ha rannaniite (1630*);
- 87,5 ha liigirikkaid niite lubjavaesel mullal (6270*);

Poollooduslike koosluste hooldamisel tuleb juhinduda rannaniitude hoolduskavas (Lotman, 2009–2011) ning aru- ja soostunud niitude hoolduskavas (Mesipuu, 2011) toodud juhistest. Poollooduslikel kooslustel on keelatud loomade lisaöötmise, välja arvatud soolade ja mineraalide andmine. Söödas sisalduvad kultuurtaimede seemned mõjutavad niitude iseloomulikkust liigikoosseisu ja välja kujunenud taimekooslusi, kuna kultuurtaimed on sageli elujõulisemad.

Poollooduslike koosluste hooldamiseks on maaomanikel võimalik taotleda toetust.

Võttes arvesse ala geograafilisi iseärasusi (rannaniidud on laiemad ja märjemad Ruhnu edelaosas) ja olemasolevat infrastruktuuri (karjaaiad, teed), jagatakse ala oma

hooldusintensiivsusest kolmeks erinevaks hoolduspiirkonnaks. Alade jaotus jälgib osaliselt ka olemasolevaid karjaaedaid. Järgnevalt tuuakse välja soovitud hoolduspõhimõtted hoolduspiirkondade kaupa.

- **Ala 1**

Poollooduslikke kooslusi on alal 1 122,8 ha (1630* ja 6270*).

Ala vajab tugevat karjatamiskoormust (veistega karjatamine). Sobiv hoolduskoormus on esialgu (taastamise ajal ja kohe peale taastamist) 1,5–2 lü/ha. Alal 1 on kõige suurem linnurikkuse taastamise potentsiaal, sest märgade lohkuude osakaal on siin kõige suurem. Kuivemad kõrgemad niidud sobivad pesapaikadeks kurvitsalistele ja nt luitsnökk-pardile, juhul kui need korralikult lahti karjatatakse. Väga tähtis element on ala ainus lõugas või sonn (rannikulõuka elupaigatüüp) – selle kaldatsooni lahti karjatamine lisaks veetaimede rohkest ja seega paremaid toitumisvõimalusi ujupartidele, hänilasele jt. Karjatamist tuleks jätkata vähemalt oktoobri lõpuni, soojal sügisel novembri lõpuni. Karjatamine pärast vegetatsiooniperioodi on tähtis, sest sunnib loomi sööma ala piisavalt puhtaks.

Kindlasti tuleks sellel alal prioriteetseks pidada niidulindude elupaikade säilimist (tugev karjatamine) ja mitte roostikuliike (nõrk karjatamine). Tugevalt karjatatuna peaks ala sobima väiketüllile, liivatüllile, hänilastele, niidurüdile, ristpardile, punajalg-tildrile, rägapardile, luitsnökk-pardile, kiivitajale, isegi tiirudele ja mustsaba-viglele. Samuti paraneks roolorkulli toidubaas, kelle pesitsustingimused paraneksid (sobivaid pesakohti jääks alale 1 ja tõenäoliselt ka alale 3 isegi tugeva karjatamise puhul). Sonni lahti karjatades paraneks kiilide paljunemisala, mis sobiks mh lõopistikule. Ala võiks teoorias asustada ka täpikhuik.

Inventuuri läbiviimise ajal oli ala seisund linnustiku kaitse seisukohalt väga nõrk kergelt paraneva trendiga. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide esinduslikkus on valdavalt arvestatav (C). Karjatamise koormust (inventeerimise ajal umbes 60 veist) on vaja oluliselt suurendada – vähemalt kahekordistada. Kohati vajavad alad taastamist – roostunud aladel eemaldada pilliroogu (vajadusel niitmise järgselt purustada tüükaid), vajadusel eemaldada noori mände.

- **Ala 2**

Poollooduslikke kooslusi on alal 2 91,4 ha (1630*, 6270*). Kaitsekorralduskava koostamise ajal hooldati alal 70,5 ha poollooduslikke kooslusi.

Sellel alal on soovitud madalmuruse taastamiseni keskmine hoolduse koormus, s.o 1–1,5 lü/ha. Alal sobivad karjatamiseks lambad ning veised (igal teisel aastal viia osa veiseid alale 3). Eesmärk on tagada, et avatud niidud ja märjemad rannaniidulohud oleks sügise lõpuks suhteliselt puhtaks söödud ja võsastumine peatunud. Roostunud lohkusid alal praegu eriti pole ja loomad peaksid seega märgadesse lohkudesse meelsasti minema.

Taastamistegevusi ei ole vaja ellu viia. Olemasolev vähene võsa ja puud pakuvad elupaiku võõt-põõsalinnule ja punaselg-õgijale. Idapoolses servas ja kohati keskel olevad sangleppade read ilmestavad maastikku ja pakuvad loomadele varju. Hooldus peaks sobima punajalg-tildrile, kiivitajale, niidurüdile (praegu kadunud), rukkiräägule, ujupartidele (rääks-, sinikael-, rägapart), teoorias ka hänilasele.

Joonis 7. Poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine Ruhnu hoiualal.

Karjatamisega alustada võimalikult vara, kuid suurema koormusega (üle 1 lü/ha) võib karjatada alates 15. juunist, mil enamikel kurvitsalistel on pojad koorumas ja pesade hävimisoht väike. Karjatamist tuleks jätkata vähemalt oktoobri lõpuni, soojal sügisel novembri lõpuni. Karjatamine sügisel pärast vegetatsiooniperioodi on tähtis, sest sunnib loomad sööma ala piisavalt puhtaks.

Käesoleval ajal on ala suuremas osas hooldatav, madala karjatamiskoormuse tõttu on ala konditsioon enamikul pindalast nõrk ilma trendita. Peakraavist (ida-läänesuunaline kraav ala põhjaosas) põhja pool on ala konditsioon nõrk, nõrgeneva trendiga. Loodusdirektiivi elupaigatüüpde esinduslikkus on valdavalt hea (B), osalt arvestatav (C).

Võrreldes olemasoleva olukorraga, tuleb karjatamise koormust suurendada umbes 20–30 veise võrra. Juhul, kui alal 1 saadaolevast toidust hakkab veistele nappima, saab neid osaliselt suunata alale 2. Tugev karjatamise koormus tuleb ka sellele alale pigem kasuks.

- **Ala 3**

Poollooduslikke kooslusi on alal 3 68,9 ha. Kaitsekorralduskava koostamise ajal hooldati alal 12,9 ha poollooduslikke kooslusi.

Alale jäävad peamiselt kuivad niidud, kuid on ka niiskeid angervaksaniituseid, lisaks metsatukkasid. Siia alale sobib keskmine-madal hoolduse koormus: aastati lambaid 30–50, lisaks minimaalselt 20 veist üle aasta (tuuakse alalt 2). Sobiv karjatamiskoormus on 0,7–1,2 lü/ha. Suuremal osal alast puuduvad karjaaiad. Kirdepoolse ranniku suur niit sobib masinaga niitmiseks ja selle võib töömahuka aia rajamisest välja jätta juhul, kui suudetakse tagada järjepidev niitmine. Niitu tuleb masinaga niita igal aastal alates juuli algusest. Niidul ei ole kive ning see on tehnikaga ligipääsetav ning kõval pinnasel. Maaspesitsevaid linnuliike on vähe.

Alal 3 paiknevad rannaniidud on kitsad ja suhteliselt kuivad, seega ei oleks suure koormusega majandamisest rannaniidu linnuliikidele olulist kasu. Enne hooldustööde alustamist on vajalik angervaksaniitudele peale tungiva võsa ja puude eemaldamine, alal on ka palju kuivanud kadakaid. Lagedatel aladel, kus säilib vähe kadakaid ja kadastikke, tuleks osad oksad koguda ja säilitada hunnikutes. Üksikud suuremad oksahunnikud on punaselg-õgijale sobivaks ja turvaliseks pesitsuskohaks.

Linnustiku kaitse seisukohalt tuleb taastatavatel aladel võimalusel säilitada järgmised puuliigid: kadakas, pooppuu, türnpuu ja pihlakas, et tagada lindudele parem toidubaas. Tihedamaid kadastikke alal praegu eriti ei leidu, vajadusel võib tihedamaid kadastikke mõnevõrra harvendada. Enamik alale jäävatest metsatukkadest on istutatud männik ja männiku harvendamine (mändide ja sangleppade eemaldamine) võiks kasuks olla, et niitudele jäävatest metsatukkadest ja kadastikest veelgi mosaiiksem elupaik kujundada ja hõreda metsa all taimestik paremini kasvada saaks. Tegevust ei viida ellu ala lõunaosas merikotka pesa lähedal. Taastamisel tuleb säilitada kõik vanad puud. Kohati võib eemaldada kuuse järelkasvu. Tormid on neid männikuid paiguti juba laastanud ja karjatamise tulemusel võib ilusaid aruniituseid juurde tekkida/taastuda. Metsaservades, mis moodustavad osa karjatatavast alast, võib eemaldada loomade poolt kahjustatud puid ja põõsaid, korjata mahalangenud oksa ja koristada väikese läbimõõduga surnud puid.

Kirjeldatud ala hooldus sobib muuhulgas väänkaelale, rukkiräägule, lõopistrikule, punaselg-õgijale ja vööt-põõsalinnule. Nõrga karjatamise koormuse tulemusena säilivad paar märjemat roostunud lohku ja annavad võimaluse näiteks rästas-roolinnul ja roo-loorkullil pesitseda. Ala

3 konditsioon on keskmine ja seisundi trend nõrgenev. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide esinduslikkus on valdavalt arvestatav (C), osalt hea (B) või nõrk (D).

Poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine on I ja II prioriteedi tegevused. Tegevusi korraldavad RMK (kui jätkuvalt riigi omanduses olevad maad lähevad RMK haldusesse), maaomanikud või huvilised koostöös Keskkonnaametiga.

5.1.2.2. METSADE KAITSE KORRALDAMINE

Kaitse korraldamisel metsades tuleb lähtuda põhimõttest, et lubatavad tegevused peavad tagama kaitse-eesmärgiks seatud loodusväärtuste säilimise, kuid samas võimaldama kujundusraiate käigus tarbepuu (ka kvaliteetse tarbepuu) kättesaadavust kohalikele elanikele. Maksimaalne kujundusraie (va vanades loodusemetsades, mis tuleb kogu ulatuses jätta looduslikule arengule) on kuni 10% tagavarast kord 10 aasta jooksul, sõltuvalt täiusest (10–20 tm/ha). Samuti on lubatud raie teede servades (2–3 m), et hoida teed avatud.

Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) – osaliselt tuleb elupaik jätta looduslikule arengule. Mitmed 9080* levikualad piirnevad vahetult poollooduslike kooslustega. Sellistes elupaikades on põhjendatud vajadusel (nt karjamaade rajamisel) lubatud karjatamine metsaga vahetult piirnevas osas. Vajadusel on lubatud väikesemahulised kujundusraied metsa mitmekesisuse suurendamiseks, lubada võib väikesemahulisi kujundusraieid (puistu keskmise kõrguse läbimõõduga raieid häiludena või ribadena või puistu väikesemahuline harvendamine, mis võimaldab ühtlasi kohalikel elanikel küttepuid saada). Mitte raiuda üle 60 aastaseid puid, säilitada lamapuit ja puutüükad. Lubatud on ohtlike puude eemaldamine piirkondades, kus inimesed liiguvad. Tööde asukohad on joonisel 8.

Metsastunud lüüsed (2180) – selleks, et tagada pideva metsakatte püsimine ning mitmekesisust ühevanuselisi metsi, on elupaigas kohati lubatud väikesemahulised kujundusraied eelkõige metsa harvendamisega (alles jätta vanad üle 100-aastased puud). Elupaiga esinduslikumad alad (vt joonis 8) tuleb jätta looduslikule arengule. Lubatud on ohtlike puude eemaldamine piirkondades, kus inimesed liiguvad. Tööde piirkonnad on joonisel 8.

9010* – kõik elupaiga esinemisalad tuleb jätta looduslikule arengule.

0-elupaik – lubada raieid mahus, mis tagab kohalikele elanikele kvaliteetse tarbepuidu vajaduse.

Joonis 8. Lubatud tegevused metsaelupaikades.

5.1.2.3. KUIVENDUSSÜSTEEMIDE HOOLDUSPÕHIMÕTTED

Käesoleval ajal on kuivenduskraavide mõju märgadele lohkudele mõnevõrra säilinud ning kraavid juhivad talvise üleujutusvee liiga kiiresti ära. Kraavide täiendavat sulgemist kaitsekorralduskavaga ette ei nähta, kuna peamised kooslusi mõjutavad kraavid on maaparandussüsteemide eesvooluks ning juhivad ära väljaspool hoiuala kulgevate kraavide liigvee. Eesvoolud peavad säilima, et tagada kuivendussüsteemide funktsioneerimine väljaspool hoiuala. Lubada võib nende kraavide hooldust (minimaalses vajalikus mahus), mis mõjutavad väljaspool hoiuala paiknevaid maid (sh kogujakraavid ja piirikraavid) või tagavad ligipääsu alale. Muid hoiuala territooriumil paiknevaid kraave ei tohiks edaspidi hooldada ning need tuleb jätta looduslikule kinnikasvamisele (joonis 10).

Kuna kraavide osas konkreetseid tegevusi ette ei nähta, siis tegevust tabelis 6 ei käsitleta.

5.1.3. TARISTU

5.1.3.1. INFOTAHVLITE PAIGALDAMINE

Ruhnu hoiualale paigaldatakse 3–4 infotahvlit. Infotahvlid tuleb paigaldada sadamasse ja külla, lisaks sõltuvalt vajadusest kavandatavale matkarajale peamiste külastusobjektide juurde. Tahvlite asukohad täpsustatakse koostöös Ruhnu vallavalitsuse, matkaraja arendaja ja Keskkonnaametiga.

Tahvel sisaldab teavet kaitstava ala eesmärkide, loodusväärtuste ja kujunemisloo, Natura loodusalasse kuulumise, paiknemise, külastusobjektide ning -korralduse ja muinsuskaitseliste väärtuste kohta.

Infotahvli teksti koostab soovitatult Keskkonnaamet, tahvli paigaldab RMK, KOV või huvilised.

Tegevus kuulub II prioriteeti, see teostatakse 2019. aastal. Tegevuse maksumus on 4000 eur.

5.1.3.2. INFOTAHVLITE HOOLDAMINE

Infotahvlite seisundit tuleb regulaarselt kontrollida ning teha vajalikke hooldustöid. Infotahvlite hooldamine on II prioriteedi tegevus, mida korraldab RMK, KOV või huvilised.

Tegevust viiakse ellu aastatel 2020–2025 ning see kuulub II prioriteeti. Tegevuse maksumus on 400 eur/aastas.

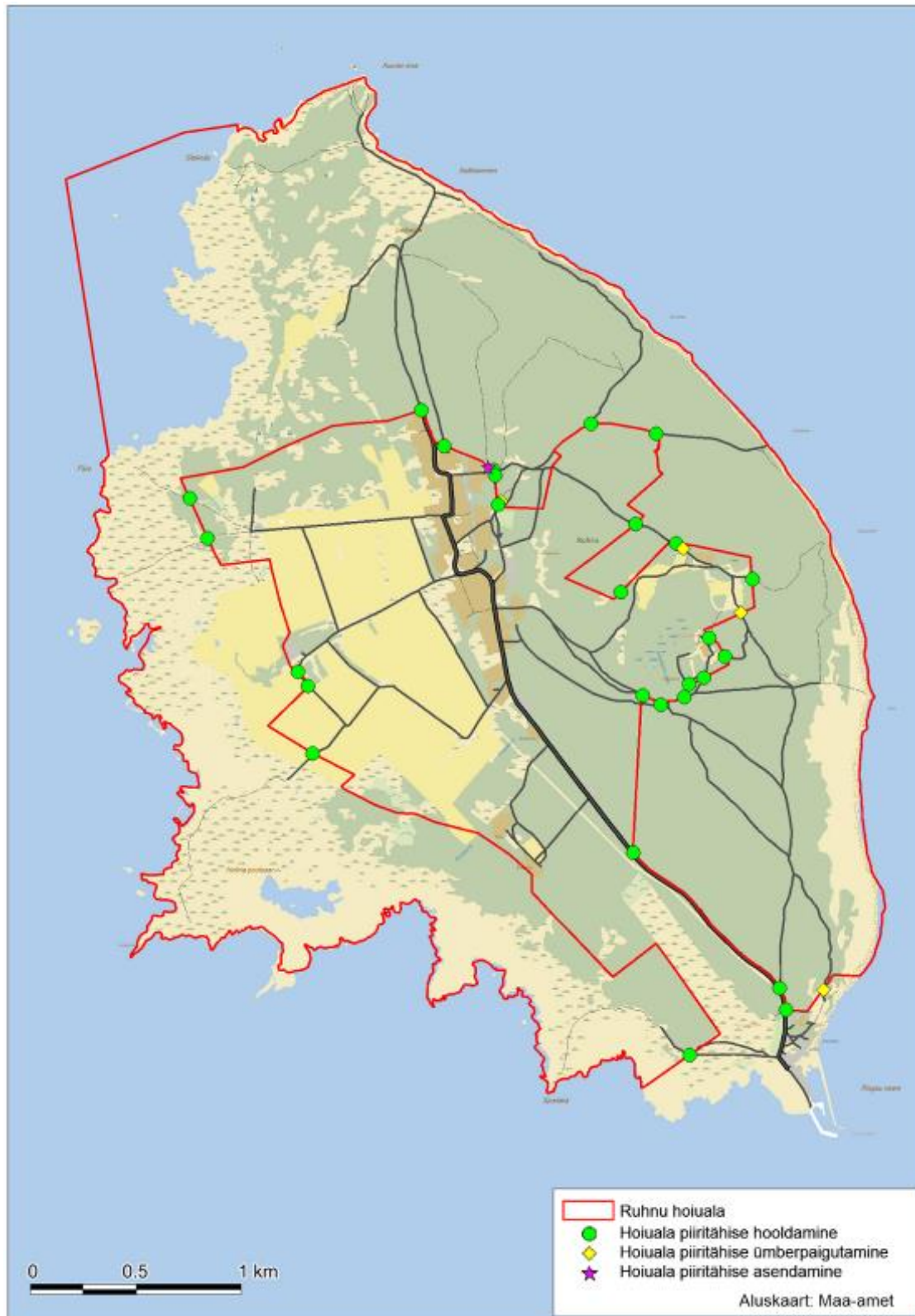
5.1.3.3. KAITSTAVA ALA TÄHISTAMINE JA PIIRITÄHISTE HOOLDUS

Ruhnu hoiuala on tähistatud 32 punktis. Kõik tähised on keskmise suurusega ning valdavalt heas seisundis. Vajalik on muuta nelja tähise asukohta selliselt, et kaitstava ala paiknemine oleks külastajale arusaadavam. Kolm tähist on jäämas võsa ja puude varju, need tähised tuleb vajadusel ümber paigutada või võsa lõigata.

Üks olemasolev tähis tuleb asendada.

Hoiuala tähistus on piisav – piiritähised on paigaldatud peamiste alale suunduvate teede, radade ja sihtide ning käänupunktide juurde. Oluline on tähiste järjepidev hooldamine peamiste liikumisteede juures. Vajadusel tuleb katkiseid või puuduolevaid tähiseid asendada. Täiendavate punktide tähistamine ei ole vajalik.

Tööde täpne asukoht on toodud joonisel 9. Tähise asendamise ja ümberpaigutamise maksumus on 200 eur, hooldamine 50 eur/aastas. Tegevus kuulub II prioriteeti ning seda korraldab RMK.

Joonis 9. Ruhnu hoiuala välispiiri tähistamine.

5.1.3.4. MATKARAJA LOOMINE

Ruhnu saare ja sealsete väärtuste tutvustamisele, kogukonna ja saare külastajate keskkonnateadlikkuse tõstmisele aitab kaasa matkaraja loomine. Raja ligikaudne marsruut on joonisel 5. Rada hõlmab kogu saart ning kulgeb nii rannaniitudel, kui erinevates metsaelupaikades. Rajal tutvustatakse lisaks looduslikele väärtustele ka saare elu ja kujunemislugu, muuhulgas läbitakse vanu tõrvaajamise kohti, võrgukuure ja muid pärandkultuuri objekte. Raja täpne marsruut ning kõik rajatavad objektid kooskõlastatakse Keskkonnaametiga, seejuures ei tohi rajal liikumine põhjustada häiringuid kaitstavatele liikidele ning põhjustada negatiivseid mõjusid kaitstavatele elupaigatüüpidele.

Raja arendaja on avaldanud soovi linnuvaatlustorni rajamiseks matkarajale. Ornitoloogilisest aspektist puudub torniks oluline vajadus (puuduvad olulised kohad, kus torn annaks lisaväärtuse võrreldes maapinnalt vaatlemisega), siiski võib torni rajamist kaaluda, kusjuures tuleb arvestada looduskaitseadusest ja ehituskeeluvööndist tulenevate piirangutega.

Matkaraja loomine on III prioriteedi tegevus, mida korraldavad huvilised.

5.1.3.5. KARILOOMADE SOETAMINE POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE HOOLDAMISEKS

Kaitsekorralduskavaga on ette nähtud poollooduslike koosluste taastamis- ja hooldustööd. Tegevuse edukaks elluviimiseks on hoiualal vajalik tunduvalt suurendada kariloomade hulka, mille kiireimaks meetodiks on loomade juurde ostmine. Karjatamiseks sobivad eelkõige veised, osaliselt ka lambad. Kokku on hoiuala niitude majandamiseks vajalik täiendavalt vähemalt 300 loomühikut, mille saavutamisel piisab edaspidiseks karja suurendamiseks juba loomade loomulikust iibest. Karjatamise alustamisel täpsustatakse koosluste hooldamiseks sobivad loomad ja optimaalne karjatamiskoormus konkreetsest elupaigast ja selle seisundist lähtuvalt. Looma hinnaks on arvestatud 1800 eur/veis (arvestatud on ka transpordi kulu saarele).

Tegevus kuulub I prioriteeti, seda korraldavad huvilised (Keskkonnaametiga koostöös). Loomade soetamise kogumaksumus on ligikaudu 540 000 eur.

5.1.3.6. TEHNIKA OSTMINE LOOMADE TRANSPORDIKS

Karjatamiskoormuse suurendamiseks on vajalik täiendavate loomade transportimine saarele karjatamisperioodi ajaks. Loomade transpordiks on vajalik soetada tehnika. Selleks saab kasutada traktori haagist (treilerit), kuhu mahub ligikaudu 10 looma. Vajaliku tehnika ostmiseks on võimalik toetust taotleda KIK-i keskkonnaprogrammist.

Tegevusi korraldavad huvilised koostöös Keskkonnaametiga, I prioriteet. Treileri soetamise maksumus on 13 000 eur.

5.1.3.7. LIGIPÄÄSUTEE HOOLDAMINE

Vajalik on rannaniidule kulgeva tee (RUH 5) täitmine ning võsa eemaldamine, et taastada ja säilitada ligipääs poollooduslikele kooslustele (joonis 10). Samuti tuleb kaaluda truubi paigaldamist. Tegevust korraldavad huvilised või maaomanikud 2017. aastal ning maksumus on 500 eur. II prioriteet.

Joonis 10. Lubatud tegevused kraavidel ja ligipääsutee hooldamine.

5.1.4. KAITSEALA TUTVUSTAMINE JA KESKKONNAHARIDUS

5.1.4.1. RUHNU HOIUALA TUTVUSTAVA VOLDIKU VÄLJAANDMINE

Ruhnu hoiuala ja loodusala tutvustamiseks antakse välja voldik (ka digitaalne versioon), mis käsitleb kogu ala loodusväärtusi, saare looduse kujunemislugu ning külastuskorraldust. Voldikut trükitakse eesti ja inglise keeles 1000 eksemplari. Tegevust korraldab Keskkonnaamet või huvilised 2019. aastal. Töö kuulub III prioriteeti. Tegevuse maksumus on 500 eur.

5.1.5. KAVAD, EESKIRJAD

5.1.5.1. KAITSEKORRA UUENDAMINE

Vajalik on Ruhnu hoiuala piiri täpsustamine ning püsielupaikade välja arvamine kaitseala koosseisust. Norrkeldi valge sirmiku püsielupaik tuleb välja arvata hoiuala koosseisust ning tagada liigi elupaiga säilimine püsielupaigana.

Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek täiendavalt järgmiste liikide ja elupaikade nimetamiseks hoiuala kaitse-eesmärgina:

- Roheline hiidkupaar – moodustada liigi leiukohtades Ruhnu roheline hiidkupaar püsielupaik. Juhul, kui püsielupaika ei moodustata, tuleb liik nimetada hoiuala kaitse-eesmärkide hulgas. Põhjuseks on liigi haruldus ja esinduslike leiukohtade olemasolu Ruhnu hoiualal. Liik kuulub I kaitsekategooriasse, loodusdirektiivi II lisasse ning on EPN ohualdis liik.
- Merikotkas – I kaitsekategooriasse kuuluv ning linnudirektiivi I lisa liik, tema asustatud pesapaik asub hoiuala ja püsielupaiga territooriumil.
- Kõre – tegemist on I kaitsekategooria, loodusdirektiivi IV lisa ning EPN ohustatud liigiga. Alal on taastatud liigile sobivaid elupaiku. Liigi kaitse tegevuskavaga planeeritakse töid elupaikade taastamiseks Ruhnus, kaitsekorralduskavaga planeeritav PLK-de taastamine ja hooldamine on kõre elupaikadele sobiv tugihoidus. Tuleb nimetada ka loodusala kaitse-eesmärgina.
- Rannikulõukad (1150*) – elupaigatüüp registreeriti 2014. aastal. Tuleb nimetada ka loodusala kaitse-eesmärgina.
- Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*) – elupaigatüüpi leidub Ruhnu hoiualal. Niidud on olulised elupaigad ja kasvukohad kaitstavatele liikidele. Kaitsekorraga nähakse ette niitude hooldus. Tuleb nimetada ka loodusala kaitse-eesmärgina.
- Vanad loodusmetsad (9010*) – elupaigatüüpi leidub Ruhnu hoiualal. Tegemist on esmatahtsa elupaigatüübiga. Tuleb nimetada ka loodusala kaitse-eesmärgina.

Kaitsekorra muutmisel tuleb täiendavalt kaaluda tõmmukajaka, laululuige ja ristparti nimetamist hoiuala kaitse-eesmärgina, kuna ristpart on alal suhteliselt arvukas, samas laululuik (samuti suhteliselt arvukas alal) ja tõmmukajakas on suhteliselt haruldased liigid (peatuvad alal).

Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek arvata hoiuala kaitse-eesmärkidest välja järgmised elupaigatüübid:

- Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210) – 2014. aastal inventuuri põhjal lubjarikkal mullal kuivi niite alal ei leidu. Varem määratud esinemisaladel on tegu pigem lubjavaesel mullal liigirikaste niitudega (6270*). Osaliselt on niitude servaalad metsastunud ning kuuluvad tüüpi 9080* (soostuvad ja soo-lehtmetsad). Elupaigatüüp tuleb välja arvata hoiuala ja loodusala eesmärkidest.
- Rohunditerikkad kuusikud (9050) – 2014. aasta seisuga ei leidu Ruhnu hoiualal vastava tüübi elupaiku.
- Liivakivipaljandid (8220) – 2014. aasta inventuuri põhjal ei leidu alal seda elupaigatüüpi.

Hoiuala määrukses on märgitud, et kaitse-eesmärk on II kaitsekategooria linnuliigi – niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) elupaikade kaitse. Niidurüdi kuulub alates 2010. aastast I kaitsekategooriasse.

Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek nimetada loodusala kaitse-eesmärgina täiendavalt järgmised elupaigatüübid:

- Vanad loodusmetsad (9010*);
- Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*).

Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek arvata loodusala kaitse-eesmärkide hulgast välja järgmised elupaigatüübid:

- Merele avatud pankrannad (1230) – 2014. aasta inventuuri põhjal ei leidu alal merele avatud pankrandu. Kaitsekorralduskavas tehakse ettepanek mitte nimetada elupaigatüüpi loodusala kaitse-eesmärkide hulgas.
- Püsitaimestuga liivarannad (1640) – 2014. aasta inventuuri põhjal ei leidu alal seda elupaigatüüpi. Kaitsekorralduskavas tehakse ettepanek mitte nimetada elupaigatüüpi loodusala kaitse-eesmärkide hulgas.
- Kuivad niidud lubjarikkal mullal (olulised orhideede kasvualad – 6210*)
- Rohunditerikkad kuusikud (9050) – 2014. aasta seisuga ei leidu Ruhnu hoiualal vastava tüübi elupaiku.

Tegemist on I prioriteedi tööga, mida korraldab Keskkonnaamet.

5.1.5.2. VAHEHINDAMINE JA JÄRGMISE PERIOODI KAVA KOOSTAMINE

Tulemuslikkuse vahehindamine viiakse läbi kaitsekorralduse perioodi keskel ehk aastal 2020. Vahehindamise käigus tehakse hooldustööde kontrolli ja paikvaatluste käigus ning teiste olemasolevate andmete põhjal vahekokkuvõtteid elupaigatüüpide seisundi kohta ning kuidas on õnnestunud tegevuskava järgimine.

Kaitsekorralduse tulemuslikkust hinnatakse kaitsekorralduse perioodi lõpus aastal 2025. Oluline on, et väärtused oleksid säilinud vastavalt seatud eesmärkidele ning kavandatud tegevused võimalikult suures mahus ellu viidud. Tulemuslikkuse hindamine on sisendiks ka uue perioodi kaitsekorralduskava koostamiseks.

5.2. EELARVE

Eelarve tabelisse 6 on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 6. Ruhnu hoiuala kaitsekorralduslikud tegevused, eelarve ja ajakava.

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja ⁵	Prioriteet	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Maksumus kokku
					Sadades eurodes										
Inventuurid, seired, uuringud															
1.5.3.1; 5.1.1.2	Metsa haudelinnuliikide inventuur	Inventuur	KeA	2			10								10
1.5.3.2; 5.1.1.3	Haudelinnustiku kordusinventuur	Inventuur	KeA	2									15		15
1.5.3.3; 5.1.1.4	Kaitstavate taimeliikide inventuur	Inventuur	KeA	3			17								17
5.1.1.1	Mererannikute seire	Riiklik seire	KAUR	1			X			X			X		X

⁵KeA – Keskkonnaamet; KAUR – Keskkonnaagentuur; RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus; KOV – kohalik omavalitsus; MO – maaomanik; H – huvilised.

X – jooksvad eelarvelised vahendid

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja ⁵	Prio-riit	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Maksumus kokku
					Sadades eurodes										
5.1.1.1	Kotkaste ja must-toonekure riiklik seire	Riiklik seire	KAUR	1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5.1.1.1	Meteoroloogiline seire	Riiklik seire	KAUR	1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5.1.1.1	Ohustatud soontaimede ja samblaliikide seire	Riiklik seire	KAUR	1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5.1.1.1	Rannikumaastike seire	Riiklik seire	KAUR	1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
5.1.2.1	Poollooduslike koosluste hooldamine (kokku 283,1 ha)	Koosluse hooldustöö	MO/H/KeA/RMK	1	170	170	170	398	398	520	520	520	520	520	3906
5.1.2.1	Poollooduslike koosluste taastamine (122,8 ha)	Koosluse taastamistöö	MO/H/KeA/RMK	1		307	307								614
5.1.2.1	Poollooduslike koosluste taastamine (68,9 ha)	Koosluse taastamistöö	MO/H/KeA/RMK	2				172	172						344
Taristu, tehnika ja loomad															
5.1.3.1	Infotahvli paigaldamine	Infotahvlite rajamine	RMK /KOV/H	2				40							40
5.1.3.2	Infotahvli hooldamine	Infotahvlite hooldamine	RMK /KOV/H	2					4	4	4	4	4	4	24
5.1.3.3	Kaitstava ala tähistamine (1 tk) ja ümberpaigutamine (4 tk)	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	2				2							2
5.1.3.3	Kaitstava ala tähistamine (31+1 tk)	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	2	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	5
5.1.3.5	Kariloomade soetamine poollooduslike koosluste hooldamiseks	Loomade ostmine	H	1		1800	1800		1800						5400

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja ⁵	Priori- teet	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Maksumus kokku
					Sadades eurodes										
5.1.3.6	Tehnika ostmine loomade transpordiks	Tehnika ostmine	H	1		130									130
5.1.3.7	Ligipääsutee hooldamine	Muu taristu hooldamine	H	2		5									5
5.1.3.4	Matkaraja loomine	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade rajamine	H	3		X									X
Kavad, eeskirjad															
5.1.5.1	Kaitsekorra uuendamine	Kaitsekorra muutmine	KeA	1			X								X
Kaitseala tutvustamine ja keskkonnaharidus															
5.1.4.1	Ruhnu hoiuala ja loodusala tutvustava voldiku väljaandmine (1000 tk)	Trükiste väljaandmine ja infotahvlite koostamine	KeA/H	3					5						5
5.1.3.1	Ruhnu hoiuala ja loodusala tutvustava infostendi materjalide ettevalmistamine	Trükiste väljaandmine ja infotahvlite koostamine	KeA/H	3			X								X
KOKKU:					170,5	2412,5	2304,5	612,5	2379,5	524,5	524,5	524,5	539,5	524,5	10517,0

6. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise aluseks on perioodiliselt teostatud seired ja inventuurid ning kaitsekorralduslike tööde käigus kogutud andmed.

Kaitsekorralduskava on koostatud 10 aastaks (2016–2025). Käesoleva kaitsekorralduskava täitmise vaheanalüüs teostatakse 2020. aastal, kaitsekorralduskava täitmise analüüs 2025. aastal. Kaitsekorralduskava täitmise analüüs on ühtlasi ka aruanne selle täitmise efektiivsuse osas. Tulemuslikkuse hindamiseks võetakse aluseks alljärgneva tabeli näitajad.

Tabel 7. Ruhnu hoiuala kaitsekorralduskava täitmise edukuse hindamiskriteeriumid.

Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1. Elustik				
2.1.2. Samblad				
2.1.2.1. Roheline hiidkupaar (<i>Buxbaumia viridis</i>)	Liigi leiukohtade andmed	2 leiukohta 11,8 ha-l, eoskupaaride arv 150	Ruhnu hoiualal on säilinud roheline hiidkupaar kasvukoht 11,8 ha-l ja esineb vähemalt 150 eoskupaart.	Liigi nimetamine hoiuala kaitse-eesmärgina, elupaiga loodusliku arengu tagamine.
2.1.6. Kahepaiksed				
2.1.6.1. Kõre (<i>Bufo calamita</i>)	Liigi leiukohtade andmed	Üksikuid kõresid nähtud igal aastal, arvukuse tõus 50-100 täiskasvanud isendini	Ruhnu hoiualal on säilinud kõre elupaigad, arvukuse tõus 50–100 täiskasvanud isendini.	Elupaikadeks olevate poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine.
2.1.7. Linnud				
2.1.7.1. Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	Pesitsevate paaride arv	1 paar	Ruhnu saarel pesitseb 1 paar merikotkaid.	Hinnatakse riikliku seire alusel.
2.1.7.2. Niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>)	Sobiva elupaiga pindala	Taastamisel potentsiaalselt sobiv elupaik 249 ha-l.	Ruhnu hoiualal on taastatud niidurüdi elupaigad 249 ha-l.	Viiakse läbi haudelinnustiku kordusinventuur.
2.1.7.3. Herilaseviu (<i>Pernis apivorus</i>)	Pesitsevate paaride arv	Täpsed andmed teadmata, paiksed linnud hoiuala piiril	Ruhnu hoiualal pesitseb üks paar herilaseviisid.	Viiakse läbi metsa haudelinnuliikide inventuur.

Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.7.4. Raudkull (<i>Accipiter nisus</i>)	Elupaiga säilimine, andmete olemasolu	Andmed teadmata	Liigi arvukus ja seisund on selgitatud.	Viiakse läbi metsa haudelinnuliikide inventuur.
2.1.7.5. Hiireviu (<i>Buteo buteo</i>)	Elupaiga säilimine, andmete olemasolu	Täpsed andmed teadmata	Liigi arvukus ja seisund on selgitatud.	Viiakse läbi metsa haudelinnuliikide inventuur.
2.1.7.6. Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	Pesitsevate paaride arv	18 pesitsusterritooriumi	Alal pesitseb vähemalt 18 paari rukkirääku.	Viiakse läbi haudelinnustiku kordusinventuur.
2.1.7.7. Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	Pesitsevate paaride arv	0	Ruhnu hoiualal on taastatud liivatüllil elupaigad 153 ha-l.	Viiakse läbi haudelinnustiku kordusinventuur.
2.2. Elupaigad				
2.2.1. Rannikulõukad (1150*)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	4,3 ha C	Elupaigatüübi säilimine 4,3 ha-l seisundiga C.	Hinnatakse hooldustööde kontrolli ja paikvaatluste käigus.
2.2.2. Laiad madalad lahed (1160)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	30 ha, hinnanguta	Elupaigatüübi säilimine 29 ha-l seisundiga B.	Hinnatakse paikvaatluste käigus.
2.2.4. Väikesaared ning laiud (1620)	Elupaiga pindala (ha)	0,4 ha	Elupaigatüübi säilimine 0,4 ha-l.	Hinnatakse hooldustööde kontrolli ja paikvaatluste käigus.
2.2.5. Rannaniidud (1630*)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	43,8 ha B; 143,3 ha C; 8,5 ha D	Elupaigatüübi säilimine 43,8 ha-l seisundiga B, 143,3 ha-l C ning 8,5 ha-l potentsiaalsete elupaikadena.	Hinnatakse hooldustööde kontrolli ja paikvaatluste käigus.
2.2.7. Eelluited (2110)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	10,8 ha A	Elupaigatüübi säilimine 10,8 ha-l seisundiga A.	Hinnatakse paikvaatluste käigus.
2.2.8. Valged luited (liikuvad rannikuluited -	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	10,6 ha A	Elupaigatüübi säilimine 10,5 ha-l seisundiga A.	Hinnatakse paikvaatluste käigus.

Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2120)				
2.2.9. Hallid luited (kinnistunud rannikuluided - 2130*)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	21,2 ha B	Elupaigatüübi säilimine 21,2 ha-l seisundiga B.	Hinnatakse paikvaatluste käigus.
2.2.10 Metsastunud luited (2180)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	47,2 ha A; 28,2 ha B; 122,9 ha C	Elupaigatüübi säilimine 47,2 ha seisundiga A, 28,2 ha B ning 122,9 ha C.	Hinnatakse paikvaatluste käigus.
2.2.11 Kadastikud (5130)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	Kaasneva elupaigana 1,3 ha	Elupaigatüübi säilimine kaasneva elupaigatüübina 1,3 ha-l seisundiga D.	Hinnatakse hooldustööde kontrolli ja paikvaatluste käigus.
2.2.13. Lubjavaesed mullal liigirikkad niidud (6270*)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	53,3 ha B; 20,8 ha C; 13,5 ha D	Elupaigatüübi säilimine 53,3 ha-l seisundiga B, 20,8 ha-l C ning 13,5 ha-l potentsiaalsete elupaikadena.	Hinnatakse hooldustööde kontrolli ja paikvaatluste käigus.
2.2.15. Vanad loodusemetsad (9010*)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	33,2 ha B, 12,1 ha potentsiaalsete elupaiku.	Elupaigatüübi säilimine 33,2 ha-l seisundiga B ja 12,1 ha-l potentsiaalsete elupaikadena	Hinnatakse paikvaatluste käigus.
2.2.16. Vanad laialehised metsad (9020*)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	0,6 ha C	Elupaigatüübi säilimine 0,6 ha-l seisundiga C.	Hinnatakse paikvaatluste käigus.
2.2.18. Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	56,9 ha B; 71,5 ha C	Elupaigatüübi säilimine 56,9 ha-l seisundiga B ning 71,5 ha-l C.	Hinnatakse paikvaatluste käigus.
2.2.19. Siirdesoo- ja rabametsad (91D0*)	Elupaiga pindala (ha) ja seisund	0,9 ha C	Elupaigatüübi säilimine 0,9 ha-l seisundiga C.	Hinnatakse paikvaatluste käigus.

KASUTATUD ALLIKAD

Kirjandus- ja internetiallikad:

- Elts, J., Leito, A., Leivits, A., Luigujõe, L., Mägi, E., Nellis, R., Nellis R., Ots, M., Pehlak, H. 2013. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008-2012. *Hirundo* 26: 80-112 (2013).
- Erit, M., Kuresoo, A., Laugujõe L., Pehlak, H. 2008. Niidurüdi *Calidris alpina schinzii* kaitse tegevuskava 2009-2013.
- Kukk, Ü. 1993. Andmeid Ruhnu saare floorast ha selle haruldastest liikidest. Raamatus: Ruhnu saare loodus. Eesti Looduseuurijate Seltsi aastaraamat: 73. köide. Tallinn: Valgus.
- Leis, M. 1993. Pilk Ruhnu samblamaailma. Raamatus: Ruhnu saare loodus. Eesti Looduseuurijate Seltsi aastaraamat: 73. köide. Tallinn: Valgus.
- Lotman, S. 2009-2011. Rannaniitude hoolduskava. Kättesaadav: http://www.keskkonnaamet.ee/public/PLK/Lisa_1_Rannaniitude_hoolduskava_2011.pdf (25.09.2014).
- Luig, J., Talvi, T. 1993. Faunistilisi andmeid Ruhnu saare putukatest. Raamatus: Ruhnu saare loodus. Eesti Looduseuurijate Seltsi aastaraamat: 73. köide. Tallinn: Valgus.
- Lõhmus, E. 1991. Mets keset merd. Eesti Loodus: 9.
- Mesipuu, M. 2011. Aru- ja soostunud niitude hoolduskava. Kättesaadav: http://www.keskkonnaamet.ee/public/PLK/Aru_ja_soostunud_niitude_hoolduskava_2012.pdf (19.06.2013).
- Nellis, R., Volke, V. 2003. Merikotkas. Eesti Loodus: 2-3.
- Paal, J. 2007. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat. 2. trükk. Tallinn: Auratrükk, 308 lk.
- Pehlak, H. 2012. Karjäärihimulised kahlajad. Eesti Loodus: 4.
- Poollooduslike koosluste tegevuskava aastateks 2014-2020. Kättesaadav: http://www.keskkonnaamet.ee/public/PLK/PLK_tegevuskava130913.odt (25.09.2014).
- Parmasto, E., Parmasto, I. 2005. *Fungi of Ruhnu Island (Estonia)*. Estonia Maritima 7. Kuressaare.
- Randlane, T. 1991. Samblikud Ruhnu saarel. Eesti Loodus: 6.
- Rannap, R., Lepik, I., Pappel, P. 2009. Tegevuskava kõre *Bufo calamita* kaitseks Eestis 2010-2015.
- Ratas, U. 2003. Eesti riikliku keskkonnaseire alamprogrammi „Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire“ allprojekt „Rannikumaastike seire“ aastaaruanne. Kättesaadav: http://eelis.ic.envir.ee/seireveeb/aruanded/3316_aru03_61_rannikumaastikud.doc (21.07.2014)
- Roosaluste, E. 1993. Ülevaade Ruhnu saare taimkattest. Raamatus: Ruhnu saare loodus. Eesti Looduseuurijate Seltsi aastaraamat: 73. köide. Tallinn: Valgus.

Suuroja, S., Talpas, A., Suuroja, K., Karimov, M. 2012. Eesti Riikliku Keskkonnaseire mererannikute seire allprogrammi 2011.a aastaaruanne. Tallinn. I köide: tekst 45 lk; II köide: graafilised lisad: 57 lk. (EGF, KKM).

Talvi, T. 1991. Ruhnu saare loodus ja inimesed läbi aegade. Eesti Loodus: 6.

Talvi, T. (toim). 1993. Ruhnu saare loodus. Eesti Looduseuurijate Seltsi aastaraamat: 73. köide. Tallinn: Valgus.

Vellak, K. 2003. Kolm haruldast sammalt loodusemetsast. Eesti Loodus: 9.

Vellak, K. 2004. Turbasamblad ja valvik. Eesti Loodus: 3.

Vellak, K. 2011. Rohelise hiidkupra (*Buxbaumia viridis* (DC) Moug. & Nestl.) kaitse tegevuskava eelnõu (13.10.2014 seisuga).

Planeeringud ja arengukavad:

Ruhnu valla arengukava 2013-2017. Kättesaadav: http://ruhnu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2011/05/Arengukava-2013-2017_29-09-2012.pdf (21.07.2014).

Saare maakonnaplaneeringu teemaplaneering Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused. Kättesaadav: <https://saare.maavalitsus.ee/documents/906995/1027513/Asustust+ja+maakasutust+suunavad+keskkonnatingimused.pdf> (21.07.2014).

Ruhnu valla üldplaneering. 2002. Kättesaadav: <http://ruhnu.ee/ruhnu-valla-uldplaneering/> (24.09.2014).

Seadused, määrused, eeskirjad:

Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas (RT I 2006, 37, 277)

Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri (RTL 2004, 111, 1758).

Kaitsealuste seeneliikide püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ (RTL 2006, 36, 623).

Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ja kaitsekorralduskava kinnitaja määramine (RTL 2009, 81, 1174).

Looduskaitse seadus (RT I 2004, 38, 258).

Merikotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri (RT I 2010, 51, 319)

Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord aastateks 2007–2013 (RTL 2010, 11, 199).

Andmebaasid:

EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem): <http://loodus.keskkonnainfo.ee/WebEelis/infoleht.aspx>

eElurikkus: <http://elurikkus.ut.ee/>

Keskkonnaregister: <http://register.keskkonnainfo.ee/envreg/main>

Kultuurimälestiste riiklik register: <http://register.muinas.ee>

Maa-ameti geoportaal: <http://geoportaal.maaamet.ee/>

Natura standardandmebaas: <http://natura2000.eea.europa.eu/#>

Riiklik keskkonnaseire programm: <http://seire.keskkonnainfo.ee/seireveeb/index.php>

LISAD

LISA 1. VÄLJAVÕTE HOIUALA MÄÄRUSEST JA LOODUSKAITSESEADUSEST

Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas¹

Vastu võetud 27.07.2006 nr 176

RT I 2006, 37, 277

jõustumine 14.08.2006

Määrus kehtestatakse «Looduskaitseeaduse» § 10 lõike 1 alusel ning lähtudes «Looduskaitseeaduse» § 11 lõikes 1 sätestatust.

§ 1. Saare maakonnas kaitse alla võetavad hoiualad ja kaitse alla võtmise eesmärk

(1) Saare maakonnas võetakse kaitse alla järgmised hoiualad:

55) Ruhnu hoiuala, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – laiade madalate lahtede (1160), väikesaarte ning laidude (1620), rannaniitude (1630*), eelluidete (2110), valgete luidete ehk liikuvate rannikuluidete (2120), hallide luidete ehk kinnistunud rannikuluidete (2130*), metsastunud luidete (2180), kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), liivakivipaljandite (8220), vanade laialehiste metsade (9020*), rohunditerikaste kuusikute (9050), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*), siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) kaitse, samuti II kaitsekategooria linnuliigi – niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) ja III kaitsekategooria linnuliikide – herilaseviu (*Pernis apivorus*), raudkulli (*Accipiter nisus*), hiireviu (*Buteo buteo*), rukkiräägu (*Crex crex*) ja liivatülli (*Charadrius hiaticula*) elupaikade kaitse;
[RT I 2007, 39, 276 - jõust. 08.06.2007]

Looduskaitseeadus

Vastu võetud 21.04.2004

RT I 2004, 38, 258

jõustumine 10.05.2004

§ 14. Üldised kitsendused

(1) Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) [kehtetu - RT I, 18.04.2013, 1 - jõust. 01.05.2013]
- 4) [kehtetu - RT I 2007, 25, 131 - jõust. 01.04.2007]
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda;
[RT I, 23.03.2015, 3 - jõust. 01.07.2015]
- 7) anda projekterimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba;
- 9) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist;
[RT I, 23.03.2015, 3 - jõust. 01.07.2015]
- 10) jahiulukeid lisasööta.
[RT I, 18.04.2013, 1 - jõust. 01.05.2013]

(2) Kaitstava loodusobjekti valitseja ei kooskõlasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(3) Kaitstava loodusobjekti valitseja võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuste ja muude tegevuste, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajavad kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kooskõlastamisel kirjalikult seada tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevusi ei esitatud kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(5) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil on keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitstava loodusobjekti kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

[RT I 2009, 3, 15 - jõust. 01.02.2009]

§ 32. Hoiuala

(1) Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul käesoleva seadusega sätestatud viisil.

(2) Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

(3) Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist.

(4) Metsaseaduse kohase metsateatise menetlemisel tuleb arvestada hoiuala kehtestamise eesmärki. Hoiuala valitseja võib kohustada:

1) tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal;

2) kasutama kavandatava raie korral kindlaks määratud tehnoloogiat.

(4¹) Kui kavandatav uuendusraie on kooskõlas käesoleva paragrahvi lõigetega 2 ja 3, on hoiualal lubatud lageraie langi suurus kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit.

[RT I 2009, 53, 359 - jõust. 21.11.2009]

(5) Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või käesoleva seaduse §-s 33 sätestatud korras.

LISA 2. PÜSIELUPAIKADE KAITSE ALLA VÕTMINE JA KAITSE-EESKIRI

Kaitsealuste seeneliikide püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri

Vastu võetud 17.04.2006 nr 28

RTL 2006, 36, 623

jõustumine 30.04.2006

Määrus kehtestatakse «Looduskaitseaduse» § 10 lõike 2 alusel.

§ 1. Kaitse alla võtmise eesmärk

Määrusega võetakse kaitse alla Vabariigi Valitsuse 20. mai 2004. a määruse nr 195 «I ja II kaitsekategooriana kaitse alla võetavate liikide loetelu» § 2 punktide 2, 3, 7 ja 8 kohaselt I kaitsekategooriasse, § 6 punktide 2, 3, 5, 7, 12, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26 ja 27 kohaselt II kaitsekategooriasse ning Keskkonnaministri 19. mai 2004. a määruse nr 51 «III kaitsekategooria liikide kaitse alla võtmine» § 2 punktide 6 ja 9 kohaselt III kaitsekategooriasse kuuluvate seeneliikide väljaspool kaitsealasid asuvad elupaigad, mida tuleb kaitsta nende liikide soodsa seisundi tagamiseks.

§ 2. Kaitsealuste seeneliikide püsielupaikade kaitse alla võtmine

(14) Kaitse alla võetakse valge sirmiku Norrkeldi püsielupaik Saare maakonnas Ruhnu vallas.

§ 3. Püsielupaiga valitseja

«Looduskaitseaduse» § 21 lõike 1 kohaselt on püsielupaiga valitsejaks Keskkonnaamet. [RTL 2009, 11, 131 - jõust. 01.02.2009]

§ 4. Kaitsekord

(1) Püsielupaiga maa-ala kuulub sihtkaitsevööndisse.

(2) Püsielupaigas kehtib «Looduskaitseaduses» sätestatud kaitsekord selle määruse erisustega.

(3) Püsielupaigas on lubatud:

1) inimeste viibimine. Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal on viibimine lubatud arvestades «Asjaõigusseaduses» ja «Looduskaitseaduses» sätestatut;

2) marjade korjamine;

3) kalapüük;

4) jahipidamine;

5) olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd valitseja nõusolekul, välja arvatud § 2 lõike 1 punktis 2 nimetatud püsielupaigas;

6) sõidukiga sõitmine teedel;

7) puidu kokku- ja väljavedu külmunud pinnaselt.

(4) Paragrahvi 2 lõigetes 1, 8, 9 ja 11 nimetatud püsielupaikades on kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks ja parandamiseks vajalik niitmine kuni 15. juulini.

(5) Paragrahvi 2 lõigetes 1, 8, 9 ja 11 nimetatud püsielupaikades on võsastumise vältimiseks vajalik harvendada puu- ja põõsarinnet.

(6) Paragrahvi 2 lõikes 10 nimetatud püsielupaigas on kaitsealuse liigi elutingimuste säilimiseks ja parandamiseks vajalik loomade karjatamine.

(7) Püsielupaigas hooldustööde käigus niidetud hein ja raiutud põõsad tuleb eemaldada hiljemalt 10 päeva jooksul pärast niitmist või raiumist.

(8) Paragrahvi 2 lõike 2 punktis 2 nimetatud püsielupaigas on lubatud telkimine, lõkke tegemine ja kuni 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine.

(9) Paragrahvi 2 lõike 1 punktis 2 nimetatud püsielupaigas on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tootmisotstarbeta ehitise püstitamine püsielupaigas paikneva kinnistu tarbeks.

¹Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; C 241, 29.08.1994, lk 175; L 305, 08.11.1997, lk 42–65; L 236, 23.09.2003, lk 667–702; L 284, 31.10.2003, lk 1–53).

²«Looduskaitseseaduse» § 53 lõike 2 kohaselt ei avaldata Riigi Teatajas püsielupaikade kaarte, nendega saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, keskkonnaregistris ning maainfosüsteemis (www.maaamet.ee).
[RTL 2010, 18, 316 - jõust. 12.04.2010]

Merikotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri

Vastu võetud 21.07.2010 nr 33
RT I 2010, 51, 319
jõustumine 31.07.2010
Muudetud järgmiste aktidega (näita)

Määrus kehtestatakse «Looduskaitseseaduse» § 10 lõike 2 alusel.

§ 1. Kaitse alla võtmise eesmärk

Määrusega võetakse kaitse alla Vabariigi Valitsuse 20. mai 2004. a määruse nr 195 «I ja II kaitsekategooria liikide kaitse alla võtmine» § 4 lõike 2 punktis 5 nimetatud I kaitsekategooriasse kuuluva liigi merikotka (*Haliaeetus albicilla*) isendite väljaspool kaitsealasad asuvad püsielupaigad liigi soodsa seisundi tagamiseks.

§ 3. Püsielupaiga valitseja

«Looduskaitseseaduse» § 21 lõike 1 kohaselt on püsielupaiga valitseja Keskkonnaamet.

§ 4. Kaitsekord

(1) Merikotka püsielupaikade maa-ala kuulub vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele sihtkaitsevööndisse ja piiranguvööndisse.

(2) Püsielupaigas kehtib «Looduskaitseseaduses» sätestatud sihtkaitsevööndi ja piiranguvööndi kaitsekord selle määruse erisustega.

(3) Püsielupaigas on lubatud:

1) jahipidamine ja kalapüük;

2) püsielupaika läbivatel teedel inimeste viibimine ning sõidukitega sõitmine.

(4) Püsielupaiga valitseja nõusolekul on püsielupaigas lubatud poollooduslike koosluste ilme säilimiseks vajalik tegevus.

(5) Püsielupaiga sihtkaitsevööndis on lubatud inimeste viibimine ning marjade ja seente korjamine 1. augustist 14. veebruarini, muul ajal on inimeste viibimine sihtkaitsevööndis lubatud järelevalve- ja päästetöödel, loodusobjekti valitsemise ja korraldamisega seotud tegevuse korral ning püsielupaiga valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

(6) Püsielupaiga valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud:

1) olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja veerežiimi taastamine;

2) kaitstavate liikide isendite elutingimuste säilimiseks ja parandamiseks vajaliku tegevusena alusmetsa, järelkasvu ja puistu teise rinde harvendamine 1. augustist 14. veebruarini.

(7) Püsielupaiga piiranguvööndis on raied lubatud 1. augustist 14. veebruarini.

(8) Püsielupaiga piiranguvööndis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul aegjärkne ja häilraie tingimused, et langi suurus ei ületa 2 ha.

(9) Püsielupaiga piiranguvööndis on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu kui pinnas seda võimaldab.

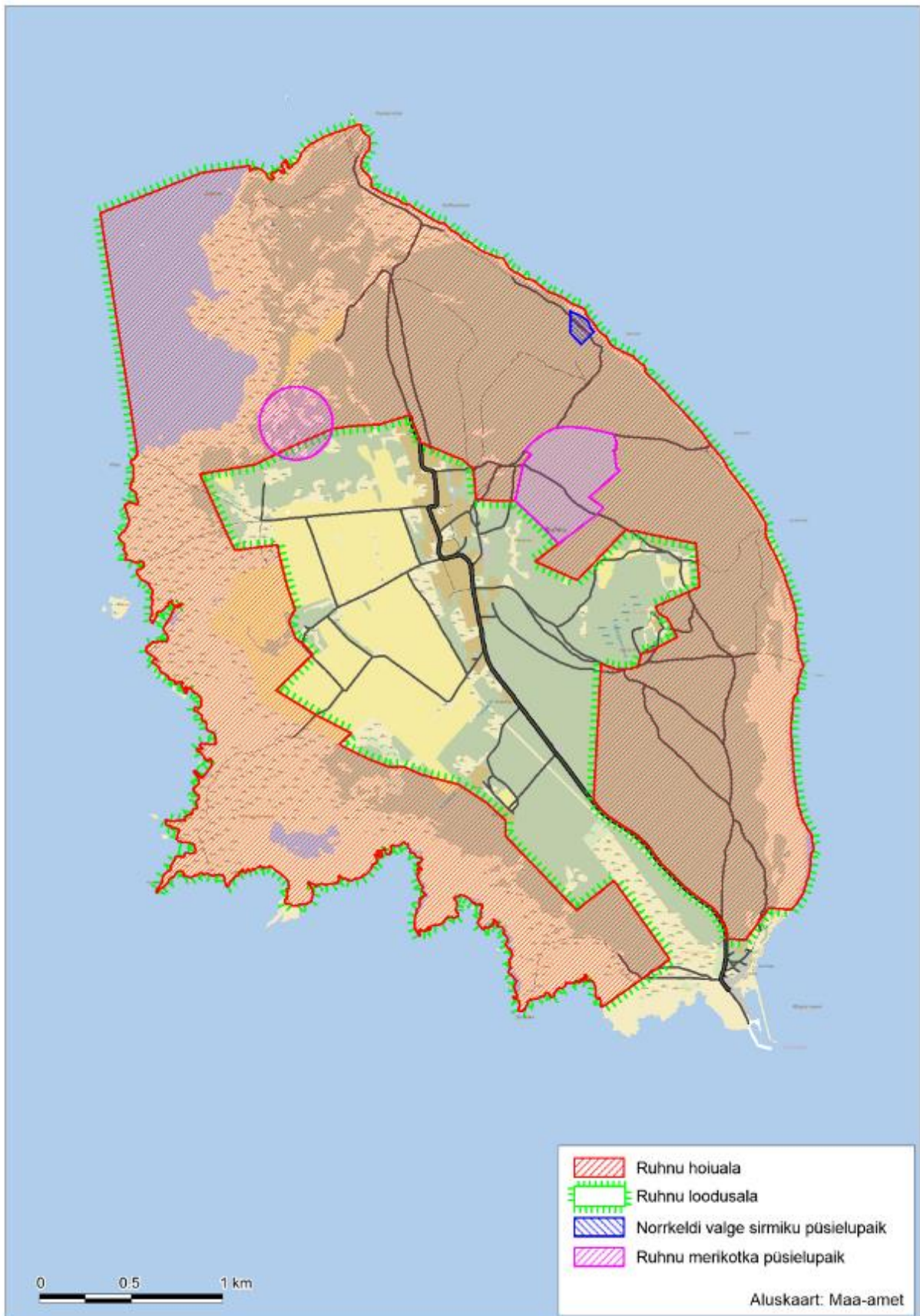
¹Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25) ja EÜ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7–50).

²Määruse § 2 lõike 1 punktides 1–5, lõike 2 punktides 1–7, lõikes 3, lõike 4 punktides 1 ja 2, lõikes 5, lõike 6 punktides 1–11 ja lõikes 7 nimetatud püsielupaigad asuvad Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduses nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” nimetatud Natura 2000 võrgustiku aladel, kus tegevuse kavandamisel tuleb hinnata selle mõju loodusala kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi. Määruse seletuskirjaga saab tutvuda Keskkonnaministeeriumi kodulehel www.envir.ee.

[RT I, 09.09.2014, 1 - jõust. 19.09.2014]

³«Looduskaitseaduse» § 53 lõike 2 alusel ei avaldata Riigi Teatajas püsielupaikade kaarte, nendega saab tutvuda Keskkonnaministeeriumis, Keskkonnaametis või keskkonnaregistris.

LISA 3. RUHNU KAITSTAVAD ALAD

LISA 4. KAITSEKORRALDUSKAVA AVALIKUSTAMISE MATERJALID

KESKKONNAAMET

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

RUHNU HOIUALA KAITSEKORRALDUSKAVA AVALIKKUSE KAASAMISE KOOSOLEK

Keskkonnaamet teatab, et on valminud Ruhnu hoiuala kaitsekorralduskava aastateks 2015–2024. Kaitsekorralduskavaga kirjeldatakse ala eesmärgiks olevaid loodusväärtusi, nende mõjutegureid ja kaitsemeetmeid ning koostatakse tegevuste tabel, kus vajalikud tegevused on määratletud koos tõenäolise läbiviimise aja ning maksumusega. Kaitsekorralduskava koostaja on Consultare OÜ.

Kaitsekorralduskava koostamisprotsessi raames toimub avalikkuse kaasamise koosolek 31. oktoobril 2014 kell 10.30 Ruhnu Rahvamaja saalis

Kohale on oodatud maaomanikud, kohalikud elanikud, ettevõtjad ja teised asjast huvitatud isikud. Kaitsekorralduskava eelnõuga saab tutvuda Keskkonnaameti kodulehel aadressil <http://www.keskkonnaamet.ee/uudised-ja-artiklid/valminud-on-ruhnu-hoiuala-kaitsekorralduskava-2015-2024/>.

Info: Consultare OÜ, Mari Raidla, mari@consultare.ee. Tel 5349 3039
Keskkonnaamet, Kadri Paomees, kadri.paomees@keskkonnaamet.ee.
Tel 5343 6313.

Tööd rahastatakse „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013“ ja sellest tuleneva „Elukeskkonna arendamise rakenduskava“ prioriteetse suuna „Säästva keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine“ meetme „Looduse mitmekesisuse säilitamine“ programmi „Kaitsekorralduskavade ja liikide tegevuskavade koostamine looduse mitmekesisuse säilitamiseks“ alusel Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest.

Ruhnu hoiuala
kaitsekorralduskava avalikkuse kaasamise koosolek
PROTOKOLL

Ruhnu
31.10.2014

Algus kell 11.05 lõpp kell 12.50

Juhataja: Kadri Paomees (Keskkonnaamet)

Protokollis: Kristo Kiiker (Consultare OÜ)

Protokollile on lisatud osavõtjate nimekiri registreerimislehel (lisa 1)

Päevakord:

1. Kadri Paomees – koosoleku sissejuhatus.
2. Kristo Kiiker – ülevaade kaitsekorralduskava (edaspidi *KKK*) olemusest, Ruhnu hoiualast, kaitsekorralduskavaga läbiviidavatest töödest ning ajakavast.
3. Arutelu, kohalolijate küsimused ja ettepanekud.

1. Ettekande esitlemine

Kadri Paomees – tutvustas koosolekust osavõtjatele Keskkonnameti töökorraldust, selgitas, mis on kaitsekorralduskava ja mis on kaitse-eeskiri. Selgitas, et Keskkonnaamet on tellinud Ruhnu hoiuala kaitsekorralduskava koostamise firmalt Consultare OÜ ning tutvustas firma esindajat, Kristo Kiikerit.

2. Ettekande esitlemine

Kristo Kiiker – andis ülevaate kaitsekorralduskava olemusest, tutvustas Ruhnu hoiuala kaitseväärtusi ja kaitse-eesmärke.

3. Arutelu

Koosolekul esitati järgnevad küsimused ja ettepanekud:

Kaarel Lauk – Praegu on saarel üks merikotka püsielupaik, kus kotkapaari pole aasta aega sees elanud. Kotkas on teinud endale teise pesa. Kui kaua hoitakse püsielupaika antud kohas, kui kotkas seal enam reaalselt ei ela?

Kadri Paomees – Kotkas võib sinna pesakohta veel tagasi tulla.

Kristo Kiiker – Üldiselt hoitakse varasemaid pesapaiku päris kaua kaitse all ka siis kui kotkas pole seal pesitsenud mitu aastat. Selle küsimuse juurde võib tagasi tulla umbes 5 aasta pärast, siis on näha, kus kotkapaar on pesitsenud, ja kui toimub *KKK* vahelhindamine, saab seda teemat käsitleda.

Kaarel Lauk – Kas seaduses on kirjas, et kahte kaitsekorda ei saa ühel kohal olla, antud juhul hoiuala reeglid ja püsielupaiga reeglid?

Kadri Paomees – Ei oska kohe peast öelda, võin välja uurida ja maili saata.

Riina Kaljulaid – *KKK*-s on öeldud, et loomade lisa söötmine on karjatamisperioodi jooksul keelatud. Millega te keelustamist põhjendate?

Piret Sepp – Heinapallide toomine kahjustab loodust, loomad hakkavad trampima ja must hein jääb maha, samuti tuuakse heinaseemneid, mis muudavad looduslikke kooslusi.

Riina Kaljulaid – Kas see siis tähendab, et ei tohi ka leiva ja muu sellisega toita?

Piret Sepp – Ei, see käib ainult heina kohta.

Kristo Kiiker – Kirjutame selle probleemi põhjalikumalt lahti, et ei tekiks segadust.

Otsustati lisasöötmine KKK-s põhjalikumalt lahti kirjutada.

Sulev Kaljulaid – Loomakasvatajatel on raske kuulda karjatamiskoormuse suurendamisest, kuna heina saamine siin saarel on suur probleem. Kõik heinamaad on kasutusel, ma ei kujuta ette, et me saaksime koormust suurendada. Kogusest jätkub napilt olemasolevatele loomadele.

Kristo Kiiker – On kaks varianti: üks, tuua heina mujalt või teine, transportida loomi.

Arutelu loomade transpordi ja seniste transpordiprobleemide üle.

Sulev Kaljulaid – Loomade transpordiga ongi kõige suurem probleem, samuti on probleem omanike vahetustega, keegi ei soovi end kindlalt siduda.

Kristo Kiiker – Loomade transpordiks saab kasutada traktori haagist, sinna mahub peale umbes 10 looma. Kirjutame selle kavasse sisse, siis on lihtsam selle soetamiseks raha taotleda.

Otsustati kirjutada loomade transpordi võimalikud lahendused KKK-sse sisse.

Riina Kaljulaid – Minu arvates on pärandkultuuri peatükk vigaselt koostatud, andmed objektide kohta on valed.

Kristo Kiiker – Me oleme andmed saanud pärandkultuuriobjektide registrist.

Kadri Paomees – Käesolev peatükk ei pea KKK-s sees olema, võime selle välja jätta.

Otsustati praegusel kujul pärandkultuuri peatükki KKK-sse mitte panna.

Kaarel Lauk – Meil on see probleem, et me ei saa metsast puitu kätte, kuna Keskkonnaamet on kõik valikraied ära keelanud. Küttepuud saab, aga sirget tarbepuud ei saa. RMK märgib puud ette, mida tohib raiuda, märgivad alla jäänud puud, mis on kõverikud. Harvendusraieid on hakatud küll lubama. Ettepanek on välja jätta vähemalt osaliselt „Överkirke noorendik“, mis on varasemate ekspertiiside alusel tunnustatud looduslikult väheväärtuslikuks. Seal oleks võimalik siis tarbepuitu raiuda. Peaks kuidagi sisse kirjutama.

Otsustati metsade osas KKK üle vaadata.

Kaarel Lauk – Saadan oma ettepanekud ka kirjalikult maili peale.

(allkirjastatud digitaalselt)

Kadri Paomees
Koosoleku juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristo Kiiker
Protokollija

LISA 5. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.1. Elustik				
2.1.2. Samblad				
2.1.2.1. Roheline hiidkuper (<i>Buxbaumia viridis</i>)	Ruhnu hoiualal on säilinud rohelse hiidkupra kasvukoht 11,8 ha-l ja esineb vähemalt 150 eoskupart.	Metsaraie	Liigi nimetamine hoiuala kaitse-eesmärgina, elupaiga loodusliku arengu tagamine.	Ruhnu hoiualal on säilinud rohelse hiidkupra kasvukoht 11,8 ha-l ja esineb vähemalt 150 eoskupart.
2.1.6. Kahepaiksed				
2.1.6.1. Kõre (<i>Bufo calamita</i>)	Ruhnu hoiualal on säilinud kõre elupaigad. Säilitada olemasolevad rannaniidu- ja rannikuasurkonnad Ruhnus ning tagada asurkonna arvukuse tõus vähemalt 50–100 täiskasvanud isendini elupaikade pideva hooldamise ja taastamisega.	Rannaniitude kinni kasvamine	Elupaikadeks olevate poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine.	Ruhnu hoiualal on säilinud kõre elupaigad. Säilitada olemasolevad rannaniidu- ja rannikuasurkonnad Ruhnus ning tagada asurkonna arvukuse tõus vähemalt 50–100 täiskasvanud isendini elupaikade pideva hooldamise ja taastamisega.
		Kõre ei ole nimetatud ala kaitse-eesmärkide hulgas	Kõre nimetamine Ruhnu HA ja Ruhnu loodusala kaitse-eesmärgina.	
2.1.7. Linnud				
2.1.7.1. Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	Ruhnu saarel pesitseb 1 paar merikotkaid.	Pesitsusaegne häirimine	Külastusobjekte ei rajata ja külastajaid ei suunata merikotka pesa piirkonda. Peetakse kinni liikumiskiirangu ajast ja tsoonist. Võimalusel tehakse pesast 500 meetri raadiuses töid vahemikus 15. augustist - 31. jaanuarini.	Ruhnu saarel pesitseb 1 paar merikotkaid.
		Merikotkas ei ole nimetatud Ruhnu hoiuala kaitse-eesmärgina.	Merikotka nimetamine Ruhnu hoiuala kaitse-eesmärgina.	
2.1.7.2. Niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>)	Ruhnu hoiualal pesitseb vähemalt neli paari niidurüdisid, liigile sobivat elupaika on vähemalt 249 ha.	Ebapiisav karjatamiskoormus poollooduslike koosluste hooldamisel	Poollooduslike koosluste karjatamine kõrge koormusega (1,5–2 lü/ha) 122,8 ha-l ning keskmise koormusega (1–1,5 lü/ha) 91,4 ha-l. Tuleb arvestada, et kui niidurüdi hakkab alal taas pesitsema, peab karjatamiskoormus pesitusterritooriumil pesitsuse kõrgajal, st vähemalt 15. juunini, olema kuni 1 lü/ha.	Ruhnu hoiualal on taastatud niidurüdi elupaigad 249 ha-l.
2.1.7.3. Herilaseviu	Ruhnu hoiualal pesitseb üks paar herilaseviusid.	Puudulikud andmed	Viia läbi inventuur – selgitada liigi elupaik, seisund ja arvukus Ruhnu	Ruhnu hoiualal pesitseb üks paar herilaseviusid.

Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
(<i>Pernis apivorus</i>)			hoiualal. Kanda andmed keskkonnaregistrisse.	
2.1.7.4. Raudkull (<i>Accipiter nisus</i>)	Raudkulli elupaik Ruhnu hoiualal on säilinud, liigi arvukus on säilinud vähemalt kaitsekorraldusperioodil selgitatud tasemel.	Puudulikud andmed	Viia läbi inventuur – selgitada liigi elupaik, seisund ja arvukus Ruhnu hoiualal. Kanda andmed keskkonnaregistrisse.	Liigi arvukus ja seisund on selgitatud.
2.1.7.5. Hiireviu (<i>Buteo buteo</i>)	Hiireviu elupaik Ruhnu hoiualal on säilinud, liigi arvukus on säilinud vähemalt kaitsekorraldusperioodil selgitatud tasemel.	Puudulikud andmed	Viia läbi inventuur – selgitada liigi elupaik, seisund ja arvukus Ruhnu hoiualal. Kanda andmed keskkonnaregistrisse.	Liigi arvukus ja seisund on selgitatud.
2.1.7.6. Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	Alal pesitseb vähemalt 18 paari rukkirääku.			Alal pesitseb vähemalt 18 paari rukkirääku.
2.1.7.7. Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	Ruhnu hoiualal on säilinud liivatüll elupaigad vähemalt 153 ha-l, liik pesitseb hoiualal.	Majandamise puudumine ja ebapiisav karjatamiskoormus poollooduslike koosluste hooldamisel	Poollooduslike koosluste karjatamine kõrge koormusega (1,5-2 lü/ha) 122,8 ha-l.	Ruhnu hoiualal on taastatud liivatüll elupaigad 153 ha-l.
2.2. Elupaigad				
2.2.1. Rannikulõukad (1150*)	Elupaigatüübi säilimine 4,3 ha-l seisundiga B.	Elupaigatüüp ei ole nimetatud Ruhnu HA kaitse-eesmärgina.	Elupaigatüübi nimetamine Ruhnu HA kaitse-eesmärgina.	Elupaigatüübi säilimine 4,3 ha-l seisundiga C.
2.2.2. Laiad madalad lähed (1160)	Elupaigatüübi säilimine 29 ha-l seisundiga B.			Elupaigatüübi säilimine 29 ha-l seisundiga B.
2.2.4. Väikesaared ning laiud (1620)	Elupaigatüübi säilimine 0,4 ha-l.			Elupaigatüübi säilimine 0,4 ha-l.
2.2.5. Rannaniidud (1630*)	Elupaigatüübi säilimine 43,8 ha-l seisundiga A, 143,3 ha-l B ning 8,5 ha-l C.	Elupaiga kulustumine ja kinni kasvamine majandamise või piisava karjatamiskoormuse puudumisel.	Poollooduslike koosluste karjatamine kõrge koormusega (1,5-2 lü/ha) 103,0 ha-l, keskmise koormusega (1-1,5 lü/ha) 68,7 ha-l ning keskmise-madala hoolduskoormusega (0,7-1,2 lü/ha) 23,9 ha-l.	Elupaigatüübi säilimine 43,8 ha-l seisundiga B, 143,3 ha-l C ning 8,5 ha-l potentsiaalsete elupaikadena.
2.2.7. Eelluited (2110)	Elupaigatüübi säilimine 10,8 ha-l seisundiga A.	Liigne külastuskoormus, tallamine	Alal välditakse külastuskoormuse olulist suurenemist. Külastusobjekte ei rajata	Elupaigatüübi säilimine 10,8 ha-l seisundiga A.

Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
			elupaigatüübile, kuid hoiuala tarbeks on see lubatud (näiteks laudteed, et suunata inimesi ja vältida nende suvalist liikumist).	
2.2.8. Valged luited (liikuvad rannikuluided - 2120)	Elupaigatüübi säilimine 10,5 ha-l seisundiga A.	Liigne külastuskoormus, tallamine	Alal välditakse külastuskoormuse olulist suurenemist. Külastusobjekte ei rajata elupaigatüübile, kuid hoiuala tarbeks on see lubatud (näiteks laudteed, et suunata inimesi ja vältida nende suvalist liikumist).	Elupaigatüübi säilimine 10,5 ha-l seisundiga A.
2.2.9. Hallid luited (kinnistunud rannikuluided - 2130*)	Elupaigatüübi säilimine 21,2 ha-l seisundiga A.	Liigne külastuskoormus, tallamine	Alal välditakse külastuskoormuse olulist suurenemist. Külastusobjekte ei rajata elupaigatüübile, kuid hoiuala tarbeks on see lubatud (näiteks laudteed, et suunata inimesi ja vältida nende suvalist liikumist).	Elupaigatüübi säilimine 21,2 ha-l seisundiga B.
2.2.10 Metsastunud luited (2180)	Elupaigatüübi säilimine 75,4 ha-l seisundiga A ning 122,9 ha-l B.	Liigne külastuskoormus, tallamine	Alal välditakse külastuskoormuse olulist suurenemist, külastusobjekte ei rajata tundlikesse piirkondadesse.	Elupaigatüübi säilimine 47,2 ha-l seisundiga A, 28,2 ha B ning 122,9 ha C.
		Liigsed raied, ebasobivad raievõtted.	Lubada osaliselt väikesemahulisi kujundusraieid püsiva metsakatte säilimise ja metsastruktuuri mitmekesistamise eesmärgil.	
2.2.11 Kadastikud (5130)	Elupaigatüübi säilimine kaasneva elupaigatüübina 1,3 ha-l seisundiga C.			Elupaigatüübi säilimine kaasneva elupaigatüübina 1,3 ha-l seisundiga D.
2.2.13. Lubjavaesel mullal liigirikkad niidud (6270*)	Elupaigatüübi säilimine 53,3 ha-l seisundiga A, 20,8 ha-l B ning 13,5 ha-l C.	Elupaiga kinnikasvamine majandamise puudumisel.	Poollooduslike koosluste niitmine või karjatamine 87,5 ha-l.	Elupaigatüübi säilimine 53,3 ha-l seisundiga B, 20,8 ha-l C ning 13,5 ha-l potentsiaalsete elupaikadena.
		Elupaigatüüp ei ole nimetatud hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärgina.	Elupaigatüübi nimetamine hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärgina.	
2.2.15. Vanad loodumetsad (9010*)	Elupaigatüübi säilimine 33,2 ha-l seisundiga A ja 12,1 ha-l C.	Metsaraie	Elupaik tuleb jätta looduslikule arengule, mitte lubada metsa majandamist.	Elupaigatüübi säilimine 33,2 ha-l seisundiga B ja 12,1 ha-l potentsiaalsete elupaikadena.
		Elupaigatüüp ei ole	Elupaigatüübi nimetamine hoiuala ja	

Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
		nimetatud hoiuala ega loodusala kaitse-eesmärgina.	loodusala kaitse-eesmärgina.	
2.2.16. Vanad laialehised metsad (9020*)	Elupaigatüübi säilimine 0,6 ha-l seisundiga B.	Metsaraie	Elupaik tuleb jätta looduslikule arengule, mitte lubada metsa majandamist.	Elupaigatüübi säilimine 0,6 ha-l seisundiga C.
2.2.18. Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)	Elupaigatüübi säilimine 56,9 ha-l seisundiga A ning 71,5 ha-l B.	Kuivendus Kujundusraie	Jätta elupaika mõjutavad kraavid looduslikule kinnikasvamisele, mitte lubada uute kraavide rajamist. Lubada vaid väikesemahulisi kujundusraieid (puistu keskmise kõrguse läbimõõduga raieid häiludena või ribadena või puistu väikesemahuline harvendamine).	Elupaigatüübi säilimine 56,9 ha-l seisundiga B ning 71,5 ha-l C.
2.2.19. Siirdesoo- ja rabametsad (91D0*)	Elupaigatüübi säilimine 0,9 ha-l seisundiga B.	Metsade majandamine ja kuivendamine	Tagada elupaiga looduslik areng.	Elupaigatüübi säilimine 0,9 ha-l seisundiga C.

LISA 6. RUHNU HOIUALA LINNUSTIKU ARVUKUSHINNANGUD (2014. AASTA KAARDISTUSALAL)

Nr	Liik eesti k	Liik ladina k	Kaitsekat.	Loetud PT_min ⁶	Hinnang PT_max	Peatujaid (isendit)	märkus
1	kühmnokk-luik	cygolo		7		20	2 pesapaika, agressiivseid territooriumide hoidjaid mitmel pool lisaks, kuid neile ei jätku pesapaiku.
2	lauluuik	cygecyg	II	0		44	
3	hallhani	ansans		1		27	peatujaid k27, kadusid pärast esimest päeva. Teoorias võiks pesitseda Holmas, sest ka paar korra lennus.
4	suur-laukhani	ansalb		0		1	
5	kanadalagle	bracan		0	1	2	2 isendit pidevalt paigal, võimalikud PT-i otsijad
6	ristpart	tadtad		16	20		Arvukas liik ja pidevad möödalennumid takistasid populatsiooni täpset hindamist. Enamikel pesapaigad hoiualast väljas metsas ja ehitistes. Osa mammadest otsis endiselt nappivaid pesakohtasid ja papad valvasid neid endiselt. Enamikud linnud üle kahe aasta vanused, ehk tegu suguküsete lindudega.
7	viupart	anapen		0	1	8	aeg-ajalt mängulendu, kuid pesitsemine ebatõenäoline
8	rääkspart	anastr		18	35		Liik väga arvukas ja pidevad lennumid takistasid täpset hinnangut tegemast. Pesapaigad niitudel ja metsades. Pidevad pesaotsingute lennumid viitavad sellele, et enamik kohatud lindudest pesitsejad, saarel vähemalt 80 isendit.
9	piilpart	anacre		2	3	15	Territoriaalsusele vaatamata ei selgunud, kas on pesitsev liik.
10	sinikaelpart	anapla		12	25		
11	soopart	anaacu		0			
12	rägapart	anaque		0		0	liiki ei kohatud!
13	luitsnokk-part	anacly		2	5		min: 2 emast, max: 5 isast
14	tuttvart	aytful		0			
15	merivart	aytmar		0		1	emane rannas
16	hahk	sommol		0		2	
17	aul	clahye		0		2	paar, emane ilmselt haige ja ei saanud rändele minna
18	mustvaeras	melnig		0			kohatud rändel, võivad peatuda merel
19	sõtkas	buccla		0		160	lende võimalikkusesse pesapaikadesse ei nähtud

⁶ PT - pesitsusterritoorium

Nr	Liik eesti k	Liik ladina k	Kaitsekat.	Loetud PT_min ⁶	Hinnang PT_max	Peatujaid (isendit)	märkus
20	rohukoskel	merser		1		5	pesitsemist polnud veel alustatud
21	jääkoskel	mermer		13	20		Arvukas liik ja pidevad möödalennud takistasid populatsiooni täpset hindamist. Enamikel pesapaigad hoiualast väljas metsas ja ehitistes. 4 pesakonda kohati. Osa mammadest ootas pesakohtade vabanemist ja papad valvasid neid endiselt.
22	kormoran	phacar		0		8	
23	hüüp	botste	II	0			
24	hõbehaigur	egralb		0		6	
25	hallhaigur	ardcin		0		6	
26	herilaseviu	perapi		0			Paikseid linde kohati ala piiril, biotoop sobiv.
27	merikotkas	halalb	I	1			Uus pesaleid kaardistusala. Varem teada olnud pesa hüljatud (K. Laugu informatsioon).
28	roo-loorkull	ciraer		0	1		territoriaalne emane, kuid isast ja pesitsemist polnud
29	raudkull	accnis		0			
30	karvasjalg-viu	butlag		0		1	rändel
31	tuuletallaja	faltin		0			
32	lõopistrik	falsub		0	2		käivad saagijahil ka hoiualal, pesapaigad väljas
33	rabapistrik	falper	I	0		1	
34	sookurg	grugru		2			pesakohad metsas, vanalinnud aeg-ajalt toitumas rannas
35	rooruik	ralaqu		2	3		
36	täpikhuik	porpor		0			
37	rukkirääk	crecre		18			
38	tait	galchl		0			
39	lauk	fulatr		0			
40	merisk	haeost		2	3		Liikusid palju ringi, täpset arvukust ei saadud selgitatud. Enamikud ei pesitsenud või pesitsuskatsed olid ebaõnnestunud. Häid pesitsuskohtasid vähe liigile.
41	väiketüll	chadub		1			1 paar põhjarannikul ja teine lõunarannikul
42	liivatüll	chahia		0		25	
43	plüü	plusqu		0		5	
44	kiivitaja	vanvan		0	2		põllul pesitsejad käisid aeg ajalt toitumas rannas hoiualal
45	suurrüdi	calcan		0		4	
46	väikerüdi	caluta		0		2	
47	niidurüdi	calalpsch	i	0			kohatud rüdid pigem tundrarüdid
48	tundrarüdi	calalp		0		2	kohatud rüdid pigem tundrarüdid

Nr	Liik eesti k	Liik ladina k	Kaitsekat.	Loetud PT_min ⁶	Hinnang PT_max	Peatujaid (isendit)	märkus
49	tikutaja	galgal		1			
50	vöötsaba-vigle	limlap		0		1	
51	punajalg-tilder	tritot		5	6		
52	heletilder	trineb		0			kohati rändel
53	metstilder	trioch		0		1	sügisrändel
54	mudatilder	trigla		0		1	
55	vihitaja	athyp		0		1	
56	kivirullija	areint	II	0		1	
57	veetallaja	phalob		0		5	
58	naerukajakas	larrid		0		400	
59	kalakajakas	larcan		5		2000	
60	tõmmukajakas	larfus	II	0		12	tähtis peatusala
61	hõbekajakas	lararg		0		4000	
62	merikajakas	larmar		0		25	
63	räusk	hydcas	II	0		2	
64	tutttiir	stesan	II	0		4	
65	jõgitiir	stehir		0			
66	randtiir	steaea		2			pesitsemist polnud veel alustanud
67	väiketiir	stealb		0			
68	kaelustuvi	colpal		5			
69	kägu	cuccan		2			
70	piiritaja	apuapu		0		10	mängulendu ei teinud kuskil
71	väänkael	jyntor		1			
72	põldlooke	alaarv		5			
73	kaldapääsuke	riprp		0		2	
74	räästapääsuke	delurb		0			kolooniad külas ja sadamas, üksiktaludest pole informatsiooni
75	suitsupääsuke	hirrus		0			
76	metskiur	antri		2	4		
77	sookiur	antpra		ei loetud			Arvukas
78	randkiur	antpet		0		1	
79	hänilane	motfla		0			Sadama juures üks paikne emane pidevalt, liigil pole eriti sobivat biotoopi. Ka kuiv kevad.
80	kuldhänilane	motcit		0			
81	jõgivästriik	motcin		0			Isane hoidis kogu nädala PT-i sadamas.
82	linavästriik	motalb		ei loetud			Arvukas.
83	käblik	trotro		ei loetud			Arvukas.
84	võsaraat	prumod		2			
85	punarind	erirub		ei loetud			harilik metsades
86	must-lepalind	phooch		0		1	
87	aed-lepalind	phopho		0			
88	kadakatäks	saxtra		ei loetud			Arvukas.
89	kivitäks	oenoen		0	1		Ühe korra paar, ei kohatud hiljem samas kohas

Nr	Liik eesti k	Liik ladina k	Kaitsekat.	Loetud PT_min ⁶	Hinnang PT_max	Peatujaid (isendit)	märkus
90	musträstas	turmer		ei loetud			
91	laulurästas	turphi		ei loetud			
92	võsa-ritsiklind	locnae		1			sobivat biotoopi iseenesest küllaga
93	jõgi-ritsiklind	locflu		25			
94	roo-ritsiklind	loclus		0			
95	kõrkja-roolind	acrsch		ei loetud			Arvukas
96	tiigi-roolind	acrschi		ei loetud			Arvukas
97	soo-roolind	acrris		4			
98	aed-roolind	acrdom		15			
99	rästas-roolind	acraru		5			sobivat roostikku suhteliselt vähe
100	käosulane	hipict		ei loetud			
101	mustpeapõõsalind	sylatr		ei loetud			
102	aed-põõsalind	sylbor		ei loetud			
103	vööt-põõsalind	sylnis		5			
104	väike-põõsalind	sylcur		ei loetud			
105	rohe-lehelind	phydes		12			
106	mets-lehelind	physib		ei loetud			Arvukas
107	väike-lehelind	phycol		ei loetud			väikesearvuline liik saarel
108	salu-lehelind	phylus		ei loetud			väikesearvuline liik saarel
109	pruunselg-põõsalind	sylcom		ei loetud			Arvukas
110	pöialpoiss	regreg		ei loetud			Arvukas
111	hall-kärbsenäpp	musstr		ei loetud			Väga väikesearvuline
112	väike-kärbsenäpp	ficpar		1			
113	must-kärbsenäpp	fichyp		1			Väga väikesearvuline
114	roohabekas	panbia		6			Suuremas roostikus
115	musttihane	parate		2			
116	sinitihane	parcae		ei loetud			Harilik
117	rasvatihane	parmaj		ei loetud			Harilik
118	porr	cerfam		ei loetud			Harilik
119	peoleo	oriori		1			Sobivat biotoopi küllaga, osa ei olnud ehk saabunud veel.
120	punaselg-õgija	lancol		16	18		max: osa ehk rändel peatujaid
121	pasknäär	gargla		1			
122	harakas	picpic		0			
123	mänsak	nuccar		0			
124	hakk	cormon		0			PT kooli juures
125	hallvares	cornix		ei loetud		30	
126	ronk	corrax		0			kindel PT saare idaküljel majakast põhja
127	kuldnook	stuvul		ei loetud			väikesearvuline liik saarel
128	metsvint	fricoe		ei loetud			
129	koldvint	serser		0			
130	rohevint	carchl		ei loetud			väikesearvuline liik saarel
131	ohakalind	carcar		0			

Nr	Liik eesti k	Liik ladina k	Kaitsekat.	Loetud PT_min ⁶	Hinnang PT_max	Peatujaid (isendit)	märkus
132	siisike	carspi		ei loetud			
133	kanepilind	carcan		0			
134	kuuse-käbilind	loxcur		0	1		pesakondi, kuid kas saarel pesitsenud?
135	karmiinleevike	carery		ei loetud			Harilik
136	leevike	pyrula		3			
137	talvike	embcit		ei loetud			Väikesearvuline
138	rootsiitsitaja	embsch		ei loetud			Arvukas

LISA 7. FOTOD

Foto 1. Küllaltki hästi hooldatud rannaniit (foto: Sirje Azarov).

Foto 2. Rannaniitudel puudub piisav karjatamiskoormus (foto: Sirje Azarov).

Foto 3. Pilliroostunud rannaniit saare läänerannikul (foto: Sirje Azarov).

Foto 4. Kraav rannaniidul (foto: Sirje Azarov).

Foto 5. Võsast puhastatud rannaniidu osa (foto: Mari Raidla).

Foto 6. Balti sõrmkäpp – levinud liik rannaniidu servades (foto: Sirje Azarov).

Foto 7. Rannikuluidetel on levinud villane katkujuur (foto: Sirje Azarov).

Foto 8. Hallid luited Limo rannas (foto: Mari Raidla).

Foto 9. Metsastunud luited (foto: Mari Raidla).

Foto 10. Saare enamusega laialehine mets (foto: Sirje Azarov).

Foto 11. Vana loodusmets (foto: Sirje Azarov).

Foto 12. Soostuvad ja soo-lehtmetsad (foto: Mari Raidla).

Foto 13. Lodumets saare lääneosas (foto: Sirje Azarov).

Foto 14. Luited saare idaservas (foto: Mari Raidla).

Foto 15. Limo randa viiv tee luitemetsas (foto: Mari Raidla).

Foto 16. Limo rand (foto: Mari Raidla).

Foto 17. Vaatamisväärsuse juurde suunav viit (foto: Mari Raidla).

Foto 18. Hoiuala piiritähis saare lääneosas (foto: Mari Raidla).